

292034

五十六

XXVI. 655.

VIDÁM ÓRÁK.

RAJZOK ÉS ELBESZÉLÉSEK.

IRTA :

BILKEI FERENC.

SZÉKESFEHÉRVÁROTT
NYOMATOTT AZ EGYHÁZMEGYEI KÖNYVNYOMDÁBAN
1907.

292034

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR	
N. Növeletknepő	
1956 év	2725 sz.

Előszó.

Körülbelül 12 év óta dolgozom nyomdafesték alá. Néhány millió betű került azóta tollam alól napvilágra. Irtam költeményt, prózát, a vidám jókedv óráiban s borongó, ábrándokba ringatott kedélyem kifejezéseként. Irodalmi, közgazdasági rovat, a politika forgalaga, a társadalmi kérdések, a napi események ezerforma kaleidoszkopja mind tudott érdekelni. »Hét országon keresztül« és »Utazás az éjjeli nap országában« című köteleimet többen ismerik is már.

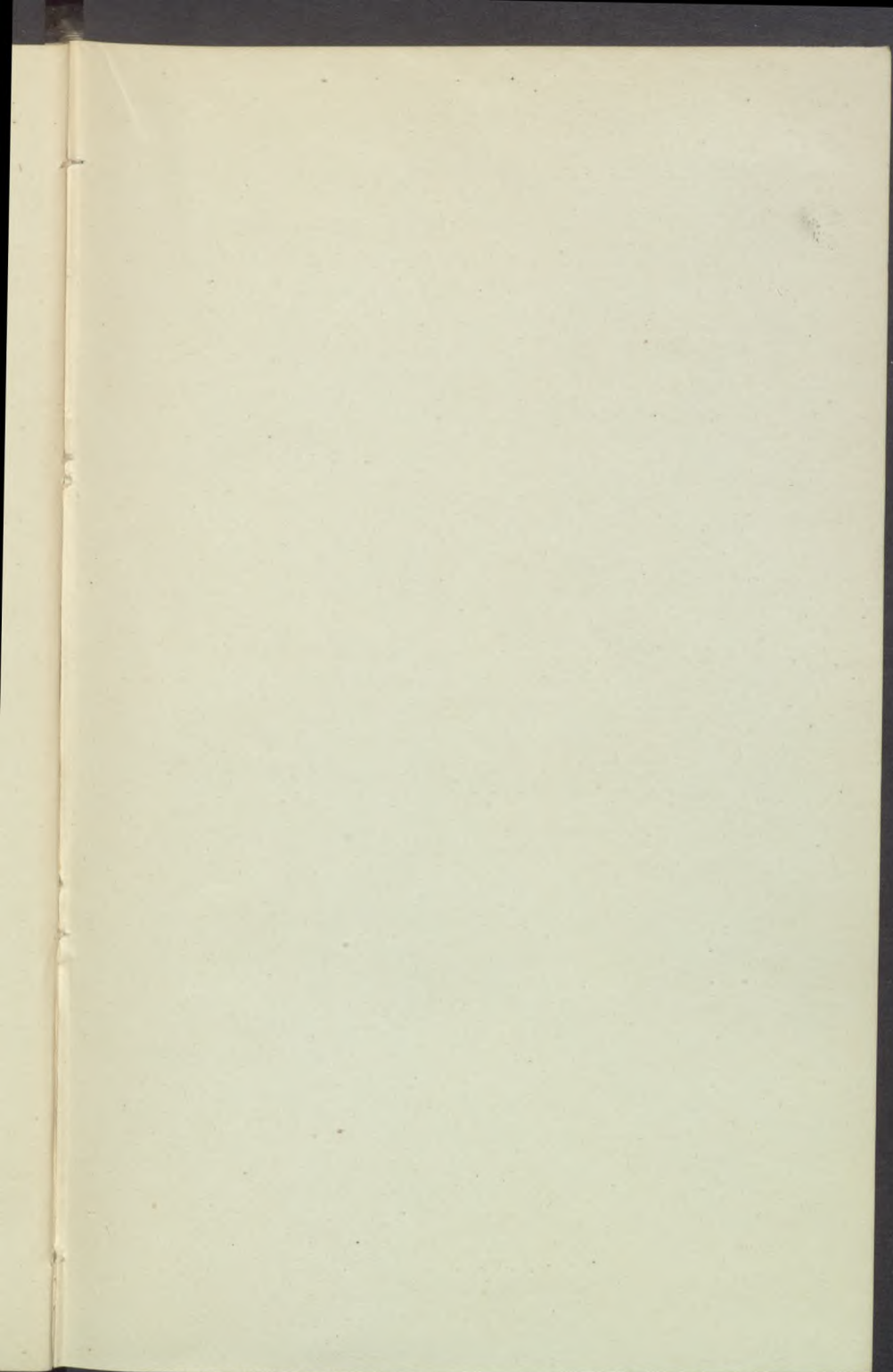
Ha emlékezetem végigszánt írásaimon, tudom nagyon jól, hogy sok betű, sok szó esett félre, a hol gyökeret nem hajtott. Ez a közönség elbírálása alá tartozik. Ha a magam szívét tekintem, talán legközelebb ezek a dolgok esnek hozzá, a melyeket most kötetben bocsátok a közönség elé. Vidám óráimnak, néha-néha felcsillámlott jókedvemnek tükördarabjai. Tudom, hogy nem nagy igényű dolgok, sok lehet bennük a gyengeség, de azok a vidám órák, melyeket nekem az alkotás idején szereztek, azt a reményt

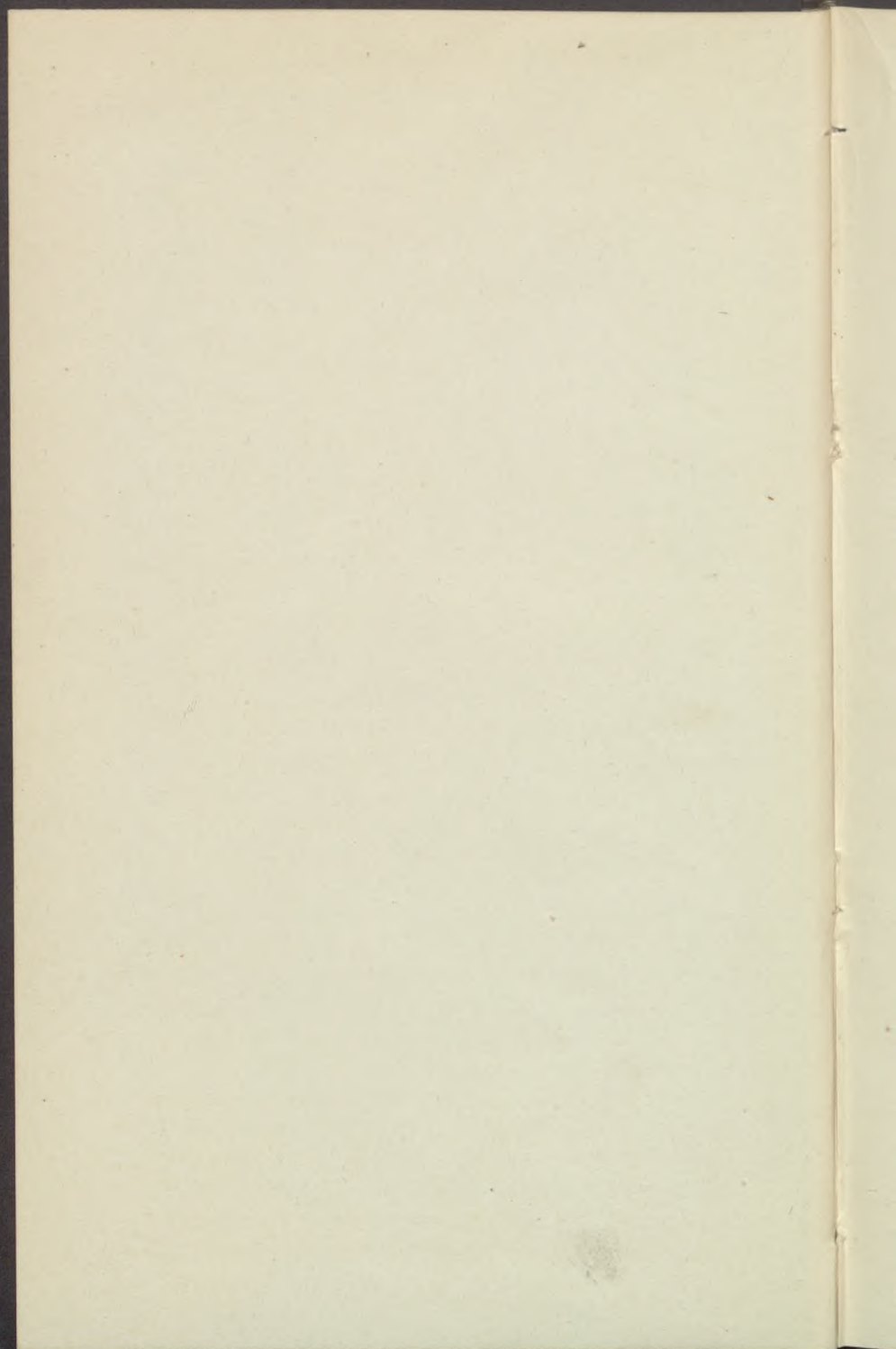
keltik bennem, hogy talán mások lelkében is képesek lesznek egy-két ilyen vidám órát felkelteni.

Ebben a reményben ajánlom őket olvasóközönségem jóakaró figyelmébe.

A SZERZŐ.

A FARKAS.

Pardon! hogy egy kissé messziről kezdem. De hát mindennek meg kell adni a módját s így ebbe a történetbe sem ronthatok bele ajtóstul.

Ebéd után volt.

Az asztal már le volt szedve, csak egy boros üveg állott rajta szomorú hirmondójaként annak a nótának:

Minek is van szerelem a világon?

Mert: az egyik azt mondja:

„ugy szeretlek, majd megeszlek,“

a másik meg:

„ugy szeretlek, hogy megiszlak.“

Mondom — ennek az igazságnak beváltása volt az a bús üresség, a mely azt a boros üveget oly véghetetlenül bánatossá tévé.

Hosszu, kékes felhők uszkáltak a szobában, a melyek Pali bátyánk pipájából kibodorodva, kellemes homályba borították a helyiséget és bizonyosságot tettek Pali bátyánk finom jó ízléséről, a ki bár törvény embere, de nem veti meg a dohányt, ha a finác keze nem vetette is rája árnyékát.

Pali bátyi szundikált. Oly pompásan beleillet az ő végig gömbölyű termete a nagy karosszék kopott, itt-ott vedlett puhaságába, mintha együtt kerültek volna ki az Alkotó kezeiből. Az ujság kiesett kezéből, a pipa kifordult husos szájából és ő szuszogott, még pedig úgy, hogy szuszogása testvérek között hortyogásnak is beillett volna. Valami nagyon különös álmai lehetnek, mert arca, a mely egyébként az erősebb rózsaszín és az a bazsarózsa színárnyalatai között játszadozott, lassanként egészen haragos vörössé változott, az orra, a melyen különböző kék erecskék futkostak nagy össze-visszaságban, egyszerre lángban égett, homlokán kidagadtak az erek, akár a kisujjam s az öklét félelmesen össze-összeszorította.

Igen! mélyen tisztelt olvasóim! így történt s kérem önöket engedjék meg, hogy Pali bátyánk lelkületébe tekintve, csodálatos álmainak megfejtésébe becsátkozzam. Különösen azokat kérem, a kik a szép nemhez számítják magukat, ne botránkozzanak meg rajta, hogy én Pali bátyánk csodálatos lelki világát egész valóságában szemeik elé tárom. Mert az ő álmai különösek, mondhatnám érdekesek az ő egyéni szempontjából azonban pláne gyönyörűségesek valának. Képzeljék önök, azt álmodta, hogy a feleségét ütötte. Pardon! ismétlem még egyszer, hogy csak az ő egyéni szempontjából volt az az álom gyönyörű, ránk nézve legfeljebb érdekes lehet. Hogy miért? azt is bátor leszek kifejteti.

Pali bátyánk a farsangban ülte házasságának harmincadik évfordulóját. Tehát tullestek immár a 25 éves jubileumon, sőt a 30 éves háborun is és ez alatt a 30 esztendő alatt Pali bátyánk egyebet se tett, csak hallgatott. Nem azért talán, mert: „a bölcs hallgat“; hiszen bölcsnek bölcs volt ő, a miről a legékesebb tanuságot a falubéli kupaktanács tehetné; nem is azért, mert Amália, az ő szerelmes oldalbordája szintén

nem beszélt volna; korántsem! hanem azért, mert ha Amália asszony beszélt, akkor Pali bátyánknak hallgatnia kellett, mivel pedig Amália asszony mindig beszélt, így Pali bátyánk soh'sem jutott szóhoz. Most már tessék azt elgondolni, hogy ez így volt 30 hosszú esztendőn keresztül télen és nyáron, szárazon és vizen, éjjel és nappal. Megunta, — tessék elhinni különösen tisztelt hölgyeim és uraim — megunta testéből és lelkéből. No de hát mit tehetett, mikor Amália asszony nem akart hallgatni akkor, amikor ő beszélni akart, a mikor rövidesen kifizette egy-egy: te lump! te éhenkórász! te naplopó! te korcsmatöltelék! és egyéb hasonló kifejezésekkel, a melyeket Pali bátyánk nem érdemelt meg, lelkére mondotta akárhányszor, hogy nem érdemelte meg. De Amália asszony nem értette meg az ő érzékeny szívét. Bezzeg másként csinálta ezelőtt 30 évvel, mikor Pál urat szerelmének illatos rózsaszálaival magához bilincselte. Akkor tudott szépen szólni, hamiskásan mosolyogni, kacérkodni, sőt volt rá eset, hogy Pali bátyánkat egy ízben — amint akkor ő mondta — az örülésig féltékennyé is tette. De most! most már kitanult mindenből; nem talált másban hibát, csak Pali bátyánkban; nem volt utjában más, csak Pali bátyánk; ha fölkelt, ha lefeküdt, ha jó kedve volt, ha rossz kedve volt, mindig csak Pali bátyánk huzta a rövidebbet. Ugy hogy Pali bátyánk sokszor, de nagyon sokszor megutálta már az egész világot, sőt volt idő, midőn keservében azért fohászkodott, hogy az angyalok vigyék föl őtet a menyországba, de mellesleg akkor is fohászkodott egyet, hogy csak úgy, ha Amália asszonyt oda be nem eresztik. Egyéb-iránt úgy félig meddig meg is volt erről győződve, mert ha tulterhelt gyomorral álmodott is, akkor sem tudta elképzelni, hogy az angyalok között Amáliára, az ő hites feleségére valaha szükség lehetne.

Mint mondám, Pali bátyánk megunta a 30 esztendei hallgatást és elhatározta azt, a mit annyszor akart, hogy megmutatja: ki az ur a háznál, ki viseli a kalapot, ő-e, vagy az asszony?

És végre valahára megjött az alkalom, a melyet oly epedve, oly szívszakadva várt már oly régóta. Ismét összevesztek, akarom mondani Amália asszony ismét le akarta hordani, mint rendesen. Mien, mien se? mit tudom én, talán Pali bátyánk se tudná most megmondani, ha valaki ebben a boldog álomban kérdezné tőle; mondom: megint összeakasztották a kereket s Amália asszony szokás szerint fölül akart kerekedni. Rántott egyet a bodros fejkötőjén, egy másikat a kontyán (akarom mondani a más haján — lévén parókája), csipőre tette a két kezét, a kötényét arrébb igazította és rágyújtott szokás szerinti mondókáira. De hiszen Pali bátyánk se volt röst az egyszer:

— Hát ki az ur a házuál? mi?!, ki keresi a kenyeret? te-e, vagy én?, mi?!, hát nem becsülöd meg már a te uradat soha? mi?!, azzal kivette a pipaszárat a pipából és oly alaposan kezdte vele simogatni Amália asszonyt, hogy az, mikor tul kezdett esni a hüledezésen, kegyelemért kezdett könyörögni. De Pali bátyánk szívéből kihalt az irgalom, ki akarta adni azt, a mivel hosszú 30 esztendőn keresztül tartozott, a minek kiadását már oly régtől kezdve tartogatta. Az asszony sirt és jajgatott, könyörgött, esdekelt, ígért eget és földet, de Pali bátyánk hajthatatlan maradt egészen addig, a mig ki nem fáradt, akkor aztán lóditani akart egyet nagyot rajta s a mint a kezét felemelte . . . meglóditotta a mellette álló kis asztalt. Az asztal fölbillent, a rajta álló csecsebecsék száz darabra zuzva, a földre puffantak, az egyik ráesett Klára asszony Zsolinak nevezett aranyos kutyácskájára és pedig a kutyácskának farkácskájára, a kutyácska lábai közé kapta a farkácskáját és el kezdett

ordítani, mintha nyuzták volna és Pali bátyánk — fölébredt.

Fölébredt szépséges álmából és látta az irtózatos pusztulást. Orcája, a mely rendes körülmények között az erősebb rózsaszín és a bazsarózsa színárnyalatai között szokott játszadozni s a mely különösen ebéd után haragos-vörössé változott, most egyszerre halovány lett, mint a frissen mészelt fal. Ha megannyi vére lett volna is, az mind utolsó cseppig a test alsó részeibe hanyatlott és ő állott mereven, csodálkozva, mint Loth néni Sodoma és Gomorrha pusztulásánál. Aztán megtapogatta a szemeit, megcsipte a fülét, hogy ébren van-e, hogy vajjon nem álom-e az egész, egy szörnyű és rémséges álom?

Nem! ó nem! Pál ur! szörnyű valóság biz' ez. Ön telhetetlen, a mint a felesége azt százszor és ezerszer megmondotta már. Önnek nem volt elég, hogy a feleségét végigsimogassa a megypapaszárral, önt nem hatották meg annak forró könnyei, még utoljára kegyetlenül el akarta őt magától taszítani és ime! most feldöntötte ön a kis asztalt, most lepotyogtak róla szerelmes feleségeinek drágaságai, csecsebecsei, talán még hamis haja és még hamisabb fogai is, aztán az asztal rádőlt Amália asszony mopszli kutyácskája farkácskájára s most a mopszli kutyácska maga alá kapva a farkácskáját, három lábra áll és ordít, mintha legalább is nyuznál. A mint mondám, Pali bátyánk jó ideig bámult és csodálkozott, akár Loth néni Sodoma és Gomorrha pusztulásánál, aztán lassankint eszmélni kezdett és látta a szörnyű valóságot.

Hát mondják meg önök, nem pech ez? 30 év óta ígéreti Amáliának, hogy kihuzza a lutrit, egyszer veri meg — álmában — akkor is feldönti a felesége pipere asztalát.

De ez mind semmi! Mi lesz akkor, ha az asszony mindezt látni fogja? Amália asszony, a rettenetes Amá-

lia. Ó! miért is volt hozzá oly kegyetlen? Ha még csak utoljára nem bántalmazta volna, akkor nem dönti fel az asztalt, nem törik össze a sok smu'k s nem ordít a mopszli mintha nyuznák.

Hanem persze, bolond ember volna Pali bátyánk, ha csak nézné a pusztulást és nem igyekeznék a bajon valamiképen segíteni. Először is a mopszli kutyácskát akarta valahogyan megbékíteni, a mely még mindig ordított, mintha nyuznák. Simogatni akarta, de az hála helyett megkapta a kezét és még jobban ordított, mintha csupán csak az lett volna a szándéka, hogy Amália asszonyt lármájával behívja, hogy az aztán csapjon akkora patáliát, a mitől Pali bátyánk feje legalább háromfertály hónapig gőzölög.

Egy fölséges gondolat szökkent az agyába. (Nagy szellemeknél meg szokott ez történni.) Szinte nem sajnált érte a fejére csapni.

— Elszökünk hazulról úgy, hogy az asszony észre ne vegyen, meghívjuk a komát, kimegyünk a szőlőbe és bufelegtől hörpintünk egyet a javából. Ugyis mit ér ez az élet? . . .

Pali bátyánk a tettek embere volt s úgy tett, a miként beszéle. Vállára vetette a puskát, a keblére szorította a pincekulcsot s nekiindult.

Szép lassan osont el a ház alatt, hogy az asszony, a ki ilyenkor ebéd után a falu pletykáit szokta a szomszéd asszonnyal összeszerkeszteni, valahogy nezzét ne vegye. Átment kedves komájához a kántorhoz, a kinek kebelére borulva, sirni akart s majdnem el is fakadt, ha nem szégyenelte volna. De meg emberelte magát s hő keble közepéből nagyot szusszantva mondá:

— Koma! gyere a szőlőbe.

És komája, a kántor nem volt a jónak megrontója soha, tenyerébe ütött s melegen megrázta azt és így szólt:

— Helyesen van! Rég' vártam.

Bánatos szemeiből kisugárzott a tenger fájdalom. Tudta ő is, hogy miért iszik nagyokat és — gyakran. Neki is fájt az a husdarab ott a keble közepén, a mit szívnek hívnak.

Régen, nagyon régen volt az, van már vagy 30 hosszú éve, hogy azt a szívet összetaposta valaki, a ki hamisan pislantott a kántor urra és hűtelen lett hozzá akkor, mikor annak szívében föllobbant a szerelem kiothatatlan lángja, a mely pislogni fog még akkor is, ha a kántor ur rég pihen ott a csendes temetőben, sőt talán még onnan is fel fognak hallatszani azok a mélységes sóhajok, a melyek most egy kovács-fujtatónak is becsületére válnának.

És tudják önök, hogy miért hagyta el a hűtelen a kántor urat?

Mert valamivel szebbet talált nála.

Mert mi türes, mi tagadás a dologban, a kántor ur egy kissé hátul ballagott akkor, a mikor a szépséget osztogatták. Az orra, ő maga sem tudja miért, de tulságosan kinevelődött, megvastagodott s oly vörös lett, mint a legvörösebb posztó. Télen, pl. most: a violaszin érdekes színét játszotta. Az egyik szeme egy kissé félrecsuszott, a mit köznyelven úgy szoktak mondani, hogy kancsalitott. Ő azt hitte, hogy jól áll neki, mások meg épen ellenkezőjét hajtogatták. A bajusza — ah! mit mondjak a bajuszáról? — hisz épen az a baj, hogy alig van, a mit mondani lehetne róla. Itt-ott ágaskodott egy-egy szál s ha még annyi lett volna is, egytől-egyig mind megbomlott, mind más irányba nevelődött. Hiába volt neki a Csillag Anna minden kenőcse, hiába a külföldi doktorok minden nagy tudománya, nem hogy nőtt volna, sőt inkább még jobban fogyatkozott. Ily csekélységéért hagyta őt faképnél a hűtelen ezelőtt 30 esztendővel.

Azóta a mi tisztelt barátunknak nem volt nyug-

vása a földön, a szive kellős közepében folyton ott okvetetlenkedett a feledni nem tudás kemény szálkája. Oly savanyunak véleményezte az egész világot, mintha ecetes uborka lett volna. Igazán és őszintén mondvá, csak akkor érezte a nyugalmat, mikor a feledés szelíd derüje borult lelkére s ezt sem tudta máskor elérni, csak borközi állapotban, különösen ott künn a hegy-oldalban.

Hogyan ne vette volna tehát szívesen az őszinte és igaz szívből fakadó meghívást, a mely őt ismét a feledés édes boldogságának kapuja elé fogja vezetni.

Benn a községben még huzódózott Pali bátyánk, de mikor a falu végén az utolsó cigánysátor is elmaradt mögötte, szóval mikor a lőtávolon túl érezte magát, gömbölyű termetén büszkén állott a feje, akár póznára erősítették volna rája, az előbb még körültekintő ábrázatjára ünnepies, imponáló komolyság költözött, megigazította a puskaszíját, megtapogatta szive fölött a pincekulcsot s szinte kivillogott a szeméből:

— Jöjjön elem akár a hétfejű sárkány, annak is nadrágszíjat hasítok a hátából.

A kántor ur?! Ó a kántor ur előbb sem félt, az ő lelkiismeretét nem háborgatta senki, az ő házában nem lakott semmi néven nevezendő hétfejű sárkány, legfeljebb az egerek lakodalmaztak úgy esténként, mikor a kántor uram álomra hajtotta árva fejét, azokat meg a csizmájával szokta hajigálni, ha már a huzóra nem akartak hederíteni. Tengervízszinü szemeit belemeresztette a táj fehérségébe és egykedvűen hallgatta, mint ropog-csikorog lábaik alatt a föld szépséges fehér téli bundája.

Baj nem esett velük utközben semmi. Odaértek a pincéhez s első sorban szép kényelmessé tették a maguk számára a szende helyiséget. Alaposan befűtöttek s megkezdték azt, a mi sziveik égő sebeire gyógyító balzsamként szokott hatni: a kvaterkázást.

Ó! hogy a mennybéli hatalmasságok annyi sok vigasztalást tudtak belecsöpögtetni abba a hegylébe, hogy többet ér a patyikusok mindenféle tudományánál. Ha örülsz, megtáncoltat, ha busulsz, megvigasztal, ha zajong kebledben az a husdarab, elhallgattatja, ha elpihent, csöndesebb dobogásra inti. Igen! abban a nedűben minden érzelemnek hely adatott.

És most, engedjék meg, ha két hősrünk viselkedése fölött őszinte, majdnem mély csodálkozásomat fejezem ki. Igazán mondhatom, hogy nem tettek egyebet, mint fölemelték a poharat és letették a poharat, csakhogy mikor fölemelték, színültig volt, mikor pedig letették kristálytisztá üresnek látszott. És ez így ment következetes egymásutánban. Minél többet ittak, annál szomorubbak lettek. Hogy szó nem esett ajkaikról, azt épenséggel nem tudom csodálni. Csak sóhajtásaik hallatszottak, a melyek — magunk között mondva — egy középserű kovácsfujtatónak bizvást becsületére váltak volna.

Hogy azonban teljes némaságban ne töltsék az időt, meg kell említenem a kántor urnak fontos szavait, a melyeknek akkor adott kifejezést, midőn szeretve tisztelt komája bort hozandó, a pincébe billegett, ekkor mondta azon emlékezetes szavakat:

Én is oda való való, való, való vagyok

s nem sokkal később:

De jó lesz ott megpihenni

Odale' majd nem fáj semmi stb.

Igen! lement szeretve tisztelt komája után s a két nagy lélek mintha egy új világban érezte volna magát, szabad folyvást engedett a kebleikben dühöngő érzelmeknek.

Kipanaszkodták azt, a mit az emberek füleinek hallatára nem akartak elmondani. Pali bátyánk elpanaszolta keserveit, a melyek miatt az ő szíve sötét gyászba borult. Egy valóságos háborgó tenger volt

az, a melyet sós és kesernyés tartalmával komája elé öntött.

Viszont komája sem szűnt meg átkozni előtte a hűtelent. Elmondotta első és utolsó szerelmük történetét most éppen harminckettedszer, az első pillantástól egész addig a pillantásig, a melyik másra esett s a mely pillantás az ő csalódott szívét törként hasogatta össze-vissza. Azóta tekinti ő az életét olyan feketének, mintha tenger volna, a melybe víz helyett antracén tintát öntöttek volna, a melyben csak egyetlenegy örömet hozó oázis van, az, a mikor az ő szeretett komájával ki-kivergődik a hegyoldalába és azzal a csodaitallal locsolgatja gyötrelmeinek, és bánatainak égő tanyáját.

Igy teltek az órák, egyik a másik után. Minek aprózzam a történetet? hiszen fontosabb és kiemelkedőbb momentumot úgy sem találnék, mint az, mikor Pali bátyánk egyszerre szűkülni kezdett, mikor eszébe jutott, hogy az ő oldalának bordája most otthon álmatlan nyugovásban hányja-veti magát párnáin, hogy figyelve hallgat minden zörrenést, a mely az ő hites urának hazaérkeztét jelzi. Mikor ezt Pali bátyánk elgondolta, szerette volna a föld megnyilatkozását látni, a mely őt fájdalom nélkül egy szebb és boldogabb hazába szállítandja.

Megitták az utolsó Szent János-áldást is, a mely után nem maradt egyéb följegyezni való esemény, minthogy a kulcslyukra igazán csak a véletlen szerencse behatása után tudtak ráakadni. És ez, azt hiszem, elég különös is. Odamenet szinte gondolkozás nélkül eltalálták, visszajövet pedig, mintha valami szörnyű veszedelmet akart volna tőlük elhárítani, hogy ott maradjanak és ne menjenek tovább be az éjszakába.

Pedig oly szép volt az éjszaka. Az ég azurja mintha ragyogott volna a tisztaságtól, a csillagok

pedig — szinte látta az ember — mint erőlködni, hogy egymást felülmulják a ragyogásban. Köztük ballagott okos komolysággal a hold, mint a számár a birkák közt és nézte hazánk két fiának erőlködését, a mint egymás lépteit az igazi ut felé egyengették.

Az igaz, hogy nem könnyű dolog volt és ment is egészen addig, a míg mindketten megálltak egy kis pihenőre, vagy talán azért, hogy visszatekintve elgondolják: Mily jó volt ott és mit hoz majd a jövő otthon?

Kántor uram éppen abba a nótába kezdett:

Páros csillag az ég alján,

Egyik részeg, másik halvány . . .

midőn hátrafelé nézve, egy különös alakot pillantott meg, mely a távolról közelített feléjük.

— Ejnye komám, mi az Isten csudája az ott hátul? Nézd csak, milyen különösen tekintget ránk? Ennek aligha vannak jó szándékai irányunkban.

— Te komám! ez alighanem abból a farkasbandából maradt el, a melyik a szunyogi határban tizenkét birkát és két juhászt széttépett.

— Csakugyan farkas! Nézd a lompos, hosszú farkát, a villogó kékes-zöldes szemeit, egészen idevilágitanak.

És milyen csodálatosan közelített feléjük. Két hősünk, a kik katonák ugyan nem voltak, de ha a bátorság emlegetéséről volt szó, sohasem szoktak az utolsók között maradni, most egyszerre úgy érezték magukat, mintha csak egyedül a bugyogó tartaná együvé remegő tagjaikat.

Szerettek volna szaladni. Alig azonban, hogy nekiindultak, a fenevad utánuk vetette magát és félkörben megkerülve őket, nem messzebb, mint száz lépésről konokul megállt. Megálltak ők is és farkaszemet néztek a rettenetes ellenséggel, már a mennyiben a könnyektől ragyogó szemek a farkasszemet bírták.

Irtózatos egy állapot! Szemben állni egy borzasztó állattal, a melynek tekintete is megremegteti lelküket és segítséget a jó Istenen kívül sehol nem találnak. A hold oly nyugodtan bámulta remegő lábszáraikat és oly barátságosan mosolygott, mintha csak jó étvágyat akart volna kívánni a fogait köszörülő fenevadnak, a mely bizonyára rőfösöket nyelt, ha Pali bátyánk gyengéden kigömbölyödött tagjaira vetette éhes tekintetét.

Igy álltak legalább tíz percig, nem mozdulva se előre, se hátra s a pillanat ünnepélyessége által indítatva, a halálra készülődtek.

— Tehát így kell meghallnom — szolt Pali bátyánk keserveset szusszantva. Ezt érdemeltem a sorstól, a mely egész életemen keresztül csak örömmel traktált.

— Egy éhes farkas fogja széttépni sokat gyötört szívemet — nyögött a másik. Minek is jöttünk a szőlőbe? Milyen jó volna most otthon a puha ágyban.

— Tehát én vagyok a csábító, ugy-e? Engem fogsz bevádolni majd az Uristennél. Koma! Koma! ilyen igazságtalan sohase voltál még.

— Igazságtalan? Hiszen te rontottál meg. Ha te nem hisz, sohase jut eszembe a borivás s most nem kellene . . . Itt torkára szorult a szó.

— Szegény feleségem! Hiszen mindig a javamat akarta. Hogy sirat majd, milyen vörösek lesznek a szemei.

— Engem is sirathat majd a falu. Akkor tudják majd meg, hogy mi voltam én nekik, ha majd nem leszek.

És elhallgatva, borzadva gondolták el a szörnyű képet, a mely holnap reggel a falu szemei elé fog tárulni, midőn a havon két pár csizmát fognak találni, melyekből az ordas kiette a beletartozókat.

Pali bátyánk szinte látta zokogó feleségét, a mint a koporsóra borul, a melyben a sírig híven

széretett férjének csontjai lesznek, szinte hallotta azokat a keserves hangokat, a mely az egész falu népét majd könnyekre fakasztja.

Kezdték azonban unni a dolgot s a mint látszik a rettegett fenevad is hasonló gondolatokra fakadt, mert lassu lépésekben közeledett feléjük, mutogatva a fehér fogait és rémitően csóválta a farkát.

— Komám! ha meg kell már halnunk, ingyen ne adjuk az életet. Nálad a puska, süsd el.

— Csakugyan! — nyögött Pali bátyánk, — hiszen itt a puska. Szinte megfélekedtünk róla.

Remegve emelte le a válláról s a kakas pergett ujjai alatt, midőn felhuzta.

A hold, mintha nem akart volna tanuja lenni a véres látványnak, egyszerre fátyolt borított orcájára. Csöndes homály terült szét, csak a két bajnok szive dobogása és halálra való készülődése hallatszott.

A farkas közelített s midőn nem volt már tiz lépésnél messzebb, egy pukkanás s utána hosszú, vontatott ordítás hallatszott.

— Megvan! rikkantott a két dalia s miként a sioux indiánok, az egyik botját, a másik a puskát fogva, rohantak a félelmes ellenség elé. Nekiestek és kannibali gerjedelmekben irtózatossal dühvel páhólták szegény pára gyarló porhüvelyét. Egy darabig ordított, aztán nyöszörgött, végre kinyújtózkodott szép hosszában a havon. A két férfiú még mindig ernyedetlen hévvel püfölte egész addig, a míg a szusz ki nem fogyott belőlük.

Akkor megálltak és örömkönyek között borultak egymás nyakába, mint olyanok, a kik a halál révpartjáról a leggyorsabb alkalmatossággal a földi élet gyönyörűségei közé zónáztak.

— No ezt eltaláltam — szól Pali bátyánk.

— Annyit mondhatok, hogy ha az én fütykő-

sömmel tarkón nem teremtem, akár mindkettőnket elkap.

— Mit? hát az a pizskafa is fegyver? No még ilyet se hallott a világ! Ha az én flintám nincs, koma, hol vagy akkor te most?

Szóról-szóra, többről-többre, biz' Isten már majdnem hajba kaptak a jó barátok, ha egy életrevaló gondolat, hogy már hazafelé is illenék menni, mert lassankint rájuk virrad, agyukba nem szökken.

Egy bizonyos szíjjal összekötötték a két hátulsó lábát, ráfűzték a puskára s azt vállaikra akasztva, diadallal indultak hazafelé. A fenevad meg véres fejével pirosra festette a hó alabastrom színét.

Szinte düllesztették kebleiket az édes teher sulya alatt. Miféle dicsekedés lesz ebből, holnap reggel az egész falu tudja már. Talán ki is lehetne doboltatni, hogy ne féljenek többé a lakosok, mert ime, két férfit megmentette az egész községet a veszedelemtől.

Mily örömmel és mekkora hévvel kopogtatott Pali bátyánk az ablakon. A máskori félelemnek nyoma sem volt most. Hiszen tudta, hogy felesége szidás helyett a nyakába fog borulni először azért, mert a halál torkából kimenekedett, másodszor pedig, mert a farkas bundájából gyönyörű ajándék készülend Amália urasszonynak, szent lesz a béke és gyakrabban kap szabadságot a szőlőbemenésre.

— Amália! angyalom! add ki a kulcsot.

— Majd kiadom én neked a menydörgős istennyilát mindjárt, csak keljek fel.

— Nono! hoztam valamit, asszony, szépet, drágát, majdnem az életembe került. Nézd-e! milyen farkasbőr bunda lesz ebből neked drágám. Sokkal szebb, mint a kasznárnénak van.

— Te csak megsebezted, de agyon én ütöttem, kottyant bele a kántor.

A haditerv győzött. Amália asszony öt perc alatt

ugy le volt szerelve, hogy Pali bátyánk, ha nagyon akarja, csókot is kap tőle, ha ugyan önként le nem mondott volna az ilyen felesleges lukszusról.

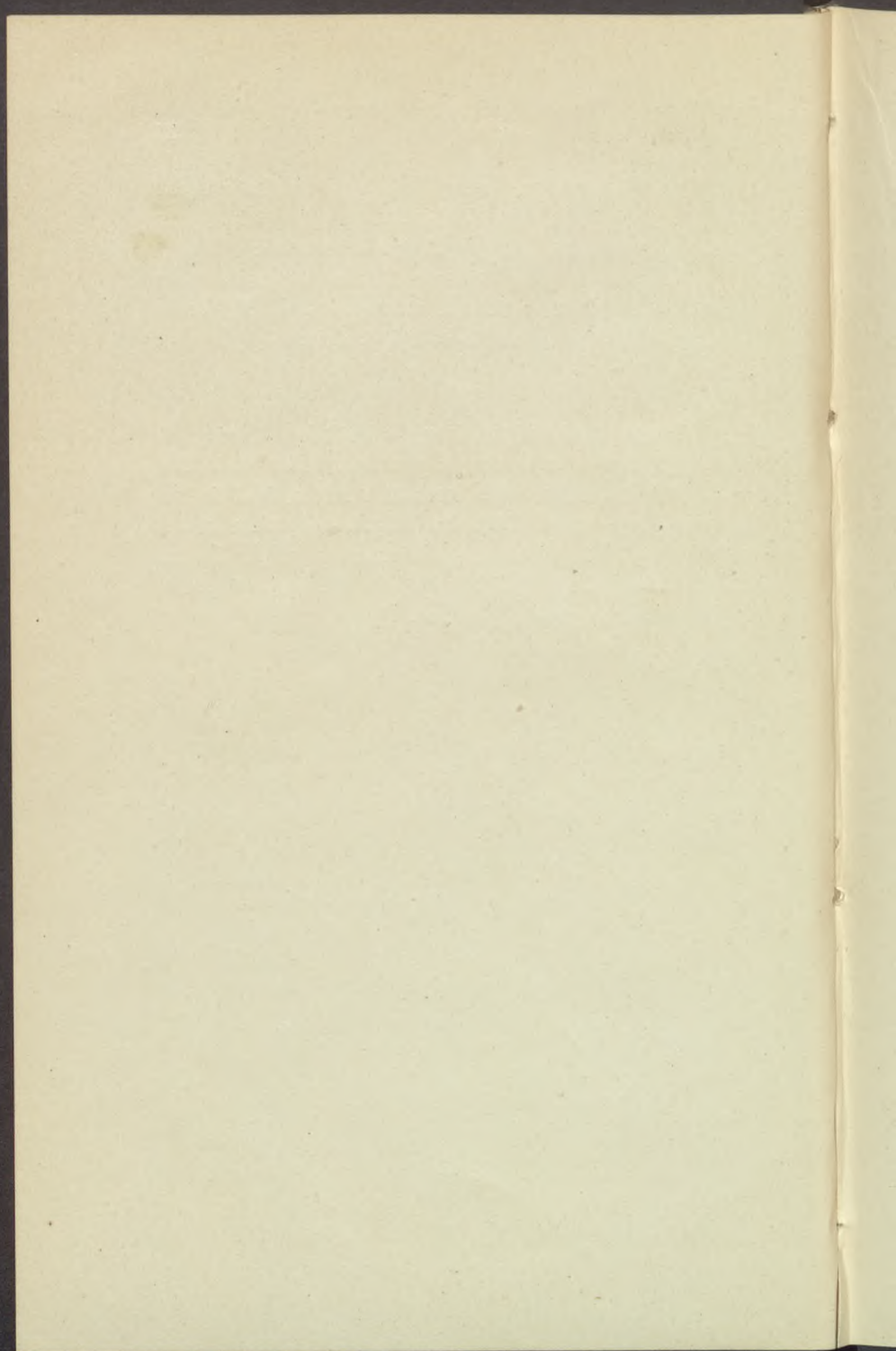
Belekerült vagy két óra, mire a rózsás álom lefogta szemeiket s akkor is szörnyű csatákról, koszorús győzelmekről álmadozott Pali bátyánk.

*

Reggel aztán kisült, hogy a két hős a harangozó bundás kutyáját verte agyon, a mely utánuk kullogott.

Pali bátyánk élete keserűbb lett a keserű tengerénél. Most már fél éve és még mindig nem volt a szőlőben. A töltögetést Amália asszony végzi. Ha azt akarja valaki, hogy Pali bátyánkat a ferslag kerülgesse, csak emlegesse neki a *farkast*.

PITLIKOVICS ALADÁR.

Mindenekelőtt bocsánatot kell kérnem, a m. t. olvasótól, történetem hősének nevéért. Én nem tehetek róla, hogy valakinek ilyen különös neve van, azt hiszem azonban, hogy ő sem, sőt a mily keményfejű urnak ismertem őt, nem is akart vele törődni, mert — a mint gyakran elérzékenyülve mondogatni szokta — ez volt az egyetlen örökség, a mit Istenben boldogult édes atyjától kapott, a ki miután megszűnt fizetni itt lenn a házbért, fölment abba a szép országba, a hol az embert fertály elején nem rakják ki az utcára cók-mókostól együtt azért, mert nem volt hajlandó tovább töltegetni a háziurak feneketlen erszényét.

Mondom Pitlikovics urnak e ritka hangzásu néven kívül nem maradt egyéb apai öröksége.

Persze önök most arra volnának kíváncsiak, hogy tulajdonképen ki és mi volt az a Pitlikovics Aladár? Megmondom röviden: Pitlikovics Aladár ur egy szegény ördög volt, a ki mellékfoglalkozásképen a vármegyénél dijnokoskodott havi 30 forint gázsi mellett. E két foglalkozás mellett azonban volt még neki egy nagy tulajdona, a muzsa csókja homlokán. Önök talán mosolyognak, azt hivén, hogy a költői talentum valami olyan furcsaság, a melyen csak mosolyogni szabad. Nem tekintve azt, hogy még alig

láttak önök embert, a ki ifju éveiben többé-kevésbé szerelmes ne lett volna, alig fognak önök szerelmes embert találni, a ki többé-kevésbé rossz verseket ne faragott volna. Ez egy olyan sötét pont az ember életében, a melyhez egy-két szekunda, még több szidás emléke szokott fűződni, de mégis a legtöbb keresztül esik rajta, akár a számárhuruton.

Pitlikovics ur szerelmes és költő volt. Szerelmes volt már akkor, a mikor még az emberiség gyengébb felének a szemei közé se mert nézni, a mikor az ábrándos kék szemeket, a szöghajat, a hajnalarcot csak a poéták munkáiból volt alkalma ismerni, a mikor még csöndes éjszakákon csak a szelid holdnak volt elegendő türelme hozzá, hogy szájtátva meghallgassa azokat a keserves sóhajtásokat, a melyek Pitlikovics ur világhordó kebeléből, akár a Vezuv kráteréből kikitörtek. Pardon! a holdon kívül volt más is, a mi megbotránkozását néma hallgatásba fojtotta: az egész nagy természet. Mert valóban megfoghatlan tünemény az a poétáknál, hogy minden kis virággal, különösen a rózsával és nefelejtssel, minden locska patakkal, minden szellővel, minden napsugárral örökösen bajuk van, az legyen mind tanuja annak, hogy ők mennyire oda vannak a szívük miatt. Ezek aztán kötelesek végighallgatni azt, a miért egy szolid polgári állású ember a botja boldogabb végével adná a visszhangot.

De most látom, hogy nem mondtam igazat, — pedig poéta sem vagyok. — Dehogynem hallgatta meg valaki Pitlikovics urat. Mikor már havi 30 frt gázsi mellett egy-két szál kikivánczó szőrszállal az orra alatt önállóságra tett szert s bizonyos önérzettel turkálta össze ujjaival hosszú hajfürteit (soh' se tudtam tisztába jönni vele, hogy miért szereti azt a hosszú sörényt, talán, mert a borbélyt kiméli a fáradtságtól, vagv mert okosabbnak akart látszani a többi halandóknál), akkor volt egy másik ábrándos sziv,

mely egy huron pendült vele és pedig először lágy akkordokban és tremolóknak, aztán pedig oly viharos összevisszaságokban, mint mikor az ember egy obligát hangversenyen van és a „Balaton háborgása“ mereszti égne hajszálaikat, a melyre sokan azt szokták mondani, hogy igen szép, sőt fölséges.

Igen Pitlikovics úr sóhajai visszhangra találtak egy jószívű hajadonnak kebelében, a ki addig hallgatta a sóhajtásokat és addig olvasgatta a hozzáírt ódákat és himnuszokat, míg végre is kimondta azt a szót, a mely hir szerint sokakat boldogítani szokott, t. i. az „igent“-t. Az eset részleteibe nem bocsátkozom, mert úgy gondolom, gyenge volna az én toltam annak hű ecsetelésére, de meg őszintén szólva — nem is értenék hozzá, csupán csak annyit jegyzek meg, hogy akadályt senki nem gördített utjukba, kedves papáik és mamáik annál az oknál fogva sem, mert rég csendesen pihentek a temető árnyékos ölében.

De hát hogyan is gondolnók, hogy a bájos Erzsike, aki már ugyis megülte nagykorúsága ünnepét, sőt annak évfordulóját is, ne hallgatta volna örömmel egy elragadtatásban szenvedő ideál szavait, a ki meg nem hallgatása esetén folyton a nagy Dunával fenyegetődzik; sőt én egész tisztelettel azt a szerény kérdést bátorkodom felvetni, melyik leányzó volna az Erzsike szerepében, a ki ily csábos szíréhangok hallatára nem vetné bele magát a házasság háborgó örvényébe?

Örömmel ujságolom egyszersmind, hogy a Pitlikovics-párnak házassága a lehető legboldogabb volt. Két ártatlan galamb ott a háztetőn nem enyeleg édesebben mint ők. Sőt rövid idő folytán mások is voltak, a kik csendes örömeiket megosztani és növelni segítették, az apró Pitlikovicsok. Minden évben legalább egy, úgy, hogy öt-hat esztendő múltán egész csinos kis társaság verődött össze a hajdan csöndes

kis hajlék falai között. Egyik egészségesebb mint a másik, a kik ha nem sirtak, vagy nem verekedtek egymással, bizonyosan csak azért tették, mert egy sokkal fontosabb elfoglaltság kötötte le figyelmüket: az evés. Hallatlan étvágyuk volt. Öröm volt nézni, hogy bármit adott légyen eléjük a gondos édesanya, egyszerre néma csend ütött tanyát, csupán a kanalak zörgeése és a szuszogás hallatszott, aztán egy bűvész gyorsaságával tüntették el a tányér tartalmát a láthatárról.

— Mégisz! Éhesz vagyok! egyebet ritkán lehetett tőlük hallani.

Pitlikovics ur boldognak és nagynak érezte magát, mikor az apró társaság iránt való apai érzelmek szárnyaikra ragadták, de a morfondírozásnak rendesen az lett a vége, hogy a füle tövét kezdte vakarni.

— Hiszen szép, nagyon szép az a családi boldogság, de mi történik, ha a fizetés hónapról-hónapra csak 30 pengő, a kenyér meg sehogy se lesz nagyobb, sőt a mint a tapasztalat mutatja, napról napra kisebb darabokra kell elvagdálni.

De hát azt mondják a tapasztalt hajósok, hogy a tenger bőséggel hullámaival küzködő hajónak van egy világító tornya, a mely felé dacolva halad, sőt többet mondok: a kit a tenger tarajos hullámai immár az éhes habok közé sodortak, ha kisiklott kezéből az utoisó mentődeszka, még akkor is belekapaszkodik a szalmaszálba, a melyet végzete feléje sodor, mert az ember a zúgó tengeren remélve, küzdve jár.

Pitlikovics urnak és igen tisztelt soktagu családjának is meg volt az élet küzdelmei között a maguk világító tornya, meg volt az ő, a szalmaszálnál sokkal bizonyosabb mentődeszkájuk. Igen! egy szerény deszka csupán, de mégis mentődeszka, a melybe mindannyian a gyermekek drága szüleikkel együtt belekapaszkodtak. Ez a deszka volt Pitlikovics urnak hön szeretett nénje, Rózsa kisasszony, a ki Isten jóságából 65 rózsanyilást

ért már s Pitlikovics ur szerény, de önzetlen véleménye szerint közel járt immár ahhoz az időhöz, midőn a menny lakói gyarló lelkéhez igényt kezdenek támasztani.

Én nem mondom, sőt azt hiszem, a rágalom csunya bűnébe esném, ha arra gondolnék, hogy akár Pitlikovics ur, akár tisztelt soktagu családja bármikor is kívánták volna, hogy gazdag rokonuk Rózsa kisasszony fejezze már be földi pályafutását, nem! ezt nem, hanem azt mégis elhiszem, mert gyermekségem óta gyenge szivem van, hogy akár Pitlikovics urnak, akár igen tisztelt nejének bizony nem egyszer eszébe jutott már a felebaráti szeretet kapcsán, hogy a magyarország végtelen s minden földi jónál nagyobb örömeiből Rózsa kisasszony valahogyan ki ne maradjon s mivel a közmondás azt tartja, hogy „a mit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra“ s „jobb ma egy veréb, mint holnap egy tuzok“, azt hiszem mégis szívesen kívánták neki az üdvözültek boldogságát azok helyett a szekaturák helyett, a melyben Rózsa kisasszonyt némely gyöngédtelen rokonai részeltették.

Mert hiszen szép reménység, sőt mondhatnám, valóságos tőke volt az a tudat, hogy Rózsa kisasszony mód nélkül gazdag s ha elhagyja ezt az árnyékvilágot, vagyonát mégis csak valakire, legvalószínűbben azonban rokonaira fogja hagyni. De hát mindig baj az, hogy szegény embernek szegény a szerencséje is. Pitlikovics urnak is volt a reménység szerencséje mellett egy szerencsétlensége, az t. i. hogy Amália kisasszonynak több és Pitlikovics Aladárnak hatalmasabb rokonai voltak, a kik ugyan távolról sem voltak annyira ráutalva arra az örökségre, mint Pitlikovics ur, de itt is ismétlődött az a mondás, hogy a kutya sem a kis, hanem a nagy kő árnyékában szeret pihenni, és hogy a kis folyók is a nagy Duna felé törekszenek, így Rózsa kisasszony rokonai is, minél inkább duskál-

kodtak a földi jókban, annál inkább igyekeztek azokat megnövelni. Szerencsétlensége volt Pitlikovics urnak az is, hogy ezek a szerető rokonok jobban tudtak kedveskedni Rózsa kisasszonynak, mint Aladár ur, a kiról, ámbár egész tisztelettel, de annyit mégis kénytelen valék megemlíteni, hogy alapjában nem volt egyéb, mint egy „szegény ördög“. Rózsa kisasszony dúsgazdag volt, de meg volt az a rossz tulajdonsága, hogy minél több pénze volt, annál többet kívánt, a mit sokan zsugoriságnak szoktak nevezni, én azonban egész szeliden, csak okos gazdálkodási, takarékoskodási rendszernek bátorkodom nevezni.

A gazdag ügyvéd örömmel kezelte Rózsa pöreit, a melyeket az adósaival állandóan vivott. Ha Rózsa kisasszony honoráriumról szólott, azt ő nagylelkűen elhárította magától, mert mint mondá: neki legnagyobb jutalma az leend, ha Rózsa kisasszony szeretetét, jó szívét egészen meghódíthatja. Ha épen mindenáron jót akar vele tenni, emlékezzék meg majd egyszer az ő szegény leánykájáról végrendeletében. Jól számított, hiszen Rózsa kisasszony honoráriumképen ugys csak egy-két rongyos bankót adott volna, míg halála után ha vagyonának háromnegyed részével megtiszteli, az untig elég lenne arra, hogy őt boldoggá tegye.

Az orvosnak állandóan a jó Rózsa egészsége képezte gondját. Egy gyenge meghülés hírére kész volt éjnek idején is Rózsa kisasszony hogyléte iránt tudakozódni s rohanva rohant, hogy szolgáltatéktségének mindennél ragyogóbb tanubizonyságát szolgáltatassa. A honoráriumról természetesen ő sem akart tudni, hanem ha a drága nagynéni „valamikor“ jó akarna lenni hozzá, nem venné tőle rossz néven, dus vagyonának inkább a zsirosabb, mint soványabb részleteit.

Hanem talán legbölcsebben a kereskedő-rokon cselekedett, a ki életpárjával együtt mindent elkövetett,

hogy Rózsa kisasszonyt jobbnál-jobb ebédekkel, édes-ségekkal, szóval a gyomor meghódítására vonatkozó összes fegyverekkel meggyőzze. A legérdekesebb, a legizletesebb falatok, teszem azt: a püspökfalat, rendszeren Rózsa kisasszony asztalára kerültek, a ki sok halandó embertársával együtt mint szokás-mondás: imádta azt. Déli gyümölcsök a téli időben, az első cseresznye, az első szőlőfűrt a kertből rendszeren Rózsa kisasszony sovány ajkait érintették. Ő meg végtelenül kegyes mosolylyal fogadta alattvalóinak hódolatát, a kik e szende mosolygásból mindenkor igyekeztek annyit megérteni, hogy most nem, de majd a végrendeletnél ti lesztek azok, a kik iránt hálám és gyengéd szeretetem tettekben fog nyilvánulni.

Most már mondják még önök, hogy mit tegyen egy ilyen szervezett hadsereggel szemben a mi igen tisztelt barátunk, történetünk hőse, Pitlikovics Aladár. Mit tegyen? Ódát írjon neki, lefesse őt költeményeiben bájosnak, ifjunak, szeretetreméltónak, a teremtés gyönygének (ez még talán leginkább illetet volna rá) elmondja neki, hogy hőbb vágya nincs, nem volt, sőt nem is lesz, mint hogy őt a Fölséges minél tovább éltesse; vagy talán elhozza hozzá szép számmal összegyűlekezett gyermekeit, a kik mint az orgonasipok az érzelmeknek minden skáláján játszanak, betanítottasson velük egy üdvözlő éneket és aztán Rózsa kisasszony nevenapján (mert 20 éven túl ugy sincs születésnapjuk a hölgyeknek) elénekeltesse, hiszen az utolsó akkord után ugy is azt mondaná valamelyik, hogy: éhes vagyok. Kérni nem akart, sőt szégyenelt, de meg arra is gondolt, hogy a néni ha akarna adni, ugy is adott volna már, hiszen egy sincs, a ki annyira rászorulna, mint ő, a kinek 30 frt. havi gázsijához a jó Isten ráadásképpen egy jó feleséget, feltucat egészséges gyermekeket és kitűnő költői tehetséget adott, a melyből azonban enni nem lehet.

Ilyenformán morfondírozott Pitlikovics ur, midőn egy szép napon valaki, nénje cselédje ront be hozzá és hirtelen odasugja neki, hogy Rózsa kisasszony hirtelen rosszul lett s azt hiszik, hogy elérkezett az óra, a melyben földi vándorlásának vége szakad.

Pitlikovics ur nem is ment, hanem röpiült, valami kimondhatatlan érzés vett erőt a szíven s folyton a Klapka-induló tüzes dallama zizegett az ajkai körül.

Rózsa kisasszony egy karosszékben ült, orrán a pápaszem, térdein egy imádságos könyv, a melyből a haldoklók imáit rebegte.

— Igen, kedves Aladár — mondá — érzem, hogy nemsokára meghalok, a mennyei vőlegény vár már reám.

Pitlikovics ur nem értette meg e hirtelen elutazási szándék mivoltát s miközben azon tünődött, hogy kit vigasztaljon inkább, önmagát-e, a ki csalódott, vagy a nénit, a ki — szerény nézete szerint — még elég messze áll az öreg kaszás fegyverétől, mondom e körül lóttak-futottak gondolatai, midőn izgatott kopogtatás hallatszott az ajtón s nagy szuszogással csörtetett be az orvos, a ki az emberi nem másvilágra való expediálása körül rendesen magának óhajtotta fönttartani az elsőbbségi jogot.

Nagyot nézett, mikor Aladár urat, a sajnálkozó örökösjeöltet szeretett nénikéje oldalánál megpillantotta, de a csodálkozás mértéke akkor libbent tulajdonképen fel, a mikor mintegy a földből látja kifésleni az ügyvédnek gömbölyű termetét, majd pedig a kereskedőnek hordóforma alakját.

Mind a négyen egymást nézték először, aztán pedig szeretett nénikéjük ráncos ajkaira esett tekintetük. Rózsa kisasszony sárga szemei pedig hol egyiket, hol pedig a másikat vizsgálgatták a fekete keretű pápaszem üvege mögöl.

Kinos csend állott be, mig végre az ügyvéd

a helyzet magaslatára emelkedve, hangjának bizonyos fájdalmas reszketést kölcsönözve, úgy, mint a hogyan az esküdtek előtt szokta kötnivaló védenecinek jó tulajdonait dicsérni, elérzékenyülve szólni kezdett:

— Végtelen fájdalommal értesültem, drága néném, hogy egészségi állapotában oly kedvezőtlen fordulat állott be. Egész valómban megrendülve hagytam ott összes elintézendő ügyeimet, hogy szívem legmélyebb részvétét nyilvánítsam a magam és övéim nevében...

— Én a szőlőből rohantam haza — vágott szavába a kereskedő, a mi megis látszott arca pirosuló rózsáin — nem tudtam volna elviselni a gondolatot, hogy ily szomorú pillanatban jó néném halálos ágyánál ne álljak.

— A halálos ágyamnál? — kérde a néni megütkezve.

— Ah ne beszéljetelek így, — dörrept bele az orvos, a ki egy csapásra a rokonokat is le akarta győzni, meg a néni jóindulatát is a maga részére akarta hódítani. A mi jó nénénknek nem szabad, nem lehet még meghalni. A míg az orvosi tudomány eszközt ad kezeim közé, a míg szívemben egy csepp vér mozog, nem, nem engedhetem, hogy szeretett rokonunk drága egészségét baj érhesse. Hiszen eddig is én voltam az, a ki mindent elkövettem, hogy életét minél hosszabbra nyújtsam.

— Te? már mint te? — nézett rá az ügyvéd szemüvege mögül, a ki aggodalomba esett már, hogy a néni rokonszenve utóbb is az orvos felé fordul. — Én azt hiszem, ha rajtad állana, régesrég megrövidítetted volna azt az életet, a melynek kellemessé és boldoggá tevésére szerény magam eddig mindent elkövettem.

— Te! te követtél el valamit a javára? A magad hasznára igen, de tanuim vannak rá, a kik

hallották nyilatkozataidat, hogy a mikor a néni javára árvereztetted, azt mondtad, hogy: előbb-utóbb ugyanis az enyém lesz.

— Igen, igen, — konírázott a kereskedő — ezt én is hallottam, még pedig a tulajdon füleimmel.

— Te beszélsz? a ki a halotti bucsuztatót is megrendelted már a kántornál.

— Hisz te éppen most jöttél ki a temetkezési társulat irodájából.

Láttál-e nyájas olvasóim nyári zivatart. Mikor tikkasztó hőség után a kék ég alján innen és onnan fekete, haragos felhők gomolyognak s mint megvadult bika rohannak egymásfelé. A nap sugarai megrettenve bujnak az árnyékba, ijesztő sötétség terjeszti ki fekete leplét, már-már összezsapnak, homlokaikon tűzgigyók villognak, dörgés, vad moraj reszketteti meg az ablakokat, aztán ádáz dulakodás támad közöttük, egymásba gomolyodnak, szárnyuk alól pusztulás és könnyek hullanak.

Bocsásd meg nekem e talán silány hasonlatot, de ehhez voltam kénytelen mérni Rózsa kisasszony örököseinek viselkedését. Szemeik szikrákat hánytak, homlokaikon kidagadtak az erek, öklük összeszorult, cikáztak a vádak, az árulkodások, a gyanúsítások, már-már a botokhoz folyamodtak, midőn Rózsa kisasszony megfélemlézve a meghalás gondolatáról, sovány kezeit kinyújtotta s nem éppen a legszelidebben, sőt neméhez, gyengédségéhez képest bámulatos erélyt fejtve ki, mindahármat kiutasította aggszüzi hajlékának szentélyéből. Még a lépcsőn, sőt az utcán is hangzottak a megtisztelő jelzők:

— Te embernyuzó! — Te méregkeverő! — Te csap! stb. stb.

Ezt azonban már nem hallotta Rózsa kisasszony. Midőn szerencsésen megszabadult az örökséget haj-

hászóktól illendőnek látta a diványra hanyatlani és a helyzet komolyságához mértén elájulni.

Pitlikovics ur kimaradt az előbbi jelenetből s most neki jutott a kedves feladat, hogy szegény nénjét vizzel, ecettel ismét visszaadja az életnek.

Ott térdelt mellette s kezeit összekulcsolva várta azt a boldog pillanatot, mikor a drága néni ismét kinyitja szemeit.

Szerencsésen megtörtént ez is, de utána a néni jónak látta érzelmeinek sűrű könnyhullatással is kifejezést adni. Akkor meg jól esett neki, hogy van mellette valaki, a ki ámbár rokon, de szerénységében mégsem mutatta soha, hogy egyedül a pénz az, a mely képmutató szavakat ad ajkaira. Vállára hajtotta fejét s keserű könnyek közt, keserű szavakban adott kifejezést a szegény, elhagyott aggszűz fájdalmának, a kit legtöbben csak érdekből tisztelnek.

Pitlikovics ur őszintén, igaz lélekkel sajnálta az ő szegény nénjét. Ideális lelke megundorodott gazdag rokonainak kapzsiságától. Hiszen ő nem mondja, hogy nem kíván részesülni az örökségben, de hát ezt nem magáért, hanem övéiért, azért a hat apró Pitlikovicsért óhajtotta, a kik mint az orgonasipok állottak egymás mellett s oly szívreható őszinteséggel fejezték ki, hogy a gyomrocskájuk ismét üres, hogy ezt akárki sem veheti neki rossz néven. És ha a gólya ismét leszáll a kéményre és ismét lebocsájt egy apró Pitlikovics kisasszonyt, vagy ifiurat, ki csukhatná be előtte az ajtót, mikor a többi is oly kedves és megennivaló, akár egy harapás piros alma.

— Jó szív kell nekem, egy őszinte meleg szív, — mondotta Rózsa kisasszony — most érzem és látom, hogy mennyit vétettem ellenetek, a kik szegények vagytok, rólatok megfeledeztem és ezeknek a hiénáknak ajándékoztam szeretetemet, most aztán látnom kell, hogy kigyókat melengettem a keblemen.

Nem, nem várunk egy napot sem. Már holnap ide fogtok költözni hozzám. Hadd lássak mosolygó arcokat, hadd hallok nevető gyermekhangokat. Elég nagy a házam, elfértek, ha még féltucat Pitlikovicssal fogja is megajándékozni a jó Isten szegény hazánkat.

Ugy is lett.

EGY LÉGY MONOLÓGJA.

I.

— Gyülölöm az embereket, azokat a kétlábu tollatlan állatokat, akik olyan magasan hordják az orrukat s mindenkinek a világon parancsolni akarnak. Gyülölöm őket és légyi becsületszavamra mondom, nem hagyom békén soha, a míg e kebelben sziv dobog.

— Az édes mamám fogadtatta ezt meg velem.

— Feledhetetlen drága kedves mamám! Még most is mintha a szemeim előtt lebegne az a vérfa-gyaszító jelenet. Egy tejes bődön szélén nyalakodott, már jóformán jól is lakott, a midőn valami szolgálfőle közelített. Az édes mamám amugy is kissé öreges és hizodalmas termetű lévén, de meg talán a tejből is kissé többet szedett be a kelleténél, — nem tudott olyan gyorsan szárnyra kelni, mint többi rokonai és karcsubb testvéreim, az a durva lelkű asszony nép addig hadonázott ott valamivel, a míg kupán terem-tette s szegény édes jó mamámnál az agyvérömleny tünetei kezdtek fellépni. Oda borultunk a konyha sar-kába és keserű zokogásunk siráma a kösziklát is könnyekre fakasztotta volna. Ő pedig kinos vonaglása közben megesketett bennünket, hogy halálát meg fogjuk

boszulni az embereken, azokon a durva lényeken, a kiknek a milyen fehér a bőrük, oly fekete a lelkük s különösen bennünket nemük egész vadságával üldöznek. A papám nem volt anyánk halálos vonaglásainál, hogy ő fogja be a válni készülőnek üvegesedő szemeit s ámbár az édesmama őt mindig „bitang“ néven szokta nevezni, mert első ismeretségük után őtet apró neveletlen gyermekeivel együtt álnokul a faképnél hagyta, de meg vagyok győződve, hogy ha ott van, benne is lett volna a hitvesi szeretet érzelmeiből annyi, hogy velünk együtt felemeli az első lábát és megesküdött volna minden légyecsapóra, hogy az édes mama halálát velünk együtt a lehető legkegyetlenebb módon fogja megtorolni.

— Eltemettük, megsirattuk s azóta egyedül a boszu édes gondolatja dagasztja kebelemet.

— Elmondom a tegnapi kalandomat. Azt hiszem, be fogják látni, hogy ura szoktam lenni a szavaimnak s a szájhősködés nem tartozik lovagi tulajdonságaim közé.

— Delelőn járt már a nap. Künn csatangoltam a napsugár országútján s szokás szerint udvaroltam. Egyszerre éreztem, hogy a gyomrom felhőzni kezd. Beröpültem egy konyhába, onnan pedig a szobába surrantam. Csak ketten voltak benn. Az egyiknek hosszú volt a ruhája, sőt még a haja is, az arca fehér volt, mint az alabastrom, csak kétfelől látszott egy kis pirosság, olyan, a milyen az őszi baracknak nevezett gyümölcsökön látszik. Különbén elég fiatalnak néztem. A másiknak mindene rövid volt, még a ruhája is. Az orra alatt olyan furcsa hosszú sörte látszott, az álla még rettenetesebb volt, csupa apró tűfélék kandikáltak kifelé. A feje tetején nem volt semmi, csak fényesség. Egyenesen ráröpültem s becsületemre mondom, úgy hanyatt vágtam magamat, hogy még most is fáj a tomporom. Az arca olyan

volt, mint a nap, mikor reggel haragszik és csunyan néz ránk, hogy miért nem kelünk már fel. Olyan gömbölyű volt, hogy szinte megcsudáltam és — a mint mondom — fényesen ragyogott; aztán felfujta magát s úgy szuszogott, mint egy kovács-fujtató. Egyáltalán nem tudom fölfogni, hogy hogyan tudott az a másik ember ezzel a furcsasággal egy asztalhoz ülni. Már annyit mondhatok, hogy én elkergettem volna onnan, hiszen úgy hasonlítottak egymáshoz, mint a só meg a paprika ott a tartóban.

— No — mondok — ezt megszekerírozom, ha addig élek is. De előbb jól lakom. Beleszaladtam egyenesen a tányérjába. Epret evett a csunya, a mit pedig én igen szeretek, mert — tetszik tudni — az én mamám megtanított engem mindenféle uri tempóra. Mondhatom jól esett s nem háborgattak, mert, a mint fél szemmel láttam — nagyon el voltak foglalva. Összecsucsorították a szájukat hegyesre, azután cupogtatták. Már hogy abban mi lehet a jó, azt nem tudom elképzelni az én légyi eszemmel. Sőt annyit szintén mondhatok, hogy oly fráternek, mint az a vörösszinű husfejú, oda nem nyujtanám a számát, még ha a feje tetejére állna is. Aztán milyen furcsa szavakat mondtak egymásnak! Cica! Mucus! mókus! meg tudom is én mit. Ezt eddig mindig csak olyan négylábu végig szőrös állatoknak hallottam adni. Én csak ettem s mondhatom, hogy talán életemben nem esett még annyira jól valami, mint az az eper. Nem tudom, mit keverték bele, de savankás is volt, édes is, erős is és nekem oly veszekedett jó kedvem lett tőle, hogy az egész világgal ki mertem volna állani párbajra.

— Idején -is volt. A fényesfejű abbahagyta a nyalakodást, egy nagy bolond papirost vett a két tenyere közé, azt kiterjesztette és odament a divánhoz. A mint ráült, csak úgy nyögött bele szegény s olyant sóhajtott, hogy azt hittem, megszakad alatta. Elkezdte

a szemeit sétáltatni. A papíron fekete izék voltak sorjában, ő meg lóttatta-futtatta a két szemét rajtuk. Biz én nem tudom elképzelni, hogy mi jó lehet abban, pedig én sem születtem Ázsia rengetegeiben. No várj fényesfejú, hiába szuszogsz olyan büszkén, hiába vörösödik az a nagy fejed, nem hagylak nyugodni. Mamám! eniléked meg lesz boszulva.

— Kutya jó kedvem volt, mikor az élvezetre gondoltam. Egyenesen neki a fejének. Alig értem hozzá, már rázni kezdte. Elröpültem egy pillanatra, aztán megint vissza. Rázta a fejét újra. Elszálltam, aztán megint vissza. Mikor ezt már vagy huszadszor megtettük, otromba módon kezdett hadonázni a két első lábával. Csak tessék! gondolám. Nem muszáj nekem ott az utban lenni. Leültem és néztem, hogy hogyan vörösödik a koponyája. Alig hagyta abba a levegő verdesést, már ismét ott futottam a fején. Akkorát csapott a szerencsétlen a nagy töksijére, hogy ha én ott találok lenni, bizonyosan szertelapít.

— Előbb kelj fel sógor! Ilyen rossz viccekbe én nem szoktam ám belemenni. Megvártam, míg egy kicsit lecsillapodik, aztán újra kezdtem a mulatságot. Mondhatom remek volt. Miféle hadonászást vitt végbe. Majd halálra kacagtam magamat, különösen, mikor a husos ökleit a fekhelye rámájába ütötte. Nevető görcsöket kaptam, mikor láttam, mily ügyesen szopja utána a legvastagabb ujját. És mindig ujjabb és ujjabb furfangokat találtam ki a bosszantásra. Egyszer azzal akart lefőzni, hogy egy fődőt rakott a kopasz fejére. Akkor az orrának álltam neki. Belenéztem a két macskaszemébe. Láttam, hogy hogyan villognak. Keresztül szurt volna bizonyosan sugarával, de engem persze megrettenteni nem tudott. Mikor láttam, hogy a kezeit emelgeti felém, pukedlit csináltam neki:

— Alászolgája! piros ur és arrébb szálltam.

— Persze alig léptem el onnan, már ott volt a

keze, úgy vágta magát szemközt, hogy a nyakcsigólám megfájdult a kacagástól. Vörös lett. Fölugrott, elkezdett szaladgálni a szobában. Vette a légycsapót és hadonászott, mintha akadna olyan balek, a ki feléje repülne. Láttam aztán, hogy az egyik nagynémet szemelte ki, a ki éppen az ablaküvegen végezte a délutáni kézmosását. A nagyfejű neki rontott egyenesen az öklével s olyant vágott az üvegre, hogy az ezer darabra szakadt, közbe még vörösebb volt s úgy kiabált, mintha tűz lett volna. Egyszerre berohant a hosszuhaju és kiabált, hogy miért, nem tudom, aztán egymásra kiabáltak, én meg mosolyogtam, piszkáltam a fogamat s vártam, hogy mikor ütik egymást. Nem bántották egymást, hanem a hosszuhaju vizet hozott be és a fényesfejű mosta a kezét. Pompás! — gondolám — tehát meg is sebesültünk. Mamám meg vagy boszulva! De még nem egészen. Megvártam, míg bekötötték a kezét egy fehér ruhával, félreültem és pihentem. Hadd pihenjen ő is. Besötétítették a szobát és a gömbölyű fejű végigfeküdt a diványon. Jó ideig vártam, míg egyszerre szuszogni, nemsokára pedig trombitálni kezdett. Akkor aztán nekiindultam a husos orrának és sétálni kezdtem rajta föl-alá, akár a katonák a promenádon. Odalejtettem a szájához. Jó darabig nem akart észrevenni, de egyszerre megszűnt a szuszogása. Kapkodott, de a szemeit még nem nyitotta ki.

— Jól van. Kinyitod te még azt is. Egyszerre aztán hatalmas csattanást cselekedett az orra közepére, a mit persze én már a feje tetejéről néztem. Odébb mentem s vártam, mikor kezd újra szuszogni s akkor én újra kezdtem az attackot. Sikerült is, mert kétféle három perc múlva már ugrált a szobában s az ujdónatuj tajtékipipáját vágta felém. A pipa repült s egyenesen a nagy tükör kellős közepébe esett. Az ketté hasadt, a pipa meg kétfelé vált. Kiabált, mint egy

őrült. A hosszuhaju is bejött s előbb ő is kiabált, aztán vizet törölgetett a szeméből.

— A boszu sikerült, mert folyton azt kiabálta, hogy megbolondul e miatt a kutya légy miatt, aztán vörösen mint a pipacs, botot vett a kezébe és elment hazulról. Holnap folytatjuk.

II.

— Szerkesztő úr, kérem, ne hadonázzon annyira a kezeivel, még utóbb is hozzáműti, pedig légyi becsületszavamra mondom, hogy legkevésbé sem puhák ám a kacsói. Ugyis még most is a multkoriról koldulok, a mikor itt a szívem táján úgy meglódintott. (Azóta szenvedek szívdobogásban). Emlékezzék csak rá! Azt hiszem valami cikket írt, nagyon villogtak a szemei, a fogait össze-összeszorította, hogy szinte halottam a csikorgásukat, a fülei rózsaszínűek voltak s az orra cimpái daliásan ki-kitágultak, a tolla meg úgy lótot-futott és úgy percegett, hogy majd a dereka törött belé (már mint a toll dereka). Emlékszik rá? Én akkor odaszálltam a fülecskéire és sétálgattam benne. Maga meg csak erőlködött ott a fehér papíron, nem is akart észrevenni, mikor aztán nagyon soká tartott a csiklandozás, fülön vágta magát, hogy csakugy zúgott a feje bele, én meg a tintatartó szélén a hasamat fogtam nevettemben. Azt hiszem nehezen merné bárkinek is beleírni az emlékkönyvébe, a miket akkor nekem mondott. Persze az se tartott sokáig, mert ott állt a háta mögött egy nagyfülű maszatos gyerek, aztán azt beszélgette, hogy őtet elrakja a gazdája, ha mindjárt nem lesz otthon. Kegyed szerkesztő ur, akkor megint neki feküdt az asztalnak és írt dühösen. Biz' Isten nem szerettem volna, ha az én élettörténetemet írja, mert — azt hiszem — nagyon csunyákat

beszélt volna el rólam. Az üstökéről szinte csorgott az izzadság s én felhasználva az alkalmas időpontot, odalejtettem és feledhetetlen édes mamám sirján tett fogadásomat betartandó, a mennyire gyenge erőmtől tellett, megcsiklandoztam a feje tetejét. Kegyed egyszerre egy bolond nagy könyvet kapott föl s felém vágta. Ha rám esik, szent igaz! hogy palacsintává lapit és bánatos rokonain öreg késsel vakargathatták volna fel meghült tetemeimet. De hát kisegített a velem született ügyességem, no meg a kegyed hirtelenkedése is, a mely előbb a tintatartót ütötte agyon, hogy a tartalma szerteszét folyt és csak aztán boldogította csekély személyemet itt a szívem táján, a hol pedig, sajnos, amugy is rendkívül érzékeny vagyok, különösen az utóbbi időben. Bocsásson meg. Belátom, hogy illetlenség volt tőlem épen akkor okvetetlenkedni, a mikor az a nagyfülű nyomdászgyerek siettetí, de hát magam se tehetek róla, ha némelykor kedvem szotytyan, s akkor nem kimélem a keresztmamámat sem.

— Higyje el kérem — Szerkesztő Ur! — egyetlen emberi foglalkozás van, a mely iránt némi szimpátiával viseltetem, s ez az írói állás. Mert tetszik tudni, mi legyek magunk is irodalmárok vagyunk, csak hogy míg önök latin betűkkel írnak, mi a zsidó betűknek vagyunk holtig való kedvelői. Azt hiszem, tetszett már tanulmányozni itt-ott a kezünk (?) munkáját. No! azért ne nézzen olyan haragosan és ne gondolja, hogy talán holmi filozemita érzelmek ágaszkodnak bennem. Ó nem! tetszik tudni az én finom szagláló szerveim rögtön megérzik az ellentétet s a mennyire becsülöm kegyeddel együtt a jó szemitákat, annyira ellenlábasa vagyok a többinek.

— De hát száz szónak is egy a vége! Nem azért jöttem én ide, hogy önt boszantsam a sok hiábavaló beszédemmel. Tudom, hogy az ideje drága, sőt pénz. Láttam is a minap, hogy egyik mélyentisztelt vendé-

gére, a mikor teendői közben háborgatta, oly savanyu arcot vágott, mint az egyszeri cigány. Elmondom, mert magam is szemtanuja voltam. Az alispánnál muzsikáltak. A folyosón volt egy stelázsi, a mely tele volt üvegekkel. Az volt rájuk írva, hogy: *Szomorodni*. A legtöbb üres volt már, csak az egyikben volt még valami. A Csóri cigány folyton azt nézegette s közbe-közbe akkorákat nyelt, mintha egy gombócot egészben akart volna a másvilágra származtatni. Csak azt várta, hogy a hajdu elmenjen onnan. Odanyult és jót huzott belőle. Láttam, hogy meg van hatva, de azért szótlanul nyujtotta a szomszédjának, a ki nem kevesebb étvágygyal fohászkodott neki. Mikor ő is eleget szedett be a jóból, tovább adta s így valamennyi megkapta a maga porcióját. Végre készen voltak, az ábrázatuk besavanyodott és az egyik ily szókra fakadt:

— Te Ácsi, nem ennél rá egy kis kefét?

— Tudja Szerkesztő ur, mi volt az üvegben?

Megmondom: Suviksz, hígfa feleresztve.

— Ilyenformán nézett a Szerkesztő ur.

— De én egy kis történetet akarok elmondani.

Mert — tetszik tudni — ha az embernek csordultig van a szíve, szereti mások előtt is kiönteni. A multkor szíves volt egyik monológomat leírni. Kérem ne nézzen megint olyan csunyán. Ha látta volna, hogy mily élvezettel olvasták az előfizetők (hát még akik hátralékban vannak az előfizetési összeggel!), hogy kacagtak, milyen aranyos titulusokkal halmozták el, hát merem mondani, hogy szívesen adna számomra helyet nagybecsű lapjában. Most már barátságosabban néz, tehát elmondom a mi a szívemet egész a csücskéig betölti.

— Szerkesztő ur! én megházasodtam. Akár hiszi, akár nem, de úgy van, most élem a mézes heteket. De előlről kezdem.

— A minap kiránduláson voltam. Az egyik

konyhában baracklekvárt főztek, a melynek én holtigvaló hűséget esküdtem. Azt hiszem, annál jobbat nem szoktak készíteni, annál még a fagyalt sem jobb ebben a kutya melegben. Polgártársaim közül többen valának ott, a kik velem együtt egész mohósággal lakmároztak a jóból. Már kezdtünk betelleni, a mikor valami hosszuruhás odarontott közibénk és a két első lábával éktelen handabandát cselekedett. Mi fölriadtunk és rohanva siettünk szebb tájak felé. A mint előre igyekszem, egyszerre egy karcu lénynyel, általam háborgatójával ütköztem össze. Szép volt, a milyet addig és azelőtt legfeljebb pingálva láttam. Éppen az orrunk találkozott össze.

Én rá néztem, ő rám nézett
S Istók ucsse megigézett.

Éreztem, hogy odavagyok. Igyekeztem kijutni a lőtávolságból és vesd el magad! a csodaszerű lény után rohantam, a sarkában mindenütt. Egy rózsabokor volt közliben ő leszállott és én melléje telepedtem, épen egy feslő bimbóra. Csak akkor bámultam meg lenge természetét, tisztára kikefált szárnyaçskáit. A szájaçskája egy kissé lekváros volt ugyan még, de én szinte megfeledkeztem arról s szívem tuláradó érzelmeitől ragadtatva, oda borultam eléje, a szavaim szinte fuldokoltak a hévtől, mely keblemben dühöngött. Megvallottam neki mindent, talán olyat is, a mi nem igaz, de hát az olyankor úgy szokás. A rózsa keble mintha tágult volna a látványra, illatával szinte elkábitott bennünket, a rózsatő másik ágán egy egyszerű ruhájú madárka fujta édesen az indulót.

— Egy ideig hallgatott, aztán könnyek szöktek a szemébe s ha lett volna zsebkendője, biztosra veszem, hogy abba temeti bánatos arculatját. Így azonban csak a lábával törülgette a szemeit s azután megigértette velem, hogy csak ásó és kapa fog elválasztani ben-

nünket, beleegyezett, hogy az élet rögs ösvényeit, a konyhák illatos mezőit velem fogja bevándorolni. Együtt fogunk nyalakodni, együtt futunk, ha megugrasztanak bennünket, szóval se öröm, se bánat, se fájdalom nem lehet akkora, a mely bennünket egymástól eltéphetne.

— Aztán elmondta az élete történetét :

Apját leütötte a hajó kötél s vízbéfult, anyja mosónő volt, éjszakai munkában meghült, forró lázt kapott és meghalt s ő a szegény ártatlan zsenge lény egyedül maradt a nagy világ forgatagában bánatával, árvaságával. Volt egy mostohája, de a ki jobb tette volna, ha sohasem is születik a világra, egy légybőrbe bujtatott kigyó, egy hárpia, maga a megtestesült gonoszság és fürtelem, a kinek csak az ártatlan kinzásában telt gyönyörűsége, úgy hogy végtére is meg kellett tőle szöknie.

— Mondhatom, kellemesen lepott meg a felfedezés, hogy meg is házasodom, de anyóst se kapok, valóban fölséges még gondolatnak is. Így nem kísérik az embert örökké szemmel, nem akaszkodnak örökösen bele minden cselekedetébe, ha későn jön haza, nem lármáznak, nincsenek családi jelenetek, a mint itt-ott láthatja az ember, a kétlábu tollatlanoknál.

— Pardon ! még egyet akarok elmondani ; mert szorosan hozzátartozik az előbbiekhöz. Tegnap, mint rendesen, párosan kirándultunk, Élveztük a jó levegőt, midőn hirtelen zivatar keletkezett. Persze menekülnünk kellett. Hova fussunk ? Nem messze egy pompás kis házikó körvonalai tárultak fel előttünk. A vihar oly bösz erővel közeledett, hogy örülnünk kellett az ép bőrrel való megmenekülésnek. Bejutunk. Hát egyszerre az én életem párja néma borzalommal kapkod az első lábamba.

— A mama ! — suttozta remegve.

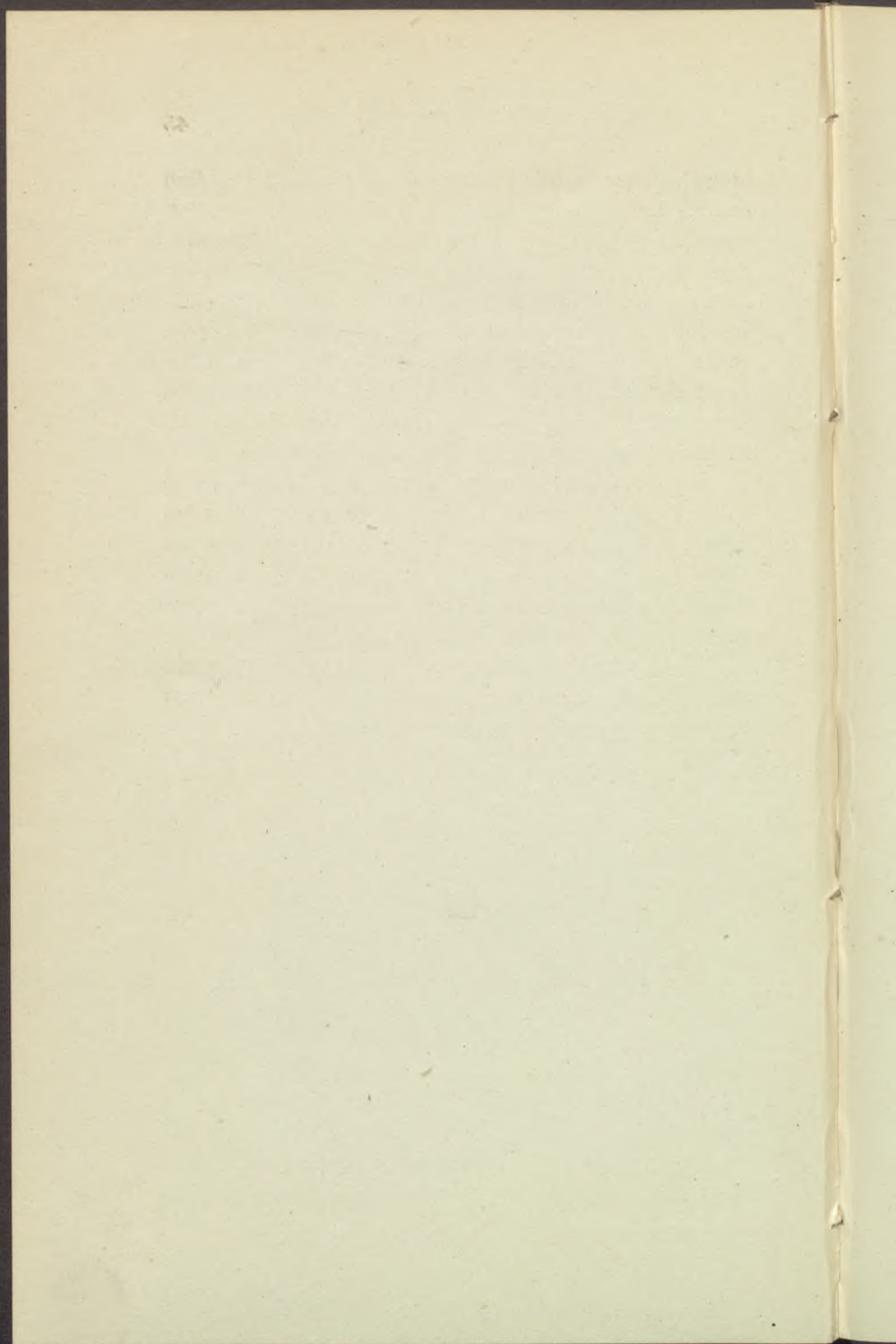
— Az anyós ! ámbár mostoha — vicsorgattam én a fogaimat. A szemtelen épen egy pápaszemes

őreg kisasszony kávécsészéje szélén szidta a férfi nemet. Lehet, hogy az öreg kisasszonytól is hallott egyet-mást, mert nagyon jól értette már a kerepelője. Szemügyre vettem. Elég alacsony volt, de szélességében annál idomtalanabbul fejlődött s annyira elhajasodott, hogy totyogni is alig birt már. A beszélője annál jobban ki volt fejlődve. Csipőre tette a két kezét és hadart össze-vissza mindent, a mi csak eszébe jutott. Mondhatom, nem egy hamar találtam nála förtelmesebb lényt akár termetre, akár szájra nézve.

— Óvatosan mögéje kerültem s mikor szinte neki kékült az ábrázatja a nagy buzgalomtól, lóditottam rajta egyet s ő a meleg kávéba hullott. Aztán néztünk még egy ideig, hogy miként izlik neki az önkéntelen fürdő. Bele is fuladt szerencsésen nem csekély örömére az öreg kisasszonynak.

— Kérem Szerkesztő ur, ha kegyed itt hesseget, nem mondok többé semmit, különben talán elég lesz egyelőre ennyi. Most megyek tízóráizni.

MÁSODVIRÁGZÁS.

Ilyenkortájban szokott történni, mikor az idő már ősze savanyodik. Csöndesedik, szomorkodik minden. A nap is úgy néz ki, mintha sokat szedett volna be a jófajta fehértári murciból s most az a fejébe ment, belecseklük-botlik egyik felhő után a másikba s mintha katzenjammerje lenne, kora délután siet a hegyek mögé aludni. Künn a réten a pacsirták helyett egy-két varju ballag nagy léptekkel komoly gondolatokba mélyedve. Virág-illat helyett pedig hosszsan uszó ökörnyalba keveredik bele az ember.

És mégis így ősze fordulólág szokott megtörténni, hogy egyik másik fa nekivadulva, virágzásra adja a fejét, a jövődő rügyei közül egy-két elkényszeredett virágszirom nézelődik nagy kíváncsisággal és mintha meg lenne lepelve, mert mindenki rajt veszti a szemét, mintha kérdezné.

— Nini! mit keres ez itt? Olyan mint a kis gyerek, a ki délutáni alvás után a reggeli kávéért kéri az édes anyjától.

Ez eddig bevezetésféle akart lenni, mert én nem holmi tüskés akácfa elkésett bimbairól, hanem a sógorasszonyom unokanénje keresztapájának gyászos özvegységben maradt feleségéről akarok egy kis történetfélét elmondani, a mi szinte beillenék egy másodvirágzásnak.

Igen a Klára néniről szólnék.

Ugy történt kérem, hogy szeretett férje, már mint a sógorasszonyom unokanénjének keresztpapája megszűnt inni, a mi nála annyit jelentett, hogy bucsut mondott ennek az árnyék világnak. Ott volt a temetésén az egész falu, sőt hogy az igazság ellen ne vétsek, a nagyszámu vidéki rokonságról és ismeretségről sem szabad elfeledkezni. Sőt mivel az öreg ur elég okosan úgy rendezte a dolgot, hogy a temetése vasárnapra essék, annyi nép szürenkedett össze, hogy a tágra szabott udvar nem is volt képes őket befogadni, a gyereknépségnek pláne csak a szederfán jutott már hely.

Mikor a kőmives-banda illő recsegtetéssel rázendítette a Beethoventől öröklött indulót, még a félholtak is kinéztek az ablakon, s látva azt a véget érni nem akaró tömeget, nem csodálom, ha némi kis irigység nem lopózkodott is a szívükbe ekkora nagy tisztesség szemléletén.

Klára néni, a gyászos özvegyiségre jutott matrona sűrű könnyein keresztül is szakított magának alkalmat, hogy a megjelentek sűrű során végigtekintsen, hogy aztán ismét fojytassa bánatos zokogását, a mely méltán megihlethetett volna egy bűgő vad galambot is.

Elhantolták, a fejfát is odatűzték, be is gyöpösödött a sir, csak a Klára asszony mélységes bánatára nem tudott gyógyító ír akadni.

Vasárnap délutánonkint majd mindig ott lehetett látni a sir körül. Ott hullatta könnyeit, ott zokogta kiapadhatlan fájdalom panasz-szavát.

— Itt hagyta, egyedül, bánatommal, fájó emlékeimmel.

Alig várta a tavaszt, a kis kertből kiszedte a virágokat, a muskátlit, a rozmarint és kivitte a temetőbe. Elültette, ápolgatta, öntözgette a könnyeivel is,

a kannából is. Hiszen a megboldogult is szerette a virágokat.

Igy volt ez az első tavaszon, így folytatódott a második nyáron, míg a harmadik őszt végét szakította a szomorúságnak, mert a mit senki nem hitt volna: Klára asszonynak kérője akadt.

Kérem szeretettel, ne tessék rajta nagyon megütközni, még akkor sem, ha elárulom, hogy Klára bizony már a hatvanadik esztendejét tiporta. De hát ki tehet róla, hogy igaza van a költőnek, hogy:

— A virágnak megtiltani nem lehet . . .

És a virág nemcsak a kikelet idején virul, hanem a mint épen a tapasztalat igazolja, ősszel, a másodvirágzás korszakában is nekibúslakodik néha-néha.

Úgy történt — kérem — hogy Bús Gergely uram is egyedül talált maradni az árnyékvilágban. Szerette jó felesége, a kivel a 25 éves jubileumot, sőt ha igazán akarunk szólani, a 30 esztendő háborút is megülte, gondolt egyet és a faképnél hagyta szerelmes férjeurát.

S ne gondolja senki, hogy az egyedüllét olyan nagyon kellemes dolog. Pláne nem volt az Bús Gergely uramra nézve, a ki úgy megszokta a boldogult felesége szája mozgását, mint az óra ketyegését. Nem találta a helyét, mindig keresett valamit, pedig az a valaki hiányzott. Aztán a rendetlenség, a mibe bele kellett botlania lépten-nyomon! Igazán rettenetes volt. Nem volt, a ki ruháját rendben tartsa, a ki a baromfi után nézzen, a ki a cselédet úgy, a hogy kell, szabályszerűen lepirongassa s így esett meg, hogy Bús Gergely uram maga is, a háza is úgy nézett ki, mintha tolvajok fosztogatták volna folytonosan.

Azt hiszem, most már senki sem fog csodálkozni, ha Bús Gergely uram elővette a jobbik esztét és a szerencsétlen állapotok alapos rendbehozásán tündődött.

Igy találkozott össze a két rokonlélek, mikor egy vasárnap délután a temető csöndes lakóit látogatták.

Volt panasz. Szinte jól esett a lelküknek, hogy minden bajaikat elmondhatták. Hiszen a szerencsétlenség oly könnyen megcsinálja az utat a szívekhez. Először persze dicsérték a megboldogultakat, mikor abból kifogytak, a maguk baját hányták-vetették, mikor azon is tul estek, szinte önkéntelenül odaértek, a mi mindkettőjüket vigasztalással és reménységgel tölthette el, hogy közösen orvosolgassák egymás szomorúságát.

Egyelőre titoktartást fogadtak egymásnak.

De hát hiába! a házasság mégis csak nagy dolog ám! Azzal nem lehet ám úgy hebehurgya módon össze-vissza cselekedni.

Elkövetkeztek a nyugtalan éjszakák. Szegény Klára asszony fél éjeleken át nem hunyta be a szemét. Akarta is, nem is akarta, szerette volna is, nem is. Abban a korban, a melyben ő leledzett, az ember már nem szokott épen csak a szívével gondolkozni, mint a bohókás ifjuság éveiben, itt már belebeszél az ész is a dologba. Annyi szent igaz, hogy a szíve szertelenül fölhevült, akkorákat dobant néha, hogy szinte megijedt tőle. Az ész meg az árnyékokat vetette eléje. Hogy elég lehetett volna eddig vesződnie egy rendet ismerni nem akaró férfival, minek vesz hát újabb nyögöt a nyakába? Aztán meg: mit szól majd a világ szája?

Szóval: akarta is, nem is.

Szív és ész eme nehéz harcában a jó Klára asszony tanácsot ment kérni. Ne vethessen a maga rovására semmit, tehát az imádságba temette a lekét. A ki látta, szinte épült azon a buzgóságon, a melylyel a Szent Szűz képe előtt térdelt. Ott állott és jóságos kék szemeivel tekintett le rája. Karján a kis Jézus mosolyogva, gyermekes örömmel nézett, mintha kérdezni akarta volna azt, a ki oly állhatatos kitartással csörgette az olvasót és sőhajtozott:

— Mond meg édes Szűz Anyám! Mit cselekedjem? Menjek-e, ne menjek-e?

Szinte föltűnt ez a hosszas imadság a sekrestyének. Akárhányszor be akarta már csukni a templomajtót s a Klára asszony miatt akár fél óráig is várakozhatott.

Végtére is gondolt egyet s a szobor hátamögé állva, kihallgatta a Klára asszony sóhajtásait:

— Férjhez menjek-e, ne-e?

A ravasz ember merészlet gondolt.

A kis Jézus alakja csak úgy könnyedén volt ráhelyezve az édes anyja karjára, úgy hogy csekély erővel akár megmozdítani is lehetett.

Mikor aztán Klára asszony a szombati litánia után ismét ott térdelt a szobor előtt és sóhajtozva kérte a tanácsot, az előre elrejtőzött ember Klára asszony hangos sóhajtására:

— Menjek-e, ne-e? — megmozdította a kis Jézus alakját, hogy mint egy tagadó nem-et intett a Klára asszonynak.

Ha lesujtják, nem ijed össze Klára asszony úgy, mint a hogyan megrémült, midőn a kicsi Jézus tagadó válaszát látta. Tehát ott helytelenitenék, a mit az ő lángralobbant s most már gyógyulni nem tudó szíve oly szépen kifestett magának?

Tehát nem lehetne már azé, a ki iránt öreg szíve oly fiatalos hévvel dobogott? Szinte kétségbeejtette ez a gondolat. Lehetetlen, hogy az égieknek ne tessenek az ő terve, hiszen annyit imádkozott már s Isten látja lelkét, titkon ugyanis már rég az igen-t várta.

Nem akart hinni öreg szeméinek, azt hitte, hogy csak merő káprázat. Megdörzsölte őket és újra, most már erősebb hangon kérdezte:

— Mondd meg édes Szűz Anyám, igazán férjhez menjek-e Bús Gergelyhez, vagy ne?

A sekrestyés ismét megmőzgatta a kis Jézus fejét s biz' az ismét csak nem-et intett.

Édes Jézuskám — sóhajtott Klára asszony — szeretlek én téged nagyon — de látod te még kicsiny vagy nagyon, csak egy csöppség, te még nem érted, a mit én kérek, én az édes anyádat kértem, nem tégedet.

Szólt és felkelt és egy hét mulva már a szószékről is hirdették, hogy :

Bús Gergely veszi feleségül . . . Klára asszonyt.
Hirdettetnek először.

A KISÉRTET.

Józan Péter uram megszűnt inni. Ez költői nyelven van mondva, prózában úgy mondanák, hogy: meghalt, de mivel Józan uram nagy költő volt — csak úgy prózában, hát én is költőileg akarok róla szólni. Különben a míg élt, becsületes molnár mester volt, becsületes annyira, a mennyire egy molnár mester becsületes lehet. Meg is élt volna tisztességgel, vagyunkája is maradt volna annyi a mennyi a munkája után, ha egy nagy baja nem akad, hogy t. i. kétszer öntött a garatra, egyszer a malma garatjára, egyszer meg a tulajdon torka garatjára s a mit amott nyert a vámon, itt elvesztette a réven. A plusz és minusz megsemmisítették egymást, maradt semmi. Azaz dehogy semmi, maradt bizony valami, a Józan uramnak épenséggel nem józan személye, megmaradtak az ő melázó, ködbeburult szemei, támolygó, imbolygó lábai, a melyeket úgy összeköszörült olyankor, hogy gyönyörűség volt nézni. Az egész ember ilyenkor tulajdonképen semmi lett volna, ha a Marcsa néni, az ő szerelmes felesége azt nem vallotta volna, hogy a Józan uram ilyen disztelen állapotban az ő igen-igen nagy keresztje, a mellyel a jóságos Jézus az ő megtört vállait megterhelte. Az igaz, hogy Marcsa néni sem adta olyankor a fejét a néma bánatnak, nem

fürösztötte szemeit könnyeinek tengerében, hanem megindult a nyelve és munkának indultak kezei és bőven rótták életépárjának arcára le az adósságot, a mellyel annak tartozott. Mert az bizonyos, hogy Józan uram, a mikor méltó volt a vezeték-nevére, oly zsémbes, házsártos teremtés volt, akár egy öreg asszony, a kiről a szomszédai is azt állítják, hogy a holta után külön kell agyonverni a nyelvét. Baja volt mindennel, megdőccent mindenben és csörgött mint a szarka, de csak addig, míg a garatra — már mint a torka garatjára — föl nem öntött. Akkor aztán Marcsa néni vette át a szót.

Denique vége lett ennek is. Józan uram — mint mondám — megszűnt inni, szép csöndesen meghalálozott. Belátta, meg is bánta tévedéseit, de a halállal hiába alkudott, az röviden, egész hosszában kinyújtózta. Az a gyászos szemfödél, az a hideg koporsó meg sok mindent eltakar. Marcsa néni úgy érezte, hogy az a nagy kereszt, a mióta levették a vállairól, mintha még inkább nyomná a vállait, mintha még keményebben szorongatná a szívét. Gyászos özvegy-ségre jutott s mikor a kántor énekelte:

Isten veled drága, kincsem feleségem,
Sok nagy jószágodért áldjon meg az Isten,

olyan sirásra fakadt s oly hévvel hanyatlott rá a koporsóra, hogy a ki nem ismerte, nem is merte fájdalomai őszinteségét kétségbe vonni.

Eltemették s a Marcsa néni az első tavasszal annak rendje és módja szerint illatos rozmaringot és bánatos muskátlit ültetett felejthetetlen férje sirhalmára, a második farsangon pedig szépen férjhez ment, mivel-hogy kérője akadt, egy személyben neki is, meg a férje után reája maradt malomnak is.

Nagy lakodalmat nem csaptak, mert azt az illendőség úgy hozza magával, de meg hát a Marcsa néni

sem akart tulságos lármával élni, mert addig, míg kérője nem volt, mindig erős fogadásokat tett, hogy a házasság rózsajármát nem fogja többé vállaira akasztani.

— De meg sokkal jobban szerettem az én lelkem jó uramat, — szokta volt mondani — semhogy az ő feledhetetlen emlékét bárki szép szemeiért ki engedném a szivemből törölni.

Mondom, így beszélt, mindaddig, a míg kérője nem akadt. De mikor egy szemrevaló molnárlegény, bizonyára abban az édes reményben, hogy kibőjtöli ő még a Marcsa nénit holtig s köthet hozzá illő frigyét is, belekötött, Marcsa néni szegre akasztotta elveit, fogadásait, esküdözéseit és az ő virágaival együtt kivi-rárgzott másodszor, akár a kis akáca az ablakunk alatt.

Boldogságukat nem zavarta semmi a világ szemében addig, a míg egyszerre furcsa hírek kezdtek kerengeni a faluban. Sem több, sem kevesebb, mint hogy a Józan uram lelke hazajár. Ki kezdte el, ki sem, nem tudatik.

Először az öregasszonyok, az özvegység virágait kapálgató özvegyek, aztán a fiatalabbak, majd végre a férfiak is egészen komolyan kezdtek róla beszélni, hogy a Józan uram lelke unatkozik a másvilágon, vagy talán boszut akar állani a hűtlen asszony álnokságáért, de hol itt, hol ott jelenik meg. Lehet, sőt valószínű, hogy az irigyei költötték a Marcsa néninek bosszantására, azok az öreg asszonyok, a kik sajnálták tőle azt a jobb sorsra érdemes fiatal urát, lehet, hogy a fiatalok, talán valamelyik molnár legény, a ki szívesen elvette volna a malmot még akkor is, ha a Marcsa nénit is vele kapja.

Természetes, hogy a fáma hamarosan kipingálta ezt a rémes eseményt. Alig volt ember, a ki nem látta volna a kisértetet. Az egyik gyalog látta botor-kálni, a másik lóháton száguldani. A csontjai úgy zörögtek mint egy zsák dió, a szemei pedig rémesen

villogtak ki üregeiből, hogy szörnyűség volt ránézni. A gyerekeket Isten világáért sem lehetett volna estére kelvén az utcára kiküldeni.

— Boszut akar állani a feleségén, mert megszegte a fogadást, mondogatták az emberek. Magával akarja vinni a sirba, a miért hűtlen lett. Ne is tegye ám ki a lábát éjjél tájban, mert szent, hogy rosszul talál járni.

Szegény molnárné akart is hinni, nem is. Sokszor hallott gyanus zajt a padláson, zörgött, kopogott, aztán rémes üvöltést a kertben a pajta körül. A ki hallotta, borzadva huzta összebb a gunyáját, keresztet vetett magára és szent félelemmel rebegte: minden jótétlélek dicsérje az Urat.

— — — — —
Egyszer aztán mégis megfogták a kísértetet.

Sötét téli este volt. Benn a malomban egy-két szegény ember örölt még, a kiknek a késő időt is be kellett várni, míg rájuk kerül a sor, hogy az éhes gyermekeik otthon legalább kenyérhez jussanak, ha hus nem kerülhet is az asztalra. Fönn az emeleten még lámpa világított a molnármester ablakából.

Egyszerre egy rémült alak esik be a folyosó ajtaján s lelkendezve egyenesen a molnármester lakásához törekszik. A molnár kutyái az idegen szagra előrohanva, belekapaszkodtak a bugyogójába, vagy talán a bennevalót is találták érni, elég az ahhoz, hirtelenében oly éktelen láрма és ordítás keletkezett, hogy Józan uram utóda rémülve rohant ki a puskájával, azt hívén, hogy legalább egy banda betyár akarja ostrom alá venni a hajlékát. A zajra a többi fegyverfogható ember is előrohant, aki pedig nem volt fegyverfogható, az ágy alá menekült és onnan várta, hogy mit végeznek a bátrabb szívűek.

— A kísértet! A kísértet! — ordította egy két-ségbeesett hang.

Mikor végre a kutyákat oldalba verve, lefegyverezték, lassankint ráismertek a segédjegyző rémült alakjára, a ki csöndes esti szórakozásra jött a molnárekhoz, de a mint látszik, mulatságnak is sok volt, a mihez hirtelenében jutott. Az ábrázata dult volt, a színe akár a fehérített vászon, ruházatán pedig, különösen a bugyogóján szörnyű folytonossági hiányok tátongtak. Az előbbi valószínűleg az ijedelem, az utóbbit pedig a kutyák okozták.

Nagysokára kihebegte, hogy Józan uram hazatért lelkével találkozott itt az udvarban. Össze is ütköztek. Az meg akarta ölelni, egészen hozzája is simult, mint a régi jó időben szokta. A mint látszik, el is vadította a hosszú idő, mert ábrázata kemény szőrrel van benőve, az orra pedig kisértetiesen megnyulott, mintha nem is az övé volna. Ugy látszik mondani is akart valamit, de ő neki nem volt kedve bevárni.

A rémület természetesen általános lett. Tanakodtak, okoskodtak egy ideig, mi tevők legyenek? Talán csendőrökért küldenek, vagy a szolgabíró hatalmas pártfogásáért csedeznek.

— De hát mit tud emberi tudomány a tulvilágiakhoz?

Végtére is a bölcsesség győzött. Ki kell füstölni — véleményezték az okosak. Hozzanak parazsat és meg kell füstölni, hogy visszatérjen siri nyughelyére, de a biztonság okáért hozzanak magukkal minden a házban található fegyvert is, hátha küzdelemre talál a dolog kerülni.

Neki is indultak több elszántsággal, mint kurázsival. A kárvallott segédjegyző ment hátul. A füstölgő parazsat azonban jó előre tartották, hogy ha a szellemnek kedve volna tőle megijedni, hát inkább az inaljon el, mint ők, az ő támadói.

De biz az nem inalt el, hanem ott várt rájuk bamba tekintettel az ajtóban. A molnár szürke sza-

mara volt. A kocsis, a pernahejder kieresztette a szégyen fejét, az meg nyugtalanul ténfergett az udvaron fel-alá, míg akad valaki, a ki éjjeli nyughelyére vezeti.

Az dörgölődött neki a halálraiject segédjegyzőnek is a szőrös ábrázatjával.

Megfogták hamar az éjjeli csendháborítót is a részeges kocsis személyében, a ki ürügyül használva a kísértet meséjét, nyugodtan, minden megzavarás nélkül lopkodta a molnár gabonáját.

*

Ez a történet egy kissé furcsa, de talán azért furcsa, mert szóról-szóra így történt, a hogy elbeszéltem.

EGY ÁLMATLAN ÉJSZAKA.

TWAIN MÁRK UTÁN.

Tíz órakor már ágyban voltunk, hogy másnap pitymallatkor utunkat tovább folytathassuk. Én még ébren voltam, mikor barátom, Harris már horkolni kezdett. Gyűlölöm az olyan embereket, a kik mindjárt elalussznak. Van valami benne, ha nem is határozott sértés, de mindenesetre szemtelenség, a melyet ember legyen, a ki nyugodtan tud elvlselni. Evett a csendes méreg. Miféle igazságtalanság ez? Dörmögtem s a mellett próbákat tettem, hogyan lehetne elaludni. De minél inkább erőlködött bennem az akarát, az álom annál inkább kerülte szemeimet. E mellett meglehetősen egyedül éreztem magamat a sötétségben, a még meg nem emésztett vacsorán kívül nem volt semmi, a mivel társaloghattam volna. Mindenféle, bolondnál-bolondabb gondolat jutott az eszembe, s a mi a dologban még érdekesebb, egynél sem jutottam messzebb a kezdetnél. Belekaptam, hogy aztán megint, a fakép-nél hagyjam. Őrült sebességgel nyargalásztak gondolataim egyik tárgyról a másikra. Egy óra mulva zúgott a fejem, mint egy malom, halálra voltam fáradva, meguntam még az életet is.

Ki voltam merülve s idegeim tómpulni kezdtek. Azt képzeltem, hogy ébren vagyok, pedig már szundítani kezdtem, de ez is csak azért történt, hogy egy

hirtelen rándulás megint fölverjen, könyökömet odavágtam a falhoz s félálomban azt hittem, hogy magaslatról zuhantam le. Ez ismétlődött vagy hétszer-nyolcszor míg végre kisütöttem, hogy agyvelőm egyik fele hétszer-nyolcszor álomba merült s a másik a működésben levő leste emezt. Lassan-lassan kezdtem öntudatomat elveszteni, végre egészen álmos lettem. Most már nem kételkedtem benne, hogy nyugalmat adó, üdítő álomba merülök, a midőn . . . de mi ez? . . .

Kifáradt erőim újra éledni kezdtek és ismét fogékonyabbakká lettek. Messziről, végtelen távolból közeledett valami felém, mindig hatalmas erővel, végre már a hangját is hallottam. Először csak a képzelet szüleményének tartottam, de a hang, mely előbb még mértföldnyi távokról hallatszott, most egyszerre úgy tűnt föl, mintha a szélvész dörömbölésével alig egy negyedóra távolságban lenne tőlem. Talán valami gőzmasina bűgása? Percről percre közeledett. Mintha egy csapat közelednék felém, robogva rohanó lépésekben. Mindig közelebb, mindig közelebb, végre benn volt már a szobában: egy egér rágt a fát . . . És én egy ily haszontalan semmiért füleltem ennyi ideig, visszatartva még a lélegzetet is.

De hát hiába! nem lehetett rajta változtatni. Hirtelen el akartam aludni, hogy a mulasztást behozzam. Gondolkoztam, a nélkül, hogy tudtam volna miről. A nélkül, hogy akartam, sőt tudtam volna, figyelmesem hallgattam a percegésre és akaratlanul is olvastam, hányat roppanik a fa az egér fogai alatt. Bosszantott ugyan ez a zaj, de nem veszem semmibe, ha az egér egyfolytában mindig ezt teszi. De erről szó sem volt. Egy időre abbahagyta s míg én újabb munkájára vártam és figyeltem, többet szenvedtem, mint mikor rágódott. Kezdekben szívesen adtam volna bárkinek 5—6—7, akár 10 dollárt is, ha kézre keríti, de aztán megelégedtem azzal, a mit magam is meg-

tehetek. Bedugtam a füleimet, fülkagylóimat behajtottam, féltucatszor összegyűrtem, belegyömöszültem a fülem lyukába; de nem ért egy hajítófát. Ideges izgatottságom annyira élessé tette hallásomat, hogy valószínű mikrofonná vált, s én minden bölcseségem és okoskodásom dacára mindent tisztára hallottam.

Eddig haragudtam, most elfogott a düh. Végre is azt tettem, a mit Ádám apánk óta minden ember cselekedett: elhatároztam, hogy valamit hozzávágok. Lehajoltam, fölvettem a cipőmet, aztán fölültem az ágyban és figyelni kezdtem, hogy a zaj honnan hallatszik. Hasztalan, lehetetlen volt kivenni, akárcsak a tücsök ciripelését. Az ember azt hiszi itt van, pedig egészen ellenkező irányból hallatszik. Dühömben eldobtam a cipőt, de csak úgy gondolomformán. A falra esett, éppen Harris fölé s onnan vissza rá. Magam se hittem volna, hogy oly messzire röptül. Harris fölébredt s az én legnagyobb örömömre csak nem is haragudott. Később már ez is boszantott. Alig aludt el az én nagy megnyugvásomra, az egér ismét bomlani kezdett. Dühös lettem, Harrist nem akartam fölébreszteni, de a zaj nem szünetelt és én kénytelen voltam másik cipőmet is odadobni. Összetörtem a tükröt — kettő volt a szobában s én természetes, hogy a nagyobbikat találtam el. Harris fölébredt, de nem szólt egy szót sem, a mi engem még inkább boszantott.

Most elhatároztam, történiék bármi, el fogok tűrni a világon mindent, csak ne kelljen őt harmadszor fölébresztenem.

Végre az egér visszavonult és én csakhamar szundikálni kezdtem, mikor egy óra kezdett ütni. Megolvastam az ütéseket s éppen elakartam aludni, mikor egy másik óra kezdett ütni. Megolvastam ezt is. Most meg a városház két nagy harangja kezdett ütni hatalmas melodikus hangon. Életemben se hallottam behizelgőbb, varázslóbb, misztikusabb hangokat.

Eltartott vagy egy negyedórát, úgy hogy magam is megelégteltem már. Valahányszor fölébredtem, mindig fölébresztett egy újabb zaj s valahányszor fölébredtem, leejtettem a takarót, a melyért persze mindig le kellett szállanom az ágyról; egy szikra álom kevés, de annyi se volt szemeimen.

Végre be kellett látnom, hogy az alvásról szó sem lehet s hozzá annyira szomjas vagyok, hogy a nyelvemet se bírom mozgatni; meghánytam-vetettem a dolgot s végre odalyukadtam ki, hogy legjobb lesz, ha fölöltözöm, kimegyek a kuthoz, alaposan megmosdom, rágyujtok s így várom meg a reggelt.

Fel tudok öltözni, — gondoltam — a nélkül, hogy Harrist fel kellene ébresztenem. Az igaz, hogy cipőimet az egér után hajigáltam, de hát nyár van s ilyenkor elég a papucs is. Szép lassan felöltöztem, de az egyik harisnyámra semmikép nem tudtam ráakadni. De hát szükségem volt rá, letérdeltem, négykézláb, egyik papucs a lábamon, a másik a kezemben, elkezdtem a földön ide-oda mászkálva keresni. Hasztalan. Nagyobb körben kezdtem mászkálni és tovább tapogatóztam. A padló, valahányszor rátérdeltem, örülten ropogott. Ha valaminek nekimentem, hetvenhétszer nagyobb lármát csinált mint nappal. Ilyenkor aztán mindig visszafojtottam a lélekzetemet, míg meg nem győződtem, hogy Harris nem ébredt fel, aztán másztam megint tovább. Össze-vissza mászkáltam már mindenfelé, de a harisnyámat a világ minden kincséért sem tudtam megtalálni. Hanem butordarabra minden lépten-nyomon akadtam. Nekem úgy tűnt föl, mintha lefekvéskor nem lett volna annyi butor a szobában, mint most, különösen a székek számával nem tudtam megbarátkozni. Talán egy pár család hurcolkodott be az éj folyamán? Látni persze nem láttam egy fiát se, de érezni éreztem, mikor a fejemet

alaposan neki teremtettem. Kezdttem már dühös lenni és szidtam az egész világot.

Ujra neki vágtam magamat valaminek, még pedig alaposan. „Ej — mondok — kimehetek én harisnya nélkül is!” Fölkeltem, hogy az ajtóhoz megyek, most meg a törött üveg csörömpölt a lábaim alatt. Lélekzetem a torkomba szorult, láttam, hogy rossz felé megyek, de hogy hol vagyok, arról fogalmam se volt. Végtelenül bosszantott a dolog. Ha egy tükör van a szobában, akkor se baj, de hát ha kettő van, az annyi, mintha száz lett volna, hozzá még, hogy az egyik a szoba egyik felén, a másik meg ép az ellenkező irányban volt. Az ablak körvonalaiból kivettem valamit, de abban a nagy kevergésben a világért se tudtam volna megmondani, hogy merre esik, úgy hogy, a helyett, hogy segítettek volna rajtam, még inkább összezavartak.

Előre indultam — s eldöntöttem egy esőernyőt. Mikor az a kemény padlóra esett, akkorát szólt, akár-csak egy kisebb fajta pisztoly. Összeszorítottam a fogaimat, lélegzetemet visszafojtottam s vártam, — Harris meg se moccant. Lassan, óvatosan odatámasztottam az esernyőt a falhoz, de alig vettem le róla a kezemet, borzasztó puffanással újra eldőlt. Összeijedtem s dühös lettem, mint egy fenevad s hallgattam, mint a hal — semmi baj, minden csendes, Harris nyugodtan szuszogott tovább. A legnagyobb óvatossággal és vigyázattal állítottam oda az esernyőt újra, de alig vettem el róla a kezemet, már ismét a földön volt.

Nem tudtam, mit csináljak dühömben; csak nem lett volna ebben a pusztában, nagy szobában minden oly sötét, oly ünnepélyes, annyira tiszteletreméltó, mondtam volna én olyanokat, hogy senki fia nem tette volna ki az ablakába. Persze, kisebb gondom is nagyobb lett volna én nekem, minthogy ebben a sötét éjszakában

esernyőt álogassák a sima padlóra, ha az a rengeteg mérgelődés egészen meg nem bolondított volna. Hisz ez fényes nappal száz eset közül kilencvenben szintén nem sikerült volna. De egy vigasztalásom mégis maradt, Harris nem mozdult, aludt, mint egy marmota.

Természetes, hogy az esernyő után nem igazodhattam, hisz éppen négy volt a szobában s körülbelül valamennyi egyforma. „Na — gondoltam magamban — csak az ajtót tudjam megtalálni“, majd a falon tovább tapogatóztam — puff! — levertem egy képet. Nem volt nagy, de a zaj, a melyet csinált, majd az eszem vette el. Harris nem mozdult, de biztosra vettem, hogy fölverem, ha még tovább experimentálok a képpekkel. Jó lesz, ha egészen lemondok a kimenésről — gondoltam aztán: A gömbölyű asztalt csak megtalálom, hisz egypárszor voltam már ott, onnan aztán megindulhatok a fölfedező utra ágyam felé.

Ha pedig egyszer ott leszek, megtalálom a vizes korsót is, eloltom égő szomjamat s aztán lefekszem. Másztam tovább s ez a mód sokkal célszerűbbnek látszott előttem, hiszen abban reménykedtem, hogy így nem döntök le semmit s csakugyan megtaláltam az asztalt, még pedig a fejemmel, melyet úgy neki-vágtam, hogy az agyvelőm is megrendült belé. Vakargattam egy darabig, aztán fölkeltem s kiterjesztett karokkal megindultam előre. Először egy széket fogtam meg, azután a falat, majd egy zsöllyeszéket, azután meg a divánt, végre megint egy zsöllyeszéket. Egészen belekeveredtem, mert tudomásom szerint a szobában csak egyetlen zsöllyeszék volt. Visszamentem az asztalhoz, hogy onnan induljak ki újra; nem találtam mást, csak egy-két széket.

Most jutott csak eszembe, hogy az asztal gömbölyű s így haszontalan való dolog volna, onnan kiindulni akarni. Gondolomformán nekiindultam, de a

székek és zsöllyék annyira összezavartak, hogy teljesen ismeretlen tájra értem. Levertem a kályháról egy gyertyát, tapogatózom a gyertya után, leesik a lámpa, tapogatózom a lámpa után, leverem a vizeskorsót, mely iszonyu csörömpöléssel zuhant a földre. „No gondoltam magamban, végre megtaláltalak, hisz azt hittem, hogy örökre el vagyunk egymástól választva.“ „Rablók, gyilkosok!“ ordított Harris, a hogy csak a torkán kifért „Elöntött a víz!“

Az óriási zajra az egész ház megbomlott. A házigazda hosszú hálóingben, kezében gyertyát lobogtatva rohant be hozzánk, utána egy fiatal ember, szintén lobogó gyertyával. A többi ajtókon is csakugy taszigálták egymást kifelé s egész processió vonult be lámpákkal és gyertyákkal, köztük néhány német vendég éjjeli köntösben, egy szolgáló hasonló toilettben.

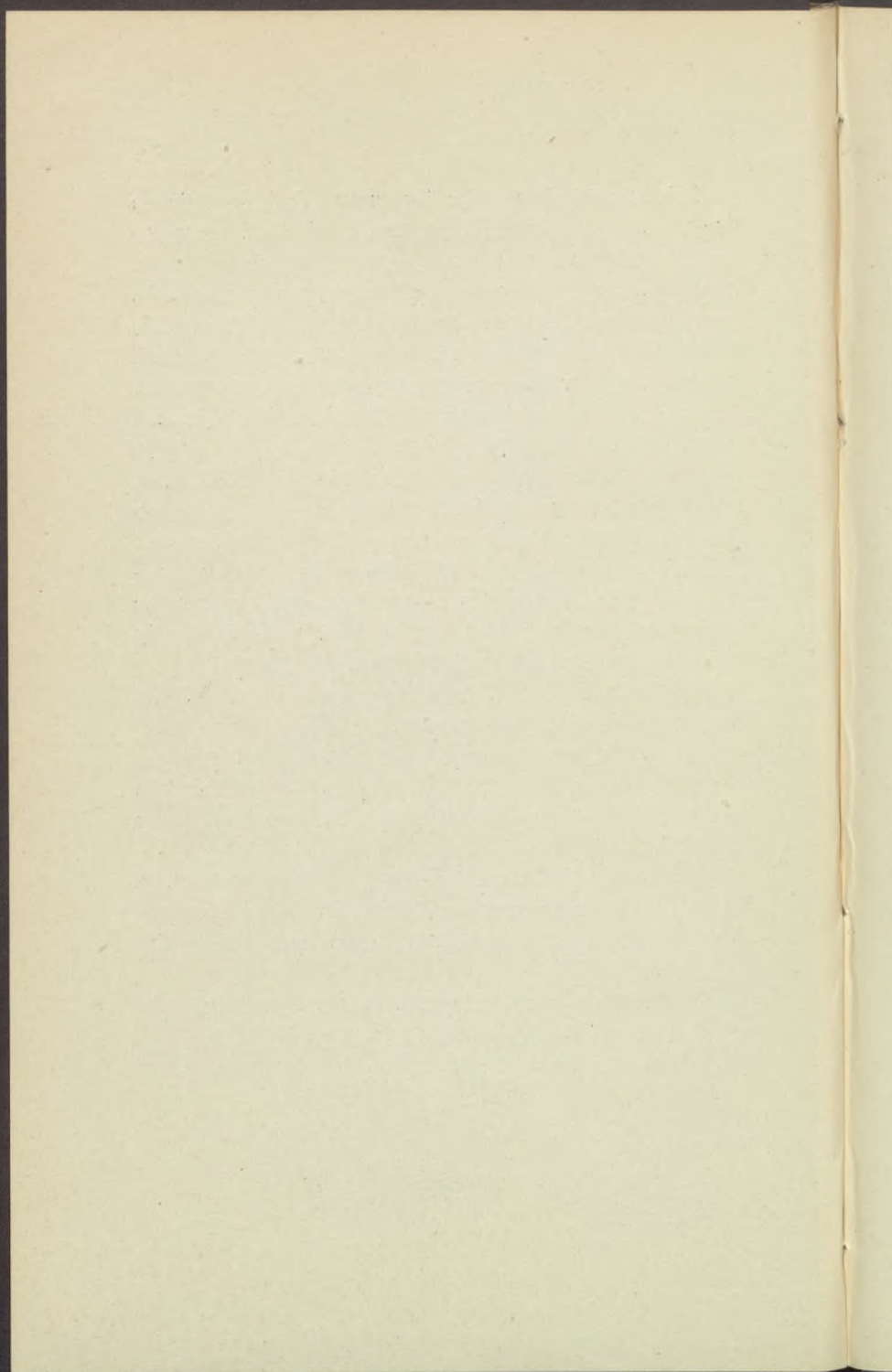
Körültekintettem. Harris ágya annyira volt tőlem, mint egy vasárnapi kirándulás. Egyetlen zsöllye állott a fal mellett, egyetlen szék volt összevissza, amelybe én oly buzgón ütöttem a fejemet. A fél éjszakán forogtam mint egy üstökös és ütköztem mint egy üstökös.

Persze kifejtettem, hogy mit és miként tettem. A házigazda visszavonult segédcsapatával egyetemben, mi pedig reggelizni készültünk, mert már világosodni kezdett.

Megelégedetten nézegetten pedometeremet, mely szerint épen fél angol mérföldet tettem.

Mit törődtem vele, hisz én egy kis gyalogsétára indultam.

A BOR GAZSI ESETE.

Azt mondja a költő:

„Ki a virágot szereti
Rossz ember nem lehet.“

Őszintén bevallom, hogy gondolkozóba estem minap, mikor erre a nevezetes költői mondásra tévedt az elmém és a mikor Bor Gazsi bátyánk orra rám világított.

Annyit mondhatok, hogy világ életemben nem sokat adtam a költőkre, mert a saját szerény tapasztalataim szerint úgy vettem észre, hogy gyakran lóditanak s akkor is nagyokat. De hát mondják meg önök, m. t. Olvasóim! ha megnézik Bor Gazsi bátyánk orrát, amely ugyancsak ékesen vagyon beplántálva azzal a virággal, melyet a természet virágos kertjében „borvirág“ névvel szoktak megjelölni, mondják meg, adnak-e önök valamit a költőkre, következik-e abból, hogy Bor Gazsi bátyánk szereti a virágot — ha nem szeretné, nem is viselné az orrán, — hogy ő most már jó ember? . . .

Vagy mondják meg önök, igazat beszél-e az az ármányos poéta, mikor azt mondja:

„A virágnak megtiltani nem lehet,
Hogy ne nyiljék, ha jön a szép kikelet“ . . .

Azt elismerem, hogy: „megtiltani nem lehet“, ezt elismeri Gazsi bátyánk is, mert egyszer-kétszer, ugy

eleinte próbált ő már tiltakozni a természet eme virágos ajándéka ellen, annál is inkább, mivel akadtak egyes rossz nyelvek, kik ebből Gazsi bátyánkra holmi pletykákat kezdtek. De a mi az időt illeti, tagadom a költők szavahihetőségét mindhalálig és ismét állítom, hogy a költők gyakran és nagyokat lódítanak, hiszen csak a vak nem látja, hogy kikelet ide — kikelet oda, de Gazsi bátyánk orrán örökös a kikelet, csak a virág színe változik, hol kékre, hol pirosra, hol fagyosra.

Gazsi bátyánk egyedül ült agglegényi szobájában. Ábrázatjáról oly irtó savanyuság rítt le, mellyel egy főzet káposztát bizvást be lehetett volna savanyítani. A fejét a két tenyerébe temette és oly állhatatosan nézett a szobája egyik sarkába, akárcsak gyermekkoromban én, mikor ürgét öntöttünk s én az egyik tenyeremet az ürgelyuk szájánál tettem kockára, várva, mikor jön ki nagy cikákolással a jóllakott ürge, bele az eleven csapdába.

Hogy Gazsi bátyánk nem a szobája sarkán talált valami nézni valót, arra akár tized lehetne tenni, mert hisz gondolatai messze-messze, másfelé kalandoztak s hogy gondolatai másfelé kalandoztak, azt onnan gyanítom, mert feltűnően ünnepi kosztümbe szorította nem éppen karcsu termetét. Derekán, mely évekkel előbb bizonyára kisebb terjedelmet foglalt el, úgy megfeszült a szalonkabát, mintha örök hűséget esküdtek volna egymásnak, a gallérja kivolt fehérítve és keményítve úgy, hogy bármely kirakat büszke lehetett volna rája. No az ábrázatja meg éppen remeke volt a fehérvári borbélyok művészetének. Nem tanácsoltam volna semmiféle szunyognak, vagy légynek sem a rátelepedést, mert szent, hogy hanyat vágja magát a nagy simaság miatt.

De hát minek vesztegessen a szót, Gazsi bátyánk külső mivoltának a feszegetésére, hisz az elmondottakból akárki fia láthatja, ha csak nem vakon pillantotta meg

ezt a kormányválságos világot, hogy Gazsi bátyánk valami rém nagy dologra készülődik, azok a mélységes sóhajtások pedig, melyek kebeléből időnkint kiszakadtak, élő bizonyosságai voltak annak, hogy olyan formán érezte magát, mint az egyszeri suszterinas, ki felsóhajtott: csak már meg volnék verve.

Az asztalon egy csomó irat feküdt: levélfélék. Kérem, ne gondolják önök, hogy talán rózsaszínűek voltak, ó nem! Gazsi bátyánk egész gyűjteményt volt képes kiállítani a — számlákból, akár egyes szenvedélyes gyűjtők a különböző tájakról felvett képes levelező lapokból.

Volt ott, kérem, mindenféle kontó, kezdve a nagykereskedők diszes kiállítasu számláitól lefelé, a szatócsok, kiskereskedők és kisiparosok íráshibáktól és kocáktól duzzadó ákombákomáig, a melyekben az ismételten való figyelmeztetés a soknál bizonyára többször volt hangoztatva.

S mikor Gazsi bátyánk tekintete ezekre esett, akkor az ábrázatja még savanyubbra változott. A szivét úgy megmarkolta valami titkos, néma fájdalom, hogy önkéntelenül egy sóhaj, aztán cifra válogatott szavak szakadtak ki a kebeléből, melyeknek hallható mottója ez volt: „a nemjóját.“ Hátravetette magát székében, aztán becsukta szemeit és álmodott. Ki akarta verni fejéből mindenáron azokat a sötét gondolatokat, melyek életének savanyuságát valának okozandók. Álmodott azokról a vidám ifju napokról, azokról a felejthetetlen kompániákról. Hova szálltak azok a zajos idők, a mikor kora reggeltől késő estig üzték a vadat, a mikor ropogott a puska, visszhangzott az erdő, a berek vidám üdvkiáltásaiktól. Mint bukfenceztek azok az ostoba nyulak, mikor egyiket-másikat egy-egy nyulserét nyakszirtén találta. Ó! sóhajtott aztán, lennél te sors most nyul, kerülnél úgy cső

elé! Szinte elnyulott a szája a mosolytól arra a gondolatra, mikor azokat a bukfenceket elképzelte.

Aztán széttekintett aggregényi tanyáján . . . Hiszen bucsut készült tőle venni. Többé nem ül ezeken a különben kényelmetlen, kemény, de neki mégis kedves székeken, azon a rossz diványon, melyet vadász-kutyájával fölváltva szokott használni. Az a fölséges rendetlenség, mely eddig korlátlan ura volt mindennek, kiszorul a régi tanyából, kereshet magának tanyát, de Gazsi bátyánk kedves társaságát többé nem fogja élvezni.

Végül pipáira esett a tekintete. Szinte könnyek csordultak ki a szemeiből. Tehát titeket is el kell hagynom, megfosztanak nemes társaságotoktól! Ó, ez sok! ez több a soknál egy hűséges érző kebelnek! Leszedte őket, egyiket a másik után, megcirógatta, megsimogatta valamennyit, gyönyörködött nemes, karsu testállásukon, érettségükön, ragyogó szép színikön. Hiszen büszkeségei valának. — Ti hűséges jó barátaim! Hányszor üztétek el gondjaimat! Ha bánat ért, valami szorongatta szívemet, a ti társaságtok mindennel kibékítettek. Azok a szép gömbölyű füstgolyók, azok a pompás karikák, melyek kék sávolyokban uszáltak ott a levegőben. Rájok ültettem gondjaimat, hiteltelősímet, s aztán néztem, mint szállnak mindég magasabbra, aztán valami láthatatlan hatalom kezdi őket fosztogatni, tépegetni, szertehuzni, mind vékonyabbak mind halaványabbak lesznek, aztán lassan-lassan szétfoszlanak a semmiségbe.

— S most mindennek vége!

Olyat ütött öklével az asztalra, hogy azok a szegény, bűnös számlák ijedten lapultak össze, mintha a szomorú megsemmisülés sorsától rettegnének.

Egyszerre kocsirobogás hallatszik. Mind közelebb jön s a fogat ép a ház előtt áll meg. Gazsi bácsi összerezzen, kinéz az ablakon és felsóhajt.

A kocsiból két elegáns, talpig feketébe öltözött ur lép ki, ünnepi arccal, ünnepi komolysággal.

— Készen vagy?

— Készen!

— De szomorú vagy!

— Dehogy! szól Gazsi bátyánk elfogulva.

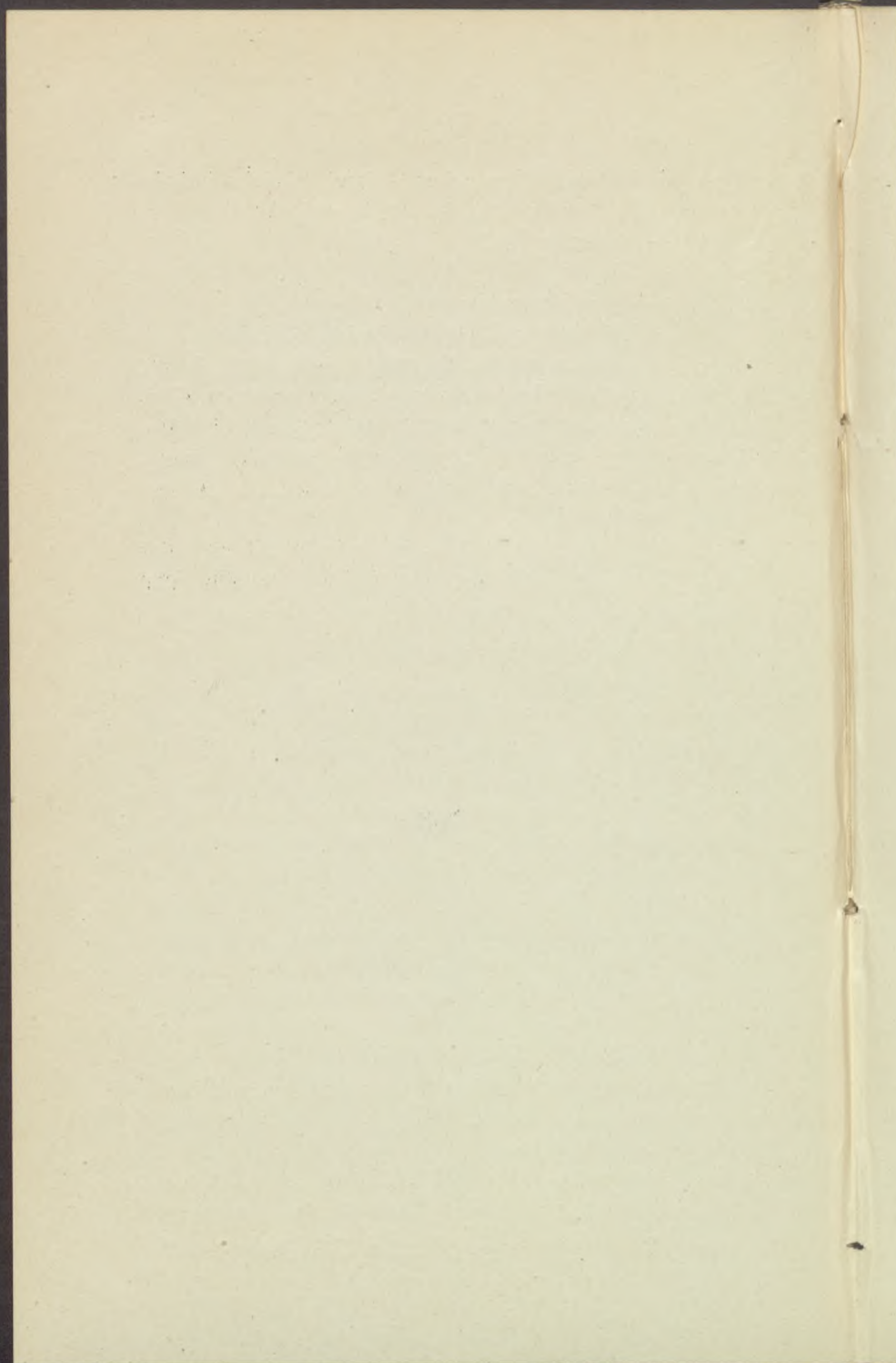
— Láttál te már ennél nagyobb dolgokat is. Gyere!

Hogy mitörtént aztán vele, maga se tudta. Gondolatai oly kuszáltak voltak. A vágató kocsi robogása, búgása, úgy összeillett izgatott gondolatainak rohanásával. Aztán az a sok zagyva beszéd! . . . A feje majd szétdurrant.

Csak akkor eszmélt, mikor már ott állt az oltár lépcsőjén s egy fehér karingbe öltözött komoly pap kérdezte tőle:

— Mi a neved? . . .

EGY ÉJ VELENCÉBEN.

Ha a jóságos Ég megengedi érnem s valamikor öreg pap leszek, megtört, roskatag vállu öreg pap : a vérem csendesesen ballag ereimben s fehér fürtökkel — ha ugyan akad a tarkómon még számukra hely — s reszkető lépésekkel csoszogok a sir felé s valaki kérdést intézne hozzám :

— Urambátyám! mit is látott boldogult ifju éveiben Velencében?

Akkor öreg szemeim föl villannak az okuláré mögött, tekintetem a kék Adria irányában a távolba mélyed, szívem csöndes galoppnak indul, ábrándos mosoly ül ki az ajkaimra és ifjui lelkesedéssel kezdek beszélni, hogy :

— Ó az szép volt, az bájos, az elragadó volt . . .

Mikor a mult napok egyikén valakinek említettem, hogy Velencéről fogok írni, azt mondta, hogy elcsépeelt théma, százszor hallottunk, százszor olvastunk róla.

— Igaza van! — mondám — hiszen ha emlékeim között kutatok, Velencéről való első benyomásaimat én is ifjuságom árpacukorban gazdag korszakából hámozhatom ki, mikor egy alkalommal a mi falusi korcsmánkban megfordultam. Ott láttam egy képet: Csendes, csillámló tó tükrét, melyben egy csónak

ringott. Benne egy bácsi meg egy néni ültek s erősen fogták egymás kezét, akkori hitem szerint valószínűleg azért, mert attól féltek, hogy valamelyikük a vízbe pottyán. Volt a tekintetükben valami fájdalmas, a mit én úgy magyaráztam, hogy bizonyosan a foguk fáj. A szomszédunknak volt ugyanis egy gömbölyű ábrázatu leánya, a ki elérte már azt a kort, mikor a leányzóknak nagyon fáj a foguk s némelykor annyira föl-dagadt az ábrázata, hogy inkább hasonlított egy jól kisült, jól kipirosodott farsangi fánkhoz, mint emberi ábrázathoz. A csónakban ülők képe csodálatosan hasonlított a szomszédunk leányáéhoz. Fölöttük egy nagy gömbölyűség báméskodott a rózsaszínre festett felhők közül lefelé s nagyon hasonlított egy szépen kifejtett, kettészelt fehérvári sárgarépához. Azt hiszem, a holdat helyettesítette.

A kép alá ez volt írva: Ein Nacht in Venedig.
— Egy éj Velencében.

Az én Velencéről alkotott fogalmaim itt kezdődnek.

A mikor az iskolapadoknak husz esztendei koptatása után az élet iskolájába kezdtem járni s az édes szabadság kebelére borultam, ezelőtt 6 esztendővel, Chay barátommal összevadásztuk heverő 10 és 20 filléreseinket, bevarrtuk a mellényünk bélésébe s a vadregényes krajnai bércek közt átrobogva, először Fiuméba, onnan Triesztbe utaztunk, majd éjjel után hajóra ülven elindultunk a citromok és a makaroni hazájába.

Az éjjeli utazással az volt a tervünk, hogy kora reggel a napfelkeltében gyönyörködjünk. Lehetett éjjel után két óra, mikor egy vasrudon a magasban ringó hajóágyamba felmásztam, a hol boszankodva hallgattam a hajó kerekeinek egyhangu küzdelmét a csobogó, tajtékot túró hullámokkal. Aztán elszunyókáltam s álmodtam a dalról, melyet egy ábrándos német hölgy

szokott énekelni: Kennst du das Land, wo die Citronen blühen.

Alig aludtam félórát, egy fészkelődő német utitárs elkezdett már dönögni, hogy a kinek tetszik, keljen fel és élvezze a napfelkeltét. Mindig tudtam, hogy a német valami különös teremtménye az Úristennek, de hogy ennyi természetellenesség legyen benne, mégsem vártam.

— Ilyet is csak német tehet meg, a kinek 40 éves korában nő be a feje lágya — zengett mélységes hárfa hangján az én Chay barátom — ki az alattam levő ágyban aludta az ártatlanok álmát. — Hogy lehet négykor felkelni, mikor az ember kettőkor fekszik le?

Én meg a napot szidtam. Miért nem hagyja békében a magyart, miért nem marad veszteg az ágyában, miért nem álmodik csöndben, békességben, mikor az ördög sem biztatja a felkeléssel.

Egy ideig forgolódtam, de aztán fölébredt bennem a szunnyadó vágy az örök szép után. Legyőztem a fáradtságot, fölkeltem, illetőleg lemásztam az ágyamból s a földélezetre vonultam. A tenger még álmodott, sötét, mély hullamai pihentek csendesen, mint anyja lágy ölén a kis gyerek. Csupán a hajó lámpáinak félnk szűrődő világánál láttuk felöltőikbe burkolt utitársaink piros, kék és zöld orrát, a mint dideregtek a juliusi tengeri éjszakában.

Az isztriai partok felől valami gyér világosság-féle szürenkedett. Mintha birkóznék a sötétséggel s mintha gyürné maga alá a gyászos, fekete lepelbe borult alakját. Aztán mindig erősebb, mindig hatalmasabb lett, majd szikrázni kezdett s büszkén lövellte nyilait fölfelé az ég tiszta, bánatba merült arcára. Egyszerre végigömlött a tenger színén. Mintha arany esőt hullatott volna, pazarul, bőkezűleg aranyshitán keresztül. A hullámok mintha megremegtek volna, apró fodrokká és gyűrűkké alakultak át s mintha suttogták volna az

örömhirt, hogy a gyászos, hideg éjszaka után fölér-
redt újra a nap és legyőzte diadalmasan, ellenálhatat-
lan erővel a fekete árnyat s két kézzel szórja újra a
fényt, a ragyogást, az édes, a kedves melegséget. A
hullámok báránymódra simultak le puha ágyaikba,
szinte látszott rajtuk az öröm, mint tartják hátukat,
hogy bodros fodraikon az aranyos, bíbor színben égő
nap reggeli sétáját végezhesse.

Szóltanul csodáltuk a mesébe illő tündéri lát-
ványt. Lelkünk fürdött a gyönyörűségben s boldogok-
nak éreztük magunkat. S mégis mintha valami súlyt
éreztem volna. Lelkemnek szárnyai mintha kötve len-
nének. Mintha éreznem kellene, hogy földön vagyok,
lekötve, lenyügözve a földi lét igájába. Lelkem a szép,
az örökszép, a végtelen ideál, a menny szépsége felé
szeretne szárnyalni, a hol örökös és végnélküli a derű,
a ragyogás, a fényesség.

Jött a nap s szemeink nem birták a fényt, álma-
ink honából a földre, a prózai világba kellett újra
lelépnünk.

— Alte! ich bin hungrig! — sóhajtott valaki
mögöttünk. Hátranéztünk s egy alaposan kigömbö-
lyödött németet láttunk előttünk, a ki életének feléhez,
szerető feleségéhez intézte e rideg, prózai szavakat s
közben oly ábrándosokat pislantott, hogy a következő
percben rokonérzelemre gyuladtunk iránta. Csodálva
tekintettem feléje s a Fliegende Blätter karakterisztikus
figurái jutottak eszembe. Sohse láttam még alakot,
illetőleg alakokat, a melyek a legtökéletesebb mértani
idom, a gömb felé jobban közeledtek volna, mint e
két német. A kéz és láb mintha fölösleges teher lett
volna rájuk nézve. Nyakuk valószínűleg lehetett valaha,
de csak a régmúlt időkben. Most már minden a köz-
pont, a gyomor felé huzódott.

— Testvér! — szólt Chay barátom. Mintha ennek
a németnek esze is volna. Nem követnők a példáját?

Az alvó oroszánt felébresztették bennem s álmaim honából én is csakhamar a rideg próza birodalmába vonultam.

A német óvatosan letogyogott a lépcsőn, oldalbordája utána gurult, mi pedig fürge, játszi léptekkel követtük az általuk jelölt irányt s közel hozzájuk letelepedtünk.

Mi műértő szemekkel vizsgálgattuk őket, ők azonban nem vettek bennünket figyelembe. Meg voltak halva a világnak: Ettek. A hetedik lágytojás és a harmadik csésze tea után a német akkorát szusszant, hogy önkéntelenül a kabátom után kaptam. Elkiáltotta magát:

— Hé Kellner! Sapperlot! Kriegen wir heute nichts zu essen?

Mi néma meghatottságunkban szent borzalommal tekintettünk reájuk.

A kellner ott termett s én hirtelenében elhatároztam, hogy az elfogyasztott sütemények számát a mellényem gombjain fogom számlálni, de őszintén bevallom, hogy törekvéseim kárba veszték. A mellényem gombjai kétszerre se voltak elegendők a nagy munkához. Mikor megszámlálhatlan kenyér-szeletet, vajjal, áfonyával és mézzel megtisztelve bekebeleztek s tetejükbe néhány pohár sört döntöttek, szétekintettek, tekintetük rajtunk akadt meg. Becsületös, bizalomra gerjesztő ábrázatunk — úgy látszik — megnyerte legmagasabb tetszésüket, mert az öreg nagyot fujva, ily szókkal fordult felénk.

— Ah meine Herren! Wie schön ist die Welt! Wie schön war der Sonnenaufgang.

Denique beszédbe elegyedtünk. Részben azért is, hogy Góthe nyelvében gyakoroljuk magunkat s így a szépet a hasznossal kapcsoljuk össze. (Sikerült is őket már az első öt percben meggyőzni, hogy Góthe nyevét nem dajkáinktól tanultuk, hanem az

iskola padjai közt verték belénk.) Másrészt pedig azért, mert Isten tudja hogyan, hogyan se, de önkéntelenül arra a bizarr gondolatra jutottunk, hogy ezek a németek, a kik a kigömbölyödés világversenyében oly óriási rekordot értek már el, lehetetlen, hogy a nagyvilágot is ne ismernék s különösen az első könnyelmű pillanatban akár mérget mertünk volna rá venni, hogy Velencét úgy ismerik, akár mi a mi sovány bugyellárisunkat. Mi még akkoriban csak hiréből ismertük a lagunák bájos városát, a mit egy parányi költői nagyi-tással úgy fejezhetnénk ki, hogy Velence nem részeseült még abban a kiváló szerencsében, hogy szemelyünket falai közt üdvözölhette volna. Vagyis — ha szabad ezt a prófán kifejezést alkalmaznom — az utazások tekintetében meglehetősen a bakfis korban valánk s végtelenül jól esett a tudat, hogy vad idegenben, idegen náció között gyengeségeinket, ismereteink hiányát tapasztalt egyének fogják támogatni.

Nemsokára újabb németek tűntek fel a láthatáron. Három hölgy és négy férfit, a hölgyek immár abban a korban, mikor a születésnap gratulációt pogácsa helyett hátbavágással köszönik meg az unokaöccsüknek. Nagy Németország és Ausztria örökös tartományai szülték őket a világnak. Soha nem ismerték egymást, de utjuk közös célja, mint vihar a madárkakat, egy csoportba verte őket. Csakhamar összebarátkoztunk, ámbár ha szabad ezzel a költői hasonlattal élnem — úgy festettünk közöttük mint két feslő rózsabimbó a söröskancsók között. Két kalauzunkra a két kövér németre bízva becses magunkat, véd- és dac-szövetséget kötöttünk, hogy négy napig, a míg Velencében maradunk — búban és örömben, békében és háboruban, szárazon és vizen, limonádé, bor és sörfogyasztásánál egymást nemcsak el nem hagyni, sőt támogatni fogjuk.

Miután az egész társaság megáztatta lelkének

porhüvelyét kávékkal, teákkal s ráadásul tekintélyes számu süteményeket elfogyasztott, kipirult arcokkal, reménytől csillogó szemekkel a fedélzetre vonultunk.

Ne méltóztassék hinni, hogy reggeli után tengeri betegség mulatozásaival akarom önöket szórakoztatni. Korántsem! Az Adria szerény volt és illedelmes, jól viselte magát, mint a kisgyerek, mikor a bölcsőjében alszik. A nap már készen volt toilettjével s mi gyönyörrel szemléltük jobbról az olasz, balról a vadregényes isztriai hegyek körvonalait. Aztán a fehér vitorlájú, fecskeszárnyu hajócskákat és halász-bárkákat csodáltuk, a mint a felkelő nap aranyos, ragyogva tündöklő sugarainak fényénél sütkéreztek.

Valaki egyszerre elkiáltotta magát:

— Venedig!

— Velence — suttoztuk mi s tágranyilt szemekkel bámultuk a bájos képet, a tenger csillogó, tündöklő zöld vizéből kiemelkedő ősi várost, melyet csak nem is nagyon régen hatalmáért, bájaiért a „tenger királynőjének“ neveztek.

A Campanile aranyos szárnyu angyala csillogott a napfényben, jelentvén, hogy közel vagyunk s gőzösünk egy óra leforgása alatt odazörög hozzá. Majd elnyeltük szemeinkkel a pompás látványt. Aztán álmódzásba merültünk.

Egy pillanatra végigsuhant emlékezetünk előtt a város története, a mikor a szegény, remegő taliánok a 4—5 században Itália viruló földjét elhagyva, büszke hadverő fajrokonaink, a hunnok elől a tengerből kiemelkedő mocsaras szigetekre menekültek, ott sátrakat építettek, majd sűrűn egymás mellé cölöpöket vertek le, meghordták fehér-márvány törmelékekkel s lassan föléje építették gyönyörűséges városukat. Természeti helyzetük a kereskedésre utalta őket. Gazdagok, hatalmasok lettek, hatalmuk híre betöltötte a Földközi tenger partvidékét. A keresztes hadjáratok idején Ve-

lence harcosokat szállított a Szentföldre, később csatákat vívott s nemzeteket gyűrt le rettentetlen hajóhadával. A görög neki szolgált, Dalmácia őt vallotta urának, a töröknek sokáig sajogtak sebei, melyeket Velence hajóinak éle ütött rajta. Harcolt Genuával, uralma alá hajtotta egész felső Itáliát s nem volt nemzet, mely nagyra ne tartotta volna barátságát.

S mikor hatalma tetőpontjára ért, mikor a Szt. Márk templomát, a doge-palotát s gyönyörűbbnél gyönyörűbb palotáit felépítette, mikor megérett, illetőleg túlérétt, megindult a belső romlás processzusa. Pénze, kincse, drágasága halommal hevert lábai előtt. S mikor már nőni nem akart, nem tudott, belső ellenségeket keresett. Az éles pengéjű olasz tőr nem a pogány ellenség testébe furódott, hanem a testvér, a honfitárs szívére furta keresztül. Erkölcsi megromlottak. A doge palotában, a hol igazságot kellett szolgáltatni, a hol a szenátorok törvényt ültek, egy titkos levélszekrényt mutogatnak, a melybe a köztársaság állítólagos ellenségeinek bűneiről irt leveleket dobáltak. Igaz volt-e a vád, vagy ellenséges kéz irta, nem soká kutatták. Lent pedig méteres márványfalakból börtönöket építettek a haza ellenségeinek. A Ponte Sospiri, a „sóhajok hidja“, mely alatt most sötét gondolák siklanak tova, hány bűn nélkül bűnhődő szerencsétlennek halálsóhaját és átkait hallotta!

Ma a régi dicsőség emlékein tengődik. Még áll a Szt. Márk temploma, a doge palota, a procuratiák, a köztük levő világhírű tér, a rialtoi hid, a Canal grande mellett emelkedő paloták. Egyik bájosabb emléke a multnak mint a másik, a melyek mindig vonzák az idegent, a ki a szép, az elbájoló iránt érdeklődni tud. Ujabban ipara is fellendült, csupán gyöngyfüzéssel 10,000 nő keresi kenyerét. Igaz, hogy csak 40—50 fillért keres naponként, de mégsem semmittevéssel, ábrándozással tölti idejét.

Egyébíránt ne méltóztassék azt hinni, hogy Velencében csupa ragyogó palotasor közt járunk, hogy egy dunaparti korzó ragyog le ránk. Korántsem! Velencének meg van a maga ódonsága, s az olasz városok tipikus kopottságát a Canal Grande, a nagy csatorna partján épült első házakon már szemlélni lehet.

A partraszállás kellemei feledhetetlenek maradnak lelkeinkben, a mire nézve, azt hiszem mindenki megjegyyez velem, a ki Itália kék egét valaha látta. Még horgonyt se vetett hajónk, midőn egész sereg csónak sürgött-forgott körülöttünk, Napbarnított arcu, csontos, erős fickók álltak a gondola keskeny farán s pergő nyelven kiabáltak:

— Signore!

Majd hogy össze nem vesztek rajtunk s ígérték, licitáltak érthetetlen nyelvükön, a mi nekünk végtelenül imponált, különösen Chay barátomnak, a ki nem is átalott oldalba lökni egy kissé s ezen tréfás megjegyzéssel kísérni a nagy igyekezetet:

— Hiába, testvér, még itt is megbecsülik a magyart.

— Kinézik belőlünk, hogy fehérváriak vagyunk — feleltem.

Valahogyan megalkudtunk s vigan siklott csónakunk a piazzetta felé, hol a doge palota és a jelenlegi olasz király palotája között kötöttünk ki. Egy szíves ifju, a rampino, alias lazzaroni rögtön kéznél állott s kiakasztva csónakunkat, utolérhetlen bájjal nyújtotta felénk kezét, hogy ha esetleg egy véletlen bilelés következtében tengeri fürdőre volna kilátásunk, becses egyénisége már a mi érdekünkben is megakadályozza azt. Szinte el vagyunk ragadtatva a kitüntető szívességtől, a milyenre itt Fehérváron bizony hiába várakoznánk, midőn az ifju talián szeliden oldalba bök bennünket s szinte szemrehányó tekintettel adja tudtunkra, hogy világjáró ember létünkre tudhatnánk,

hogya mi a tisztesség s hogy ő ingyen nem udvarias. Ez a tanult mestersége, tehát fizessük meg, ha igénybe vettük. Egy soldival (5 fillér) kiszurjuk a szemét s megjegyezzük a tanulságot, hogy ha még egyszer kiszállunk a gondolából s egy ily maszatos fickó a pracliját nyújtja felénk, inkább rákoppintunk, mint igénybe vegyük. Hátra van azonban a háboru a gondolierivel, a ki becses személyünket és csomagjainkat a partig szállította. A vitelbérnek csak a dupláját kéri, meg a csomagokért darabszám 10 centesimit. Mi magyarul, a németek németül, az olasz pedig talián nyelven lármáz. Csakhamar egész csődület támad körülöttnk, a kik flegmatikus egykedvűséggel nézik és halgatják a kölcsönös gorombaságokat s ha közbeszólnak, a taliánnak fujják a kontrát.

Megjelenik egy rendőr: Ruhája a csákója bubjától a cipőjje orráig gyászos fekete, Chay barátom tette rájuk azt a szellemes és találó megjegyzést, hogy épen olyanok, mint a Concordia temetkezési vállalat gyászbaborult lovai. Hivatalos komolysággal vegyül a báméskodók közé s szinte látszik az arcán, hogy nem tudja megérteni a harc okát: mint lehet egy-két rongyos líráért ekkora patáliát csapni. Utóvégre szégyény taliánnak is kell élni s kiktől éljen, ha nem az idegenektől? s mikor a gondolieri a tarifával hozakodik elő, némán bólint a kucsujával, hogy az ő atyjafiának minden esetben igaza van. Mit volt mást tenni: fizettünk, de megjegyztük, hogy ezután tuljárnak a talián eszén s előre fogunk alkudni.

A németek még jó ideig mérgelődtek, mi azoban a pompás látvány szemlélésébe merültünk. Előttünk állott a doge palota, vele szomben az olasz király csinos palotája, aztán a Campanile, mellette a Szt. Márk-tér, Szt. Márk világhírű ötkupolás márványtemplomával. Meg voltunk hatva s hogy meghatottságunk s szemlélődésünk minél nyugodtabb és kellemesebb legyen,

letelepedtünk a Szt. Márk-téri kávéház székeire. A németek rögtön enni és inni kezdettek s miután farkaséhségük némileg elpihent, megelégedéssel konstataálták, hogy a Szt. Márk-tere, a nagy apostol temploma teljesen kielégítette őket s megéri azt a kis kiadást, a mit érette tettek.

Azonban ne méltóztassék azt gondolni, hogy Velence látnivalói a nyugodt gyönyörködés okáért vannak. Korántsem! Alig telepedtünk le, máris ott sürgött-forgott körülöttünk egy csomó kíváncsi ember. Mintha gyermekkorunk óta atyafiságos barátságban lettünk volna velük, oly szeretetteljes mosollyal közeledtek felénk, belenéznek a poharunkba s gyengéden oldalba nyomva bennünket, azon igyekeznek, hogy becses figyelmünket a cókémókjaikra irányozzák. Egyik térképet tereget ki az asztalunkra, a másik sült tököt és szapant kínál (épen jó lesz a reggelihez), a harmadik apró, mozaikból kirakott emléktárgyakat, keresztet, melltűt, bicsakot stb. ajánl. Minden másodiknak a kezében azonban anzik-kártya: Cartoline Postale van s pergő nyelvével mindent elkövet, hogy annak bájos voltával szívünket elragadja. Hadarta a szót, csak úgy szédültünk bele. A velünk született udvariasságnál fogva dehogy mertünk volna velük gorombáskodni. Ki is merne ilyet tenni a bájos Olaszországba lépésének első órájában? Igyekeztünk szép szóval tudtukra adni, hogy drága jelenlétük fölötte megtisztelő reánk nézve, de mégis teljes szerénységgel úgy vélekedünk, hogy ez idő szerint felesleges. A talián persze első pillantásra megértette, hogy Itália kék égét először van szerencsénk látni, szinte ránk csimpaszkodott s addig döngött a fülünkbe, addig pörgette a nyelvét, a mig egy-két lírát kihalászott a zsebünkből. A tapasztalat persze csakhamar kioktatott bennünket, hogy sokkal célszerűbb a taliánt észre sem venni, nagyuri nonchalanceszal egyszerűen elutasítani, vagy könyékkal odébb tolni.

Némileg megszabadulva a tolakodóktól, a Szt. Márk-tér szépségeinek csodálatába merültünk. Előttünk terül el a gyönyörűsége Szt. Márk templom öt kupolájával, rajta a négy érc-paripával, a melyeket Nero császár idejében öntöttek. A templom alapját közel ezer esztendővel ezelőtt vetették meg s az építő tudomány kétszáz esztendőn keresztül hordta össze tudásának kincseit, hogy a világ egyik legszebb, legérdekesebb és legértékesebb építészeti alkotását létrehozza. Különösen roppant értéket képviselnek aranylapra kirakott mozaikjai, melyeknek mását, illetőleg terjedelmét sehol a világon föl nem találjuk. Mellette jobbról a doge-palota gyönyörű gót-stylü iveivel, mint az építő és diszitő művészetnek világhírű, szinte utolérhetetlen csodaalkotása. A széles kapu bejáratával szemben az ugynevezett arany-lépcső vezet, a melyen csak a nemesi diplomával ellátottaknak volt szabad felvonulni. Fönn, a most üres termek drágábbnál drágább, értékesnél-értékesebb festményekkel ékeskednek, Tintorettonak, Michei Angelonak Paolo Veronesenek pompás képeivel. Benn a nagy tanács teremben láttuk a világ nagyobb festményét, mely a menyországot ábrázolja. Mögötte a Ponte Sospiri, a tér két oldalán a régi és új procuratiák épületei emelkednek, a hol valaha Velence senatorai laktak s később mint kórházak szolgálták az emberiség javát.

A templom előtti téren ezer és ezer galamb röpköd. Ezek Velencének a specialitásai. Az olasz szeretetreméltóságának, szivességnek, ragaszkodásnak és pumpolási tehetségnek remek típusai. Mintha gazdasszonyuk lennél, odaszálnak a fejedre, válladra, tenyeredre s utánozhatlanul kedves szemtelenséggel csipkedik ki tenyeredből a szép sárga kukoricaszemeket, melyeket legalább négyszeres áron az ott állomásozó taliántól vettél. Tökéletes fotografiái az olasz népnek, a mely szintén rajong éretted, szívélyes irántad egész a tola-

kodásig, mert tudja, hogy nem üres zsebbel jöttél. Ha szégyen volnál, büszke öntudattal tekintene át a fejed felett.

Társaságunk elhelyezkedvén a szállodában s miután a déli órákat a lázongó éhség lecsillapítására fordítottuk, ebéd után egy nagyszerű felfedezést csináltunk: találtunk egy sörcsarnokot, a hol hamisítatlan pilseni sörrel öntözgethettük lelkünknek porhüvelyét. A németek természetesen diadal-kurjantásokkal üdvözölték a páratlan felfedezést s kölcsönösen biztosították egymást s bennünket is a felől, hogy ha elszakadtak is egy időre nagy Németországtól, a hazához hivek maradnak s a hazafiúi érzelmeknek gyenge palántáit kitarással és szeretettel öntözgetik azontul is.

Aztán fölszedelőzködtünk a gänse-marschban sétára indultunk. Be akartuk barangolni a várost, egyelőre nem csolnakon, hanem gyalog szerrel. Töméredek idegen hullámozott az utcákon. Különösen a Szt. Márk tér árkádjai alatt egész sereg idegent látunk. Nyurga, nyakigláb angolokat, a kik szőkefürtű, pirosorru hölgyekkel egyetemben egyaránt izmosak és erőteljesek a különböző sportok gyakorlásától, pergő nyelvű, filigrán franciákat, amerikaiakat, belgákat, hollandusokat, németeket a birodalom minden részéből, sőt itt-ott magyarokat is.

A toronyóra alatt áthaladva, szűk utcában találunk magunkat. Egy új világ a Szt. Márk teréhez képest. Ott üde levegő lengedezett gyér fürteink körül, ragyogó kék égbolt mosolygott reánk — itt, mintha kalitkában lennénk, két-három lépéses utcákon lökdösnek bennünket, mint a billiárdgolyót. Körülöttünk éktelen zsvaj, láрма és kiabálás zúg. Mindenütt apró, szűk helyre zsúfolt boltok szoronganak egymás mellett. Kaphat az ember mindent, csillogó ékszertől kezdve le az orrodát csavaró legillatosabb tengeri halig. Kistafirozhatod magadat, megrendelheted a temetésedet s elronthatod a gyomrodat, hogy egy hónapig csak muszájból eszel

Kocsit, száguldó paripát, szendén ballagó csacsit, izmos öszvért aranyért se találunk Velencében. Utcáik szűk sikátorokból s csatornákból állanak, melyeken feketére kent gondolák siklanak tova. A teherhordók maguk az emberek. Mindenki a nyakában hordja az elárusítandó portékáját, az egész boltot, mely a hátán, a kebelén s a két oldalán hatalmas kosarakban van elhelyezve. Keserves hangon kiabálnak. Az egyik zöldséget árul s majd a gégéje szakad ki, ugy ordítja: Carciofoli. A másik kitűnő tejét kínálja s Latte-t kiabál, a harmadik cipőfűzőit: lacci pei scarpe — vesztegeti, a negyedik a szép hagymáit dicséri: che belle ci polle, az ötödik gyufával kereskedik és éles hangon sipitozza a füledbe: cirini, cirini, cinque due soldi; fragole, finochi, finochi kiabál a többi. Majd az ujságáruló közeledik s tizféle ujság címét kínálja harsány fa-hangjával. Fönn pedig a harmadik-negyedik emeleten megnyílik egy ablak, egy-egy signora dugja ki a fekete fürtös fejét, csillogó parázs szemeivel int a kereskedőnek s két perc mulva alkusznak, vagy veszekszenek, a mint a szivük szerint jól esik. Hogy az utast nem kimélik, az egészen természetes. Ne tekintgess szerteszt, hanem légy te az okosabb és udvariasabb, térj ki az utjából, mert magadnak köszönheted a kék és zöld feltjaidat, melyekkel az oldalad tetovirozva leend, a ruhád pedig ugy összekeződik, hogy nem győződ a tisztogatásnál benzinnel.

A házak közel levén egymáshoz, az olaszok leleményesen és praktikusán használják ezt ki a maguk hasznára és kényelmére. Egyik ablaktól a másikig vékony köteleket huznak, a melyeken a szárításra szánt ruhákat lebegtetni a lágyan zsongó zephir. A zsebkenőktől kezdve a gyermekruhák különféle alaku és változatu háziruhákon keresztül talál itt az ember minden rendű, rangú és színezetű ruhadarabokat.

Azonban rajtuk ne veszítsd a szemedet, ne sokat

báméskodj, mert olyan oldaldöféseket kapsz s oly ügyesen ellopják a pénzedet, hogy hírét se hallod.

Öt perc alatt nyilallik az oldalad, elfogy a lélegzeted és friss levegő után kapkodsz. Kezedet zsebedre, illetőleg pénztárcádra nyomva keresztülfurakodol a tömegben s a sikátor vége felé közeledel; egy hidra érsz, mely a kanális fölött hajlik át karcsu ívével. A gondolák vigan siklanak alatta, vezetők az utcasarkokon harsány hangon kiabálnak, figyelmeztetve az esetleg szembejövőket a kitérésre. Ha egymáshoz közelednek, vidáman üdvözlik egymást s két perc alatt az egész napra való pletykát letárgyalják.

Előttünk állott a Rialtoi hid, pompás márvány ívével. Két oldalán jobbról-balról árusok bódéi állanak. Vidám, mozgalmas életnek színtere. Szemünk alig győz betelni a vidám csereberélő nép képével. A hid mellett lekanyarodva gondolára ülünk és bejárjuk Velencének a Szt. Márk-tere után legszebb és legcsodálatosabb képét, a Canal grande-t. Szemeink előtt egymás után vonulnak el a bájosnál bájosabb paloták, a melyek még mind abból a korból származnak, mikor Velence fénykorát élte, mikor a török hatalom testén ütött sebek sok-sok esztendőn keresztül sajogtak. A Földközi tenger környékét lakó országok fizették az adót Velencének, a tenger dicsfénnel koszoruzott királynéjának. Gyönyörű palotákat emeltek, a melyeknek építésére egybegyűjtötték a leghiresebb és legnevezetesebb művészeket Európa minden országából. A kényelem mindenféle változata megkapta itt a maga színterét. Hiszen Velence könyékig vájkált a pénzben és drágaságban. E gyönyörűséges paloták építészeti tekintetben a legcsodásabb, legművészeibben alkotott épületek valának. Mert bármennyire sülyedt Velencének előkelő népe erkölcsében, a hatalom és gazdagság veszélyes örvényében, a szép iránti érzék, mint minden olaszban, benne különösen kifejezésre jutott. Egymás között vetélkedtek, haszük-

ségesnek találták orgyilkosokkal, vagy alattomos árulkodással tétették el láb alól a nekik nem tetsző ellenfelet: de egyet, a művészeteknek, a szépnek szeretetét senki és semmi ki nem írhatta szívéből. A dekadencia, az elposványosodás idején ezek a gyönyörű épületek is megkoptak, nem volt erő, nem volt pénz, mely e költséges alkotásokat a maguk régi fényességében fönn-tarthatta volna, de ma, midőn az ipar és kereskedelem föllendülése következtében, ha nem is a régi, de mégis új erővel tör előtérbe a régi dicsőség, a velencei nagyok utódai ismét birnak annyi erővel, hogy őseik dicsőiséggel megalapított hirnevét főnix madárként új életre keltsék. Ujra restauráltatja a régi, szép épületeket s az idegenek, kik a régi Velence megtekintésére a lagunák városába indulnak, örömmel térnek be a régi palotákba, a hol csodálva szemlélhetik az ősök hagyományait, a régi kincseket, a csodálatosan szép képeket, művészi bútorokat, Európa legnevesebb művészeinek alkotásait.

Estére — úgy határoztuk, hogy gondolára ülünk és bejárjuk a csodálatosan szép város legnevezetesebb helyét, a Canal grädet.

Este 9 órakor Velence teljesen átalakul. A kik egész nap nehéz munkájukkal vannak elfoglalva s a mindennapi kenyérkereset élet-halál harcában törik magukat, az éj leszálltával szabad emberekké lesznek. A kiabálás, az utcai lárma megszűnik s a ki kezét lábát bírja, a Szt. Márk terére lódul. Jól mondta e térről Napoleon, hogy a világ első szalonja, melynek az ég képezi legméltóbb mennyezetét. A katonazenekar kivonul s megkezdődik a hangverseny. Ezer és ezer ember sűrög-forog, mint a hangyaboly, az egyik a muzsika iránt érdeklődik és átszellemült arccal lelkesedik a világ legzeneértőbb nemzetének hatalmas zenekara iránt, a másik a szívét hozza csak magával. Az olasz nők fekete háromszögű kendőikkel vállaiikon

idetódulnak, hogy a szívek gyengéd érzelmeinek egy nappal előbb elejtett fonálát felvegyék és fonják-szöj-jék tovább a férfiszívek behálózására.

Mi jó darabig hallgattuk a pompás hangversenyt aztán kifelé indultunk a doge palotához, a hol társaságunk két gondolát bérelt ki.

Feledhetetlenül kedves jelenség. A tiszta sötétén kéklő ég a csillagok ezreivel volt kirakva. A hold néma komolysággal bandukolt nyája között, mint az okos higgadtvérű juhász, a ki bárányait őrzi. A levegőt mintha balzsam-illat járná keresztül, mely onnan a krajnai havasok közül hozza üdvözetét a rózsás álmok kedves hazájának. A parton a villanylámpák ezer és ezer lángja erőlködik, hogy versenyre keljen az égi világtestek tündéri fénytengerével. Az ablakok tárva-nyitva állanak, hogy a nappali fény és melegség után a rejtelmes homály üdítő friss levegőjének balzsamát bocsássák be. Gondolánk vezetője a hajó farán áll s fülünk alig hallja az evező csendes csobbanását. A víz sötét tömege némán pihen. Hallgat ő is, hallgatja azt az édes zenét, mely lassu ütemben feléje hullámszik. A királyi palota és környéke csendes némaságba merült. Ott csendes gyász uralkodik. Margareta királyné szomorú egyedüllétbe könyököl ki ablakán, borongva szívének mélységes gyászán, elandalodva az est enyhétadó nyugalmán. Minél közelebb jutunk a rialtói hidhoz, annál inkább zsong felénk valami csodálatos, valami mesészerű hangáradat. Eleinte nem tudjuk mire vélni a csodálatos jelenséget, aztán mind észrevehetőbbé válik az olasz muzsika áriája.

Itt megállapodom egy pillanatra.

Érzékeny, impressziókra hajló szív nem lehet illetetlen ha zenét hall. Szeretem a zenét én is, mi több, rajongom érte. De a világi zenében csak egyetlenegy találtam, mely a szívemet teljes egészében áthatni, uralni tudja, mely rövid időre talán rabjává volna

képes tenni, s ez a cigány-muzsika. Szép a klasszikus zene, de mi magyarok nem a magyar levegőből szíttuk belénk. S ha van még egy, a mely hozzá közel áll, a mely a lelket lebilincselni, rabjává tenni tudja, az az olaszok zenéje. A magyar muzsikában, a magyar zenében, — mondjuk igazabban — cigány-zenében van valami, a mi nagy legénnyé teszi a magyart, a mi kiváltja belőle azt a híres mondást, hogy: jaj de szeretném én azt a legényt látni, a ki tudna velem versenyt furulyázni. Szívet-lelket átjáró gyönyörködtetésben csak egyetlenegy van, a mely hozzá fogható s ez az olasz muzsika.

Soha nem hallottam hozzá hasonló édes bájos, elragadó, szívet-lelket andalító, szinte olvadó muzsikát. Az ember úgy érzi, mintha egy másik világról hallatszanék feléje, mintha a szférák zenéje szállana a száraz fába, hogy egy soha nem ismert, soha nem élvezett gyönyörűség részeseivé tegyen.

Miden ablak egy új világ, egy édes, elragadó ábrándvilágban uszik s lelkünk szinte olvadoz a csodás ének zengzeteiben. Minél közelebb érünk a rialtói hidhoz, annál csodásabb, annál tündéribb világ köszönt bennünket. Mindenki dalol, mindenki áradozik a gyönyörűségtől. Feledti a bűt, a bánatot, az élet harcát és keserűségét és érzi, hogy a dal balzsamot nyújt, sebet hegeszt, bánatot gyógyít. Csónakunk csendesen siklott tova. Egyszerre egy egész gondola sereg között találtuk magunkat, a melyeknek bérloí valamennyien hozzánk hasonlóan átadták magukat az ének szívet-lelket átjáró gyönyörűségének.

Hidegvérű németeink oda voltak. A hölgyek állandóan szívüket tapogatták, talán attól való félelmükben, hogy a hely szűk lesz neki s nem fér el benne. Egyik a másik után kérdezte tőlünk.

— Nicht war Hochwürden das ist schön? Jaa??

— Jawohl, wunderbar ist das alles, Gnädige — felelém.

De jól mondja Vörösmarty :

Egész világ nem a mi birtokunk
A mennyit a sziv magába fogadhat
Sajátunknak csak annyit mondhatunk.

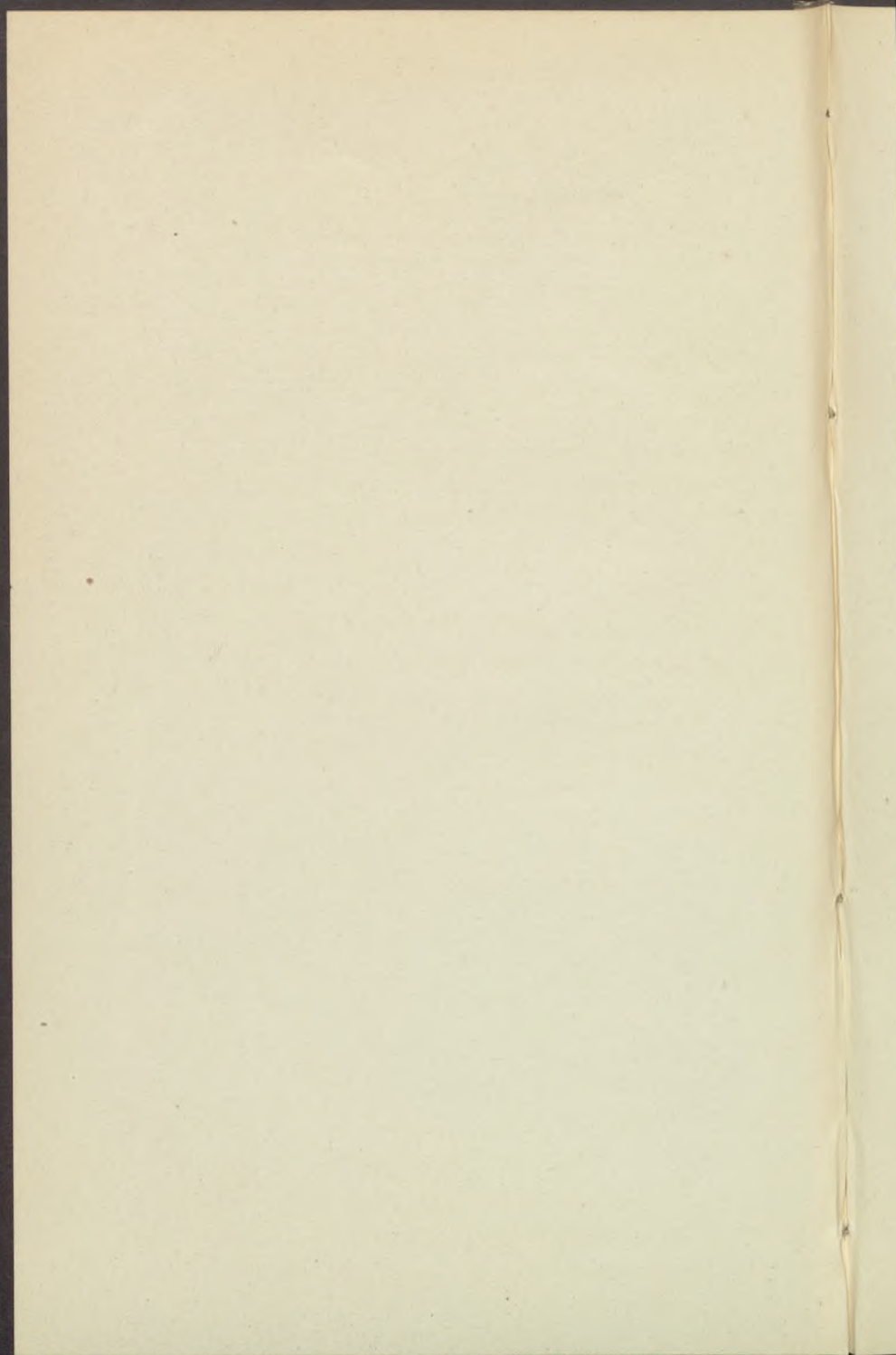
Jó lett volna ezt különösen az én derék német utitársaimnak megjegyezni, a kik addig tapogatták a szivüket, addig sóhajtoztak, addig olvadoztak, míg egy hatalmas kedélyhullámnál az egyik elvesztette az egyensúlyt s testének nem kis terjedelme a hullám üde vizébe merült. Mind a tizen utána kaptunk s kis híja, hogy valamennyien önkéntelen fürdésnek részeivé levénk. Szerencse, hogy rövid küzdelem s különösen matrózainknak a jó borra való fejében tett önfeláldozó vízbeugrása folytán Ő Nagyságát újra a víz színére emelhettük.

Az olaszok kacagtak, a németek mérgelődtek, mi pedig csendes mosolyunkat bajusunk alatt rejtgettük. Bizony olyan lett szegény német, mint egy jókora vízbe mártott zsemlye.

Az ábrándozást, az olvadozást hirtelen lehülés követte. Vége lett a mulatságnak s vissza kellett fordulnunk szállói tanyánk felé. A kétségbeesés rettenetes volt s a jó németek, odahagyva minden jókedvüket, már másnap a hazautazásra szánták magukat.

Mi is haza indultunk s túltéve magunkat a kellemtelen kis incidensen, mely utóvégre is nem a mi fejünknek okozott fájdalmakat, éjfél felé értünk szállói tanyánkba s csendes nyoszolyánkba feküdve, hallgattuk egy jókedvű matróz rekedt réztrombita-hangját, a mint vigan fujta a nótáját parázs-szemű Luciájáról.

Másnap, négy napi ott tartózkodás után mi is vissza tértünk a citromok és makaróni hazájából szép Magyarország területére.

A PIROS TOJÁS.

— EGY GIMNÁZISTA NAPLÓJÁBÓL. —

Március 24. Ma láttam először. Épen friss márciusi havat kapart össze az udvaron az apró, fehér kacsóival. Odaszóltam neki:

— Minek szedi kisasszony azt a havat? Szép akar lenni? Elég szép maga, ha nem mosakodik is márciusi hóval.

Biborajkaira egy kecses mosoly szökkent. Ez volt az első bók, a melyet életemben hölgynek mondtam s mikor ezt oly bájos mosollyal fogadta, valami itt belül el kezdett bennem bizseregni és én éreztem, hol el vagyunk egymásnak jegyezve a szerelem jegyében. Ó Amália! ha te tudnád azt, a mit én nem merek elmondani, ha tudnád, hogy mily boldoggá tettél mosolygásoddal! Szivemben egy új világ nyílt meg, mindenütt a te képedet látom, ha a fákon levelek volnának, valamennyi a te nevedet suttogná. A fülemilék, ha megjöttek volna és énekelnének, valamennyi azt dalolná: A—má—lia. Ó mily angyali név! Van-e szebb ennél a csillagos égen? . . . Itt ülök a fizika előtt. Tanulnom kellene, mert a tanár ur azt mondotta, hogy ha még egyszer nem tudok neki felelni, elbuktat, hogy a fülem se látszik ki. De hát

kedves tanár ur, mondja meg maga őszintén, igaz lelkére, nem volt maga életében soha sem szerelmes? Nem tudja maga, hogy mi az a szerelem? Ha maga nem tudja, tudom én (többet tudok nála). És ha tanult valaha logikát, igen jól tudhatná, hogy a szerelmes ember nem tud tanulni. Igen, itt ülök mellette már másfél óra óta, nézem ezeket a betűket és ám-bár úgy tanultam, hogy az a b c-ben harminckét betű van én még sem látok belőle többet ennyinél: A-t, m-t, á-t, l-t, i-t, á-t. Nézem ezeket a fizikai ábrákat s ezek a lombikok, ezek a furcsa formájú gépek elkezdének előttem mozogni, egyszerre csak azt veszem észre, hogy egy szőkefürtű, ábrándos szemű tündérrel rajzolták teli az egész fizikát. Hogy mi lesz ennek a vége, nem tudom elképzelni. Ha megbukom, Pali bátyám úgy eldögönyöz, hogy holtig megemlegetem. De hát éretted Amália szívesen összetöretem a hátamon a bátyám botját.

Március 26. Az andung nem csal soha. Éreztem, hogy felelek, ki is hívtak és fogtam akkora bundát, hogy a lába kilátszott a noteszből. Szerbusz világ! Most már biztos, hogy elhasalok. De hát tehetek én róla? Oka vagyok én annak, hogy egy tündérország nyílt meg előttem s a szerelem istennője szíven nyílazott, úgy hogy se éjjelem, se nappalom. Ó Amália, mit tettél velem! Az öreg azt kérdezte tőlem, hogy beszéljek a nehézkedési törvényről. Nehézkedés törvény! Annyit tudok már, hogy minden a közép felé tart. A szívem itt van a testem közepén s az érzelmek mind ide futnak össze, itt dobognak s azt dobogják, hogy: Amália. Kérdezett az egyensulyról, azt hitté szegény feje, hogy abból talán többet tudok. Beszélhetsz nekem öreg egyensulyról, akár holtig. Hiszen tudhatnád, hogy nálam az egyensúly már régesrég fölbillent. Azaz, hogy nem régesrég, csak azóta, amióta Amáliát ismerem s a mióta bókot mondtam neki.

Ma ismét láttam őt. Vitte a kis Reginát, meg az Adolfkát sétálni. Ó Amália, miért nem vagy te az én nevelőnőm? Miért nem tanítasz te engem a fizikára, meg a történelemre, meg a többi tantárgyakra? Leül-nék a lábaidhoz és pici piros ajkaidról lesném a szókat. Biztosítlak, sokkal jobb tanítványod lennék, mint a Grünfeldék Reginája és Adolfkája. Tudom, hogy mindenből mindig csupa egyesem lenne! Nem kellene félnem, hogy a bátyám összetöri hátamon a botját, mert hogy megbukom és hogy elver az öreg, az már olyan szent, mint a hogy a barátok templomának egy tornya van. Csak meg volnék már verve!

Április 1. Mottó:

Szegény anyám, ha tudta volna,
Dehogy szült volna engemet.

Ezekkel a szavakkal kezdem soraimat.

Az andung nem csalt. Elhasaltam kettőből. Fizikából, meg számtanból. Nem akartam hazamenni. De hát mit csináljak? Éhes voltam mint egy oroszán. A bátyám otthon volt, már várt rám. Hogy aztán mi következett, arról jobb volna nem is szólni. Nem! nem szólok róla! Ti kedves lapok ismeritek az érzelmeimet, a melyeket a szívemben hordok, ne tudjátok meg a mit a hátamnak kellett érezni. Ó Amália, ha látnád szerelmed zálogát, ha tudnád mit kellett érted szenvednem. Tudom megsiratnál. Tudom, hogy azt mondanád: így még nem szeretett senki e föld kerektségén. Alig tudok ülni. Feküdni meg egyáltalán nem vagyok képes, annyira fáj. Ó hát hiába, mégis igazuk van a költőknek, hogy nincs rózsza tövis nélkül, hogy a szerelem rózsákon jár és töviseken alszik. Sohase képzeltem, hogy annyit kelljen a szívemért szenvedni. Nyugtalanul töltöm az éjszakát és azon jár az eszem, a mit Tóth Kálmán, a szerelem költője mondott:

Ó csak tudnék aludni már.

Ó mennyire igaza van. A szívemben Amália,

a hátamon kék foltok. Sohase hittem volna, hogy annyi költőiesség szorult belém:

Minek is van a szív,
S a szívben szerelem.

Ezt sóhajtom folytonosan.

De hát: lesz még ünnep a világon, mint Vörösmarty Mihály mondja.

Nem! nem maradok tovább Európában. Elavult eszmék, penészes, régi elvek fészkeltek magukat be az emberek koponyájába. Mit értik ezek, hogy az ember nemcsak fizikából, meg számtanból él, hanem szíve is van, a szívnek pedig jogai és kötelességei vannak.

Szabadságot kíván
Szabadságért ver szívem.

Elmegyek Afrikába. Ott egy hű szív mindig talál meghallgattatást. Fölajánlom karomat és szívemet Angolországoknak. Ugyis bajban vannak megint. A búrok kegyetlenül püfölik őket. (Azt tudom, hogy nem kaptak úgy ki, mint én a bátyámtól.) Igen! elmegyek. Híres, nevezetes ember lesz belőlem. Megállj bátyám! fogsz te még nekem könyörögni is, ha haza jövök megarakodva kincsekkel. Megállj, te vén fizikai tanár, meg számtan tanár! összeszítetek még kezeiteket, hogy bocsássam meg, hogy megbuktattatok. De nem lesz irgalom szívemben.

A tervem kész. Elmegyek holnap gyalog (pénzem nincs egy fitying se) Fiuméba. Ott fölfogadnak valami hajóra hajóslegénynek. Elmegyek Afrikáig, ott kitesznek a partra, fölajánlom szolgálataimat az angol fővezérnek, megmondom, hogy „életemet és véretem“ Győzünk! Sok gyereket földhöz vágtam én már, az erős kar és erős szív szükséges ott is. Kitüntetem magamat. Jutalmul kapok egy csomó aranyat — van ott aranybánya elég. Aztán visszajövök Európába, veszek valahol egy csinos birtokot s odaviszem a szí-

vem bálványát, az én drága Amáliámat. Ó Amália! csak addig légy türelemmel. Vesződj a Grünfeldék Reginájával és Adolfkájával, nem lesz soká árva és boldogtalan. Egy oly szív, mint az enyém, mindenért kárpótolni fog. Boldogok leszünk, a milyen ember nem volt még soha ezen a föld kerek ségen.

Ó mily gyönyörűség leszen az. Már előre galoppban jár a szívem.

Künn járunk majd az árnyas fák hűsében. A fülemlék nekünk dalolnak majd, a virágok nekünk nyílnak, nekünk illatoznak majd, a nap csak nekünk mosolyog, a patak csak nekünk locsog és mi andalgunk kéz-kézbe, kart-karba fűzve, hallgatjuk, hogy mint dobbannak össze a sziveink és azt suttojuk:

A jó Isten de nagyon szeret,
Hogy én nékem adott tégedet.

Én majd leülök a lábaidhoz és mindig azt mondom, hogy szeretlek, addig a míg a szívem dobog, a míg ereimben az utolsó csepp vér mozog, a tied, egyedül a tied leszek. És te mosolyogsz rám földöntúli mosolygással. Tanítani, becézni fogsz engemet és biztosítlak, szebb és jobb tanítványod leszek a Grünfeldék Reginájánál és Adolfkájánál.

Éljen a szabadság! Abcug vén Európa, keserveim és bánataim tanyája.

Csak a hátam ne fájna annyira, csak egy küssé ülhetnék kényelmesebben. Megállj öreg, lesz még a ki ezt megbánja! Csak jöjjen haza.

Fogtok siratni. Keseregni fogtok, nem tudván, hogy hova lettem. Azt gondoljátok, hogy golyót röpittem a szívembe. Csak higgyétek, hadd tudjátok meg, hogy mi voltam én tinéktek. Marcangoljon benneteket a lelkiismeret kigyója, téged bátyám, meg te vén fizika és számtan professzor!

Adjó Európa! Éljen a szabadság!

Április 3. Mottó:

„Édes anyám mért szültél a világra,“

vagy ha születtem is, a bába miért nem fojtott bele az első fürösztő vízbe. Ó édes jó Istenem!

„Jó volna ott lenn pihenni,
Oda lenn nem fájna semmi.“

Nem fájna itt a keblemben ez a husdarab, a melyet úgy hívnak, hogy „szív.“

Szeretnék lőporrá, dinamittá válni és szétrobbanni, de úgy, hogy ezt az egész gonosz világot is fölrob-bantanám.

Az ármány legyőzte a szerelmet.

Az én gaz, ármányos nővérem, a ki annyi keserüséget szerzett már szegény életemnek, elfogta a levelemet, melyet szívem bálványához, az én édes kis Amáliámhoz irtam. Elfogta és a feketelelkű odaadta a bátyámnak. Hogy aztán mi következett, ó azt a lapot szeretném örökre kiszakítani életem történetéből. Az a pofon, a mit a bátyámtól kaptam, véres betűkkel lesz fölírva a szívem falára. Még most is itt az öt ujjá jobbfelől, (mert a bátyám balogsüti.) Ó, hogy a föld nem sülyedt el lábai alatt, mikor gonosz kezeit rám emelte.

Hát győztetek! Megakadályoztatok nagyszerű tervem kivitelében. De édes a bosszu s ebből a bosszúból még egész tenger van a szívemben. Ti isszátok ezt ki. Megállj te feketelelkű kigyó, a ki összemartad a szívemet, nem lesz ez neked elfelejtve. Névez még te ki az ablakon, kacsingatsz te még erre is, arra is és nekem nem lesz irgalom a szívemben. Eddig mindig azt gondoltam, ha láttam az ábrándos pislogatásaidat, hogy hadd nyiljon neked is tavasz, de majd nyilik neked más. Mondom, édes a bosszu és ennek a levét te iszod meg.

Ha elvernek, ha egyszerűen nem adnak ebédet,

se vacsorát, jól van, nem törődöm vele. De kinevettek. Hangosan olvasgatták a levelemet, a melyet Amáliához irtam, a melyet forró bucsukönnyeim öntöztek, a melyet senkinek nem lett volna szabad látni, csak neki, csak egyedül neki. Ezek meg kacagtak rajta, mint egy őrült pingvin. Ó bárcsak kész lenne már az őrülte haza, valamennyiteket beprotégálnálak.

Április 5. Tönkre vagyok téve. A szívem össze-zuzott, mint egy hitvány tintatartó. Ma láttam Amáliát, a mint a Grünfeldék segédjével enyelgett. Ah! hát te is csak oly hitvány tésztából vagy gyurva, mint a többi földi lény ezen a sártekén? Hűtlen, csapodár, kigyó vagy te is? Hát ilyen a női hűség? Nyomorult világ! Ha tudtam volna, hogy erre születtem, inkább nem is születtem volna. Megérdemli ez a világ, hogy egy ily nemes jellem, egy ilyen acélkarakter vesződjék a hitványságaival? Azt hiszed Amália, hogy az szeret téged? Tudom én, látom a kampós, görbe orráról, hogy csupán a pénzéd után eseng.

De egyszerű a dolog, elküldöm hozzá a segédeimet. Vivjunk meg egy szál kardra, vagy ökölre, vagy körömre, vagy akármire. Hadd lássuk ki érdemli meg Amália kezét. Megállj Náci, te csámpás! Össze-apritlak gulyásnak!

Ó Istenem! annyit olvastam már a regényekben a szerelem gyötrelmeiről. Sohase hittem, azt gondoltam, hogy csak holdkóros, gyöngeszű poéták álmodozhatnak ilyesmiről s most látom, hogy magam is ilyen vagyok. Olyan a keblem, mint a Vezuv krátere. Ég, forrong, buzog, pöfög. Nem tudok aludni, vagy ha egy-egy pillanatra a rózsaujju álom lenyomja szempilláimat, sárkányokkal, ördögökkel birkózom, de mindnek olyan Náci orra van. Beletiprom valamennyit a sárba és megfojtom őket, de rendesen megjelenik a bátyám a pipaszárral és én ijedten fölébredek. Meddig fogsz még üldözni te rém a szívemért?!

Gondoltam valamit. Azt tanultuk a hittanból, hogy: ne ítélj, hogy ne ítéljessél. Nem ítéltem még el Amáliát. Hátha csak azért állott szóba azzal a nyomoronc Nácival, mert utját állta és nem kerülhetett ki? Nem! nem ítéllek el Amália, te bálványképem. De próbára teszek.

Április 10. Győztünk. „Veni, vidi, vici.“ Ezt szeretném belekiabálni ebbe vén pudvás világba. Amália az enyém, örökre, elszakíthatatlanul. Ó, te ártatlan angyal! Csak most látom nyomorult voltomat. Most látom, hogy örült szenvedélyem szinte megrabolt az eszemtől, féltékennyé tett. Gyanakodtam reád te legszebb földi angyal! Mert beszéltél a Nácival, azt gondoltam, hogy sárbatiporlad a képemet. Pedig most látom tisztán, hogy mily romlatlanul él lelkedben a te hű bálványozódnak képe.

Hogyan is volt? Ó hadd álmodom még egyszer vissza azokat a mindörökre boldog perceket! Vettem 23 krajcárért egy üveg finom illatszert és olyan lapdácskát, a milyent husvétii öntözéskor szoktak használni. Odamentem hozzájuk. Épen az Adolfka orrát törölte meg, de oly kecsesen, a milyenre csak Ő, egyedül Ő képes. Odalopóztam melléje és végigfröcscenttettem, hogy az aranyhaja csak úgy csillogott tőle. Milyen bájosan tudott sikoltozni melléje. Szerettem volna a lábaihoz borulni és azt mondani; szeretlek, szeretlek! Sokat szenvedtem már érted, ó engedd megcsókolnom az ujjad hegyét. De hát könnyebb ezt elgondolni, mint elmondani. Ó nagy a szerelem hatalma! Bilincsbe veri nemcsak a szívünket, de a nyelvünket is. Aztán meg az Adolfka is ott tátotta a száját, hát csak nem beszélhetek profán fülek előtt. De ő feltalálta magát. Beszaladt és egy piros tojást hozott és kecsesen a markomba nyomta. Tehát van már szerelmednek záloga Amália. Kaptam már érted is sokat, most már téled is. Nem kell nekem többé

semmi. Elég ez a zálog s ez a zálog engem örökre boldoggá tesz. Itt fogom a szivemen melengetni. Őrizni fogom még a futó szellőtől is. Egy tojás tőled! Ó én boldog halandó! Van-e boldogabb földi lény nálam? Megbocsájtok mindenkinek, még neked is, ó bátyám. Ha szenvedtem is, de jutalmam is van. Hiába, a drága kincset nem ingyen adják.

Április 15. Nyomorult vagyok, semmi vagyok, hitvány féreg vagyok. Örök árnyék borult a karakteremre. Nem érdemlem meg a viszontszerelmet, hiszen egy pillanatnyi megpróbáltatás tönkretette bennem a leggyengédebb érzelmeket. Ha vérem mosná is, le nem tudná mosni rólam ezt a gyalázatot.

Leírom. Röviden, mint a hogy a tragédiákat szokták leírni. Bezártak megint, mert nem tudtam a fizikából egy árva kukkot sem. De hát tudhatná az öreg, hogy én meghaltam már a fizikának, számtannak, mindennek, csak a történelemnek nem. Azt hiszem, annak van még egy-két lapja a számomra. De a rideg számítás nem természetem, amióta Amáliát ismerem. Mondom, bezártak. Egytől-ötig. Először hidegen fogadtam, mint egy angol, de három óra tájban kinokat éreztem, ezuttal már nemcsak a szivemben és hátamon, hanem a gyomromban is. Rágódott bennem és mardosott kegyetlenül. Mit csináljak? Kulccsal voltam bezárva. Irgalmas sziv nem akadt, a ki legalább egy bucit adott volna az éhező honfiúnak. Ó Amália! azt hiszem, ha ott előttem állasz és rám tekintesz, lecsillapult volna az éhség haragos oroszeleánya. De így távol tőled, csak a te ajándékodra, szerelmünk drága zálogára gondoltam. A hittanárunk mondotta, hogy az ördög ott ólálkodik folyton körülöttünk, engem is addig csábított, míg föltörtem és falánk étvággyal megettem. Egy kissé szagos volt ugyan a hosszas állhatatos melengetéstől, de azért lenyeltem! Ó én nyomorult! Szerettem volna elsü-

lyedni, mikor ezt a becstelenséget azon a tojáson elkövettem, de hiába volt már. Most érzem, hogy nem vagyok immár az, a ki voltam, legalább is nem vagyok méltó reád, Amália. Eljátszottam már minden becsülést, a melyet irántam éreztél. Nyomorult, hitvány fráter, féreg, semmi vagyok. Aus ist. Szerbusz szerelem!

Április 16. Láttam Amáliát, szivemnek régi ideálját, épen akkor, mikor a Náci csókot intett neki és ő nem kaparta ki a szemét. Hiába: igazuk van a költőknek: Az asszony ingatag. Tehát méltatlan voltál a szerelemre. És én megbuktam, kikaptam, bezárattam értted magamat . . . Csak arra az egyre vagyok büszke, én csaltalak meg először, megettem a tojásodat.

Talán jóob is, hogy így történt. A bátyám elmegy a tanárokhoz s azt mondta, ha rosszat hall megint, két pipaszárat tör össze rajtam.

A TENGERPARTON.

Ugyszólván valamennyien a tenger partján voltunk.

A ki nem ismeri a tengert, nem tudja elképzelni, hogy mily óriási vonzó erőt gyakorol az emberre az az örökké háborgó, dörögő, dübörgő, nagy ur kristálytiszta hullámaival, hófehér tarajával. Órákig lehet mellette ábrándozni s nem hiszem, hogy volna valaki, a ki valaha megunná.

Társaságunk egy része, leginkább a hölgyek a parton járkáltak. Apró tengeri kagylókat kerestek és sikoltozva szaladtak kifelé, mikor egy-egy mérgesebb hullám 20—25 méternyire kirohant a tiszta homokra.

Mi, — természetesen én is — a fürdőkabinba siettünk toilettet változtatni, hogy csak egy percre se szalasszuk el a fürdést, a miről szép magyar hazánkban úgy is csak álmodni lehet. Vigan hancuroztunk a hullámok tetején, öten-hatan ringattattuk magunkat a hullám puha bölcsőjében. Bravurokat csináltunk belőle, hogy ki tud bukfencet vetni a vízben, mikor legdühösebben rohan az áradat, két-három méter magasat ugrani a hullám tetejére, hogy a víz át ne csaphasson a feje tetején. Persze, a kiket jó sorsuk nehezeb

termettel ajándékozott meg, hiába igyekeztek s rendszeren akkor láttuk őket viszont, mikor 20—30 méternyi távolságra békamódra kiterülve tápázkodtak fölfelé és keserves arccal néztek vissza, hogy mikor jön a másik roham.

Valaki egyszerre elkiáltotta magát:

— Hé urak! Egy palack. Egy pezsgős palack.

Mindnyájan odanéztünk és csakugyan láttuk, hogy a víz egy üres üveget táncoltat a hátán.

— Utána! Ki lesz a boldog, a ki elcsipi.

Annál is inkább kellett vele sietni, mert egy pár angol és francia hölgy, a kik velünk együtt mulattak a hullámokkal, szintén szemet vetett a hánykolódó szerszámra.

Hárman-négyen usztunk egyszerre feléje és addig kergettük, míg végre sikerült elcsipni. Egy jól bedugaszolt, üres üveg volt, lekötve és lepecsételve.

Diadallal vittük ki a partra s elhatároztuk, hogy az egész társaság közös zsákmányának tekintjük s valamennyiünk jelenlétében bontjuk fel.

— Mi lehet benne? — persze az volt a legelső kérdés.

— Mindenesetre hajótöröttek dobták a vízbe. Valahol az Oceán közepén a tenger összetörte a hajót s a kik rajta voltak, ebbe tették bele bucsuirásaikat.

— Istenem! Szegények — sóhajtott az egyik utitárs.

— Talán egy családapáé, a kit otthonn apró árva s hűséges felesége siratnak.

Egy kis szőke asszony hirtelen belekapaszkodott az ura karjába s könnyet törölt ki a szeméből.

— Lehet, hogy épen talán magyarok voltak, a kik kipusztulva őseik hajlékából, elhagyták szép magyar hazájukat s Amerika földjein keresnek maguknak buzakenyeret az elhagyott fűrészporról kevert zabkenyér helyett. Mielőtt kiköthettek volna az új hazá-

ban a tenger adott nekik csöndes szállást, névtelen pihenő sirt.

— Annak is a kazárok az okai — vicsorgatta a fogait az egyik magyar. — A merkantilisták, a kik kipusztítanak bennünket a földünkről.

— Ugyan ne beszélj! sohase volt neked káposztáskerted se — agyarkodott egy merkantilista.

— Nem volt, de lehet. Egyébiránt én a szellemi tőkém után élek. S a magyar föld, a mienk, magyaroké.

— No még megérjük, hogy az Oceán partján kitör az agráriusok és merkantilisták közt a háboru

— horkant föl egy okos ur.

— Igen, igen! — sóhajtott egy kékszemű hölgy, a ki ábrándjait is magával hozta. Az is meglehet, hogy egy ifjunak utolsó sóhaját rejti magában, a ki elindult messze földre, otthon hagyta édes aráját, minden boldogságát, csak azért, hogy egy boldog házasság élet kényelmeit biztosítsa számára, utközben meglepte a vihar és ebbe a palackba rejtette bucsukönnyeit.

— Ez igaz lehet — mondá egy másik hölgy s láttam mint szoritja össze ökleit s fenyegeti meg titokban a tengert, a ki egy vőlegényt rabolt el az emberiségtől.

— Legyen nyugodt nagysád! Hátha csapodár volt. Hiszen, a férfiak olyan gonoszak, nincs azoknak a szavában semmi igaz. Megérdemlette a sorsát, úgy kell neki.

— Bocsánat nagysád, hogy esetleg mi is férfiak vagyunk, egyikünk-másikunk talán esetleg férj-jelölt is. Én másként vélekedem. Bizonyosan pénztáros volt s egy summa pénzzel megszökött s most utolérte a nemezis sujtó keze. Ebben a palackban talán pénz is lehet, a melyet visszaküld azoknak, a kiktől elrabolta.

— Talán épen a zseniális tolvaj. Kecskeméthy Győző.

— Ugyan kérem, hová ragad bennünket fantá-

ziánk gyors taligája. Bizony legvalószínűbb, hogy szerencsétlen hajósok vetették a tengerbe, a kik elhagyták családjukat, feleségüket, gyermekeiket s most így bucsuznak az otthonhagyottaktól.

Ez a gondolat lefegyverzett valamennyiünket. A hölgyek könnyeiket szárogatták, mi pedig komor gondolatokba merültünk. Hogyne! hiszen egy ismeretlen sirhalom fejfájánál állottunk.

Alig vártuk, hogy a vendéglőbe érjünk. A felbontás ebéd után történt, hogy esetlegi könnyhullatás meg ne zavarja ételrendünket.

Leütöttük a palack nyakát s egy finom papirtekercsbe gyöngyölt rózsaszínű papirost huztunk ki. A szívünk erősen dobogott az izgatottságtól, mikor egyik olvasni kezdte a következő sorokat:

„Tudatjuk mindenkivel szívünk túlaradó boldogságát, hogy a mai napon Sóhaj Gizella és Bátor Pál egymással házasságra léptünk. A lakodalmat az Oceán közepén, a hajó fődélzetén tartottuk meg.“ 1901. április havában.

Általános elámulás.

Csendes részvét kéretik — dörmögte az egyik férj.

A PETŐFI-SZOBOR.

Valamelyik vidéki városban történt. Hogy hol, az mellékes.

Március 15-két ülték. S a kerület ifju függetlenségi párti képviselője felhasználta az alkalmat s megvendégelte a kerület vezető választóit. Diszes tömeg gyűlt egybe. A fekete frakkok ugyancsak sűrűn sűrögteforogtak a hosszú asztalok körül. Hiába! Mióta Tisza Pista s vele a mameluk-rendszer megbukott, még a hivatalnok embernek is megnyílott a szive s a világ minden kincsiért sem vállalná el, hogy ő valaha mameluk volt s ha volt is, hogy azt a szive szerint tette volna. A főispánokat ők is oly szívesen buktatnák már, mint akármelyik gyarló halandó. A pincérek szintén kitettek magukért s oly diszeket raktak ki az asztalra, a mik minden hétköznapi nem kerülhetnének oda. Különösen kivált a többi közül két diszes szobor, a melyeken a pesti cukorművészet zászlóvivői mutatták be tudományukat. Az egyik Kossuth Lajosé, a másik Deák Ferencé volt. Persze mindkettő fehér cukorból. A vidéki vendégek ugyancsak bámultak a pompás alkotásokon és nem győzték eléggé magasztalni korunk haladását, mely a haza vezéreit immár ehető alakban is föltálasza az ingyenc emberiség számára.

A hosszú tere-fere s a miniszterválságok és kombinációk letárgyalása után leült a vendégsereg s

akkor tűnt ki, hogy a megérkezett vendégek egy részének sehogy sem jutott hely. Szerény emberek levén, mindig az utolsót keresték s kitűnt, hogy seholse kaptak helyet. A pincérek megtoldották az asztalt, hamarosan felteritettek s aztán leültették a jó polgárokat. Műértő szemük azonban csakhamar észrevette, hogy hiba van a kréta körül s a diszítés nagyon aránytalan. Az asztalfőn ott szónokol Kossuth Lajos szobra, közepén ott üldögél Deák Ferencé, az asztal tetején is folytatván azt, a mit a Dunaparton oly bölcsen végeztetnek vele.

— Még egy szobor kellene az asztal végére — suttozták a pincérek.

— Hopp! megvan! Kiáltott az egyik némi gondolkodás után. A vendéglős szobájában a kályha tetején álló Petőfi szoborra gondolt.

— Nagyszerű! — hangzott az egyhangu helyeslés s két perc múlva Petőfi Sándor ott szónokolta már a Talpra magyart az asztal végén, épen úgy, mint 1882. óta szakadatlanul a pesti piacon cselekszi. (Természetes, hogy Petőfi szobra már nem cukorból, hanem gipszből volt.) Ez azonban legkevésbé nyugtalanította a pincéri lelkiismereteket. Hiszen ők csak az arányokat keresték.

Aztán jött a dikciózás. Az ifju honatya átszellemlült arccal beszélt a 48-adiki március 15-ről. Csakugy ragyogott a szeme, mikor a dicső napok hatalmát, megtermékenyítő erejét jellemezte. A választók lelkesültek s teljesen meg voltak elégedve választásukkal. Majd megkezdődött a vacsora, közbe a „koccincsunk csak,“ hogy a japánoknak is igazuk legyen. Közbe természetesen folyt a dikciózás is annak rendje és módja szerint. Mindez azonban mellékes. Mert a lakoma vége táján szörnyű dolog történt. Legalább is szörnyűnek tetszett az asztal végén ülő atyafiak szemei előtt. Mi is történt? A pincérek levették Kossuth Lajos

szobrát, majd az öreg Deákét, szalvétát terítettek rá s kemény ökleikkel rájuk ütöttek egyet-kettőt. Aztán, anélkül hogy a lelkiismeret kiáltó vádja kiült volna az arcukra, az összetört szobrokat tányérra rakva körülhordozták, a vendégek pedig egyik a másik után vett és evett belőle.

Az asztal végén ülő polgártársaknak a hátuk is borzongott erre a kannibáli cselekedetre.

— Miféle istentelenség ez!? Először agyondicsérik Kossuth Lajost, aztán nyugodt lélekkel megesszik, akár csak egy emberevő szerecsen. Szivdobogva lesték, mikor történik valami csoda, hogy Kossuth Lajos kilép újra az asztal tetejére s megátkozza a nagyok törpe utódjait, a kik az ebéd végén elfogyasztják a nemzeti nagyságokat.

Kossuth Lajos azonban Deák Ferencsel együtt jól érezhette magát új helyzetében, mert egyáltalán nem adott életjelt magáról. Az atyafiak ekkor kezdtek csak eszmélődni, hogy milyen huncut a német. Hiszen az egész huncutság volt, mert a két szobor bizonyára valami jóféle matériából készült, a minek az ize se lehet megvetendő.

Az ő Petőfjük még mindig ott szónokolta a Talpra magyart. Esennen néztek rá, vajjon nem legyinti-e egyszerre nyakon őket a hosszú kezével, ha ők is olyan szentségtörő merényletet követnek el ellene, mint a hogyan az urak cselekedték.

— Próbáljuk meg komám — mondja az egyik.

Körülnéztek, aztán leszedték a jó Petőfi Sándort a lábáról, ráterítették az egyik szalvétát, aztán nekiálltak s elkezdték döngetni. Mikor az egyik kifáradt, a másik fogott hozzá. Nem kis munka volt, pedig az öklük is keményebb volt, mint holmi pincelléré. Megtörtént s mivel munka után édes annak a gyümölcse is, azonnal szétosztották maguk közt és jóízűen nekiálltak a ropogtatásnak. Egy kissé nagyon is nehezen

ment. A szemöldök alól egymásra néztek és lopva lesték a hatást. Kutya komisz multság volt. A józan-ság és ész tótágast állott a fejükben. De azért nem engedtek a 48-ból. Ha az urak megtették a hazáért, ők se lehetnek hitványabbak náluk. Szinte gyöngyözött az izzadság a homlokukról a nagy igyekezet között. A percek röptek, a gipszdarabok pedig, egyik a másik után a zsebbe vándorolt.

— Egyék meg otthon a gyerekek, hadd tanuljanak meg lelkesedni és fáradni a hazáért.

Az ifju képviselő az udvariassághoz tartozónak tudta, hogy minden választóval egy-két szót váltson s így jutott az asztal végéhez is, hol a polgártársak homloka még mindig verejtékezett a hazafiui gond és munka közepett.

A képviselő egy perc alatt átlátta a helyzet pokolian komikus voltát. Azonban kötelességének tartotta jó képet vágni hozzá. A nevetést valahogyan legyűrte volna, de a kérdezősködésből ennyit megengedett:

— Hát aztán jó-e az a Petőfi — István bátya?

— Jónak jó, ö. m. a f. — szólt amaz nyögve,
— csak egy baja van.

— Mi?

— Egy kicsit sok nyál köll hozzá.

MEGLEPETÉS.

Valamelyik bakterháznál történt a Fehérvár—Szőny közötti vonal mentén „anno dazumal.“ A bakter neve nem tudatik. De nem is szükséges. Elég annyi, hogy élt és pipált, vigyázott a pályára, hogy baj ne essék benne s paradicsomi boldogságban élt a feleségével, kivéve természetesen azokat az eseteket, mikor pörlekedtek s a jelzőtáblát egymás hátához verték. Mindez — a mint tetszik tudni — hozzátartozóik a családi élet boldogságához. Mert ha nem volnának felhők és mennydörgés, sohasem gyönyörködhetnének a vihar után kisütő nap pompájában. A mellett nagyszámu gyermekcsemetéket és malacokat neveltek. A gyermekek a réten, a malacok pedig a kócmdazagon fickándoztak. Ebből is világosan látszik, hogy a malacokra nagyobb gond volt, s jobban óvták őket, mint a gyermekeket. Hiába! szegény embernél gyakran szokott ez így történni. S a gazdasszony nem tudott hova lenni örömében, csakugy ragyogott a szeme a boldogságtól, mikor a malacokat olyan szépen ipe-redni látta.

Milyen gyönyörű sonkáik lesznek majd a kis hamisáknak a télen, mikor lemészárolják őket! Egész télre ellátja őket disznópecsenyével, szalonnával, oldalassal, szóval mindennel, a mi a jóvérű magyar em-

bert minden más idegen nációtól oly élesen megkülönbözteti.

Denique a malacok lassan lekerültek a kócmadzagról. Paréj helyett, krumpli helyett jóféle moslékot kaptak, később kukoricát, annak sora és rendje szerint.

Elközeledtek az adventi szent idők, s rohamos lépésekkel sietett a kis Jézus születése napja. Ilyenkorra minden jóra való ember úgy megáhitja a disznóhust, kolbászt, mint a zsidók a pusztában a mannát. Hogy pedig farsangra a szalonnának is meg kell füstölődnie, arról akár szó se essék.

Azonban a bakterék készülődéseit a disznóöléshez más is siettette. Abban az időtájban sűrűn fordultak elő lopások a környéken. Vakmerő szemtelenséggel végrehajtott lopások és rablások. Nem egy esetben jöttek álarcos rablók, a kik az alkony beálltával beállítottak a pénzes emberekhez és özvegyekhez s a nélkül, hogy egy ujjal is nyultak volna hozzájuk, megszabadították őket összes pénzükre, ékszereikre való gondjaiktól. Nagyfejú, szóvivő emberekre is gyanakodtak akkoriban. De hát most nem erről volt szó. Inkább arról, hogy az egész környék páni rettegésben élt. Szegény bakter hogyne remegett volna a lábas jószágaiért. Hiszen ha hirtelenében kérdezik, minden gondja, búja, öröme, reménye a két kocája körül forgott.

— Csak még egy hétig várjunk — mondta az asszonynak, olyan szépen esznek, csakugy hizik az ember a látásuktól. Hadd hizzanak még egy-két kilócskát. A rakott szekérre is elfér még egy-két villával.

Másnap azonban sietve vonta vissza a szavait.

— Dejszen anyjuk, megöljük a kocákat még ma nem várunk velük két órát se. Még akkor is megölném, ha olyan soványok volnának, mint az ispán ur agárkuttyája.

— Aztán mien buzduktál fel ilyen igen nagyon,

hogy olyan hirtelen kést szántál a torkuknak? kérdezte az anyjuk szemmeresztve.

— A mint jövök a strekken, két embert látok ám az ól ajtaja körül ólálkodni s mikor engem nagy messziről megláttak, hirtelen elsiettek arra Csór felé. Aligha jóban törik a fejüket. Félek, hogy pecsenyére fáj a foguk. Már pedig inkább a mienk kopjék benne, mint azé, a ki az ujját se mozdította meg értük. Hiába! rossz a világ! már a szegény embert se hagyják békében. Eddig csak a gazdagokat fosztogatták, most már a magunk fajtának is irigylük a rajtvalóját. Te eredj be a faluba, vedd meg a hozzávalót s még délután kést szurunk a kocákba.

Ugy is lett. Meg is ölték, meg is pörkölték, a mint illik, mert hát a szalonna így izesebb, illatosabb, mint amugy.

Persze egy disznóölést nem lehet csak úgy szíreszóra elintézni. Sok munkája van annak. Az öregje után jön az apraja, a béltisztogatás, kolbászbavaló aprogatása, szalonnavágás stb. stb. Bizony már az éjszaka kezdte a szárnyát bontogatni, s a bakter még a munkája felénél sem volt. Hiába! egy ember csak egy ember. A mit a felesége segített, az édes kevés, a gyermekek meg úgy is csak lábatlankodtak s hol az egyiket, hol a másikat kellett oldalba taszítani, hogy odább menjen.

Egyszerre az ajtónál zörgés, beszéd hallatszott. A kutya keservesen vonított, mintha valami különös dolog történnék a ház körül.

Eredj apjuk, nézz ki — mondja az asszony — Isten tudja ki van itt.

A bakter kilép a konyhaajtón s megdöbbenve lép vissza. Fekete, kormosarcu emberek állnak előtte, mögöttük pedig lánczörgés, és mormogás hallatszik.

— Jézus, Mária! — riad fel az asszony. A gyerekek remegve a sarokba vonulnak s még a szeméiket is behunyják, hogy a veszedelem kisebb legyen.

Alázatos kérő szavakkal könyörögnek ott kinn s tört magyarsággal Istent emlegetnek, szegénységet, hideget s majdnem sirásba fullad a hangjuk.

Medvetáncoltatók voltak, egy férfi és egy kis leány, a kik az országuatról letérve eltévedtek s az egész környéken nem láttak világosságot, csak a bakterház ablakából.

A bakter kívülről egy darabig alkudozott, küldözgetni akarta őket, de aztán belátta, hogy hasztalan az erőlködése. Szegény oláhok úgy nyöszörögtek, mint a törbeesett ördögök, különösen a kis leányt majd megvette az Isten hidegje.

— Bizony anyjuk beeresztem őket, hiszen megveszi őket az Isten hidegje. Kékek-zöldek már a dermesztő időben. Én nem veszem a lélkemre, hogy odakünn megfagyjanak. A kis Jézus megáld érte.

Az asszony is kiment s bizony sietve nyitotta ki az ajtót, midőn a didergő kisleányra esett a tekintete.

Ó milyen hálával fogadták a jóságukat. Köszönték oláhu, németül, még magyarul is, a mint az Isten tudniok adta.

Hiszen ő velük csak el lettek volna valahogyan, de mit csináljanak a medvével? Azt ugyan nem ereszthetik be a konyhába, vagy a szobába!

Mit csináljanak? Végre aztán kisütötték, hogy legokosabb lesz, ha a disznóólba zárják. Hiszen épen ma ürült ki.

Ugy lett a mint elgondolták.

A szokatlan vendégek csakhamar beletalálták magukat az új helyzetbe. Jó félóráig tartott, míg a hidegből kikeveredtek. De hát a bakterné jó asszony

volt. Disznóöléssel vele jár a melegbor. Egy-két pohár megtette a hatását s a szegény medvetáncolatok jól is lakva akár maguk is táncra kerekedtek volna már.

Hogy a sok jóságot meghálálják, segítettek, a mit tudtak. Egy kicsit ügyetlenek voltak ugyan, de azt elnézték nekik, hiszen sokat pótol a jóakarát. A szalonna aprítgatásba könnyü beletanulni.

Javában folyt a munka, mikor egyszerre onnan kívülről irtózatosságitás hallatszik. Állati, emberi hangok vegyest, segélykiáltás, a kétségbeesés sikoltozása. A bakter a keze ügyébe akadt késsel, az oláh a medvebiztató szeges botjával kirohannak, az ottbennmaradtak pedig remegve várják a következményeket. Zagyva kiabálások, káromkodás, segélykérés, fenyegetés, minden hallatszik, csak jó nem. A bakter és az oláh csak azt látták, hogy a disznóölésben valami, megvalaki hempereg és irtózatosságit élet-halálharc folyik közöttük. Valahogyan világosságit csináltak s rémülve látták, hogy a medve irtózatosságit ölésszel átfogva tart egy embert s ordít a mulatsághoz, a mint a torkán kifér, harapná is, tépné is, ha a szájkosár akadályul nem szolgálna. Az ember pedig szabadulni szeretne, de hiába küzd, gyenge hozzá, hogy a rettenetes karok közül kitépje magát. Végre is az oláh segített és szeges botjával addig püfölte a fenevadat, a mig az engedett az ölésszestből és szabadon eresztve ellenfelét, dörögve a sarokba vonult, onnan villogtatva elő apró szemeit.

A legyőzött ember alig szabadult ki az ölésszestből, máris futni akart.

Persze hamar kiderült a turpisságit. Az atyafi disznót akart lopni. Délelőtt már kinézte magának a terepviszonyokat s csak az éj sötétjét várta, hogy gonosz tervét végrehajtsa. Ezuttal azonban rosszul ütött ki az expedició. Megkötözve, megláncolva más-

nap a fehérvári fogház egyik sötét helyiségében igyekezett helyrehozni az ijedtség folytán megrongált idegeit és elmélkedni a felett, hogy nem mindig nyer az, a ki mer.

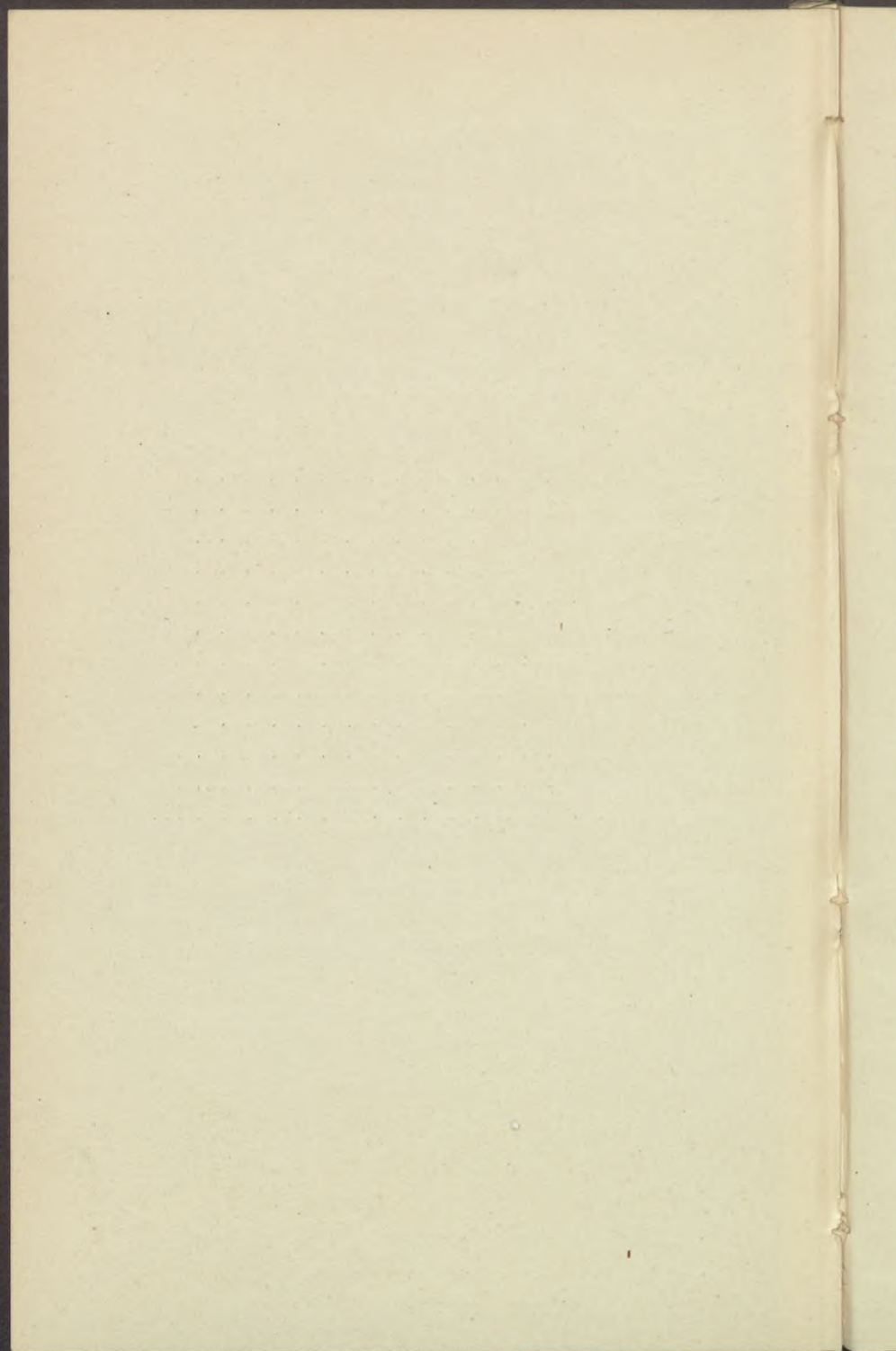
S ez a dolog így történt, a mint én elmondtam. Tanum rá Édes Pista bátyám, a ki nekem és másoknak is elbeszélte.

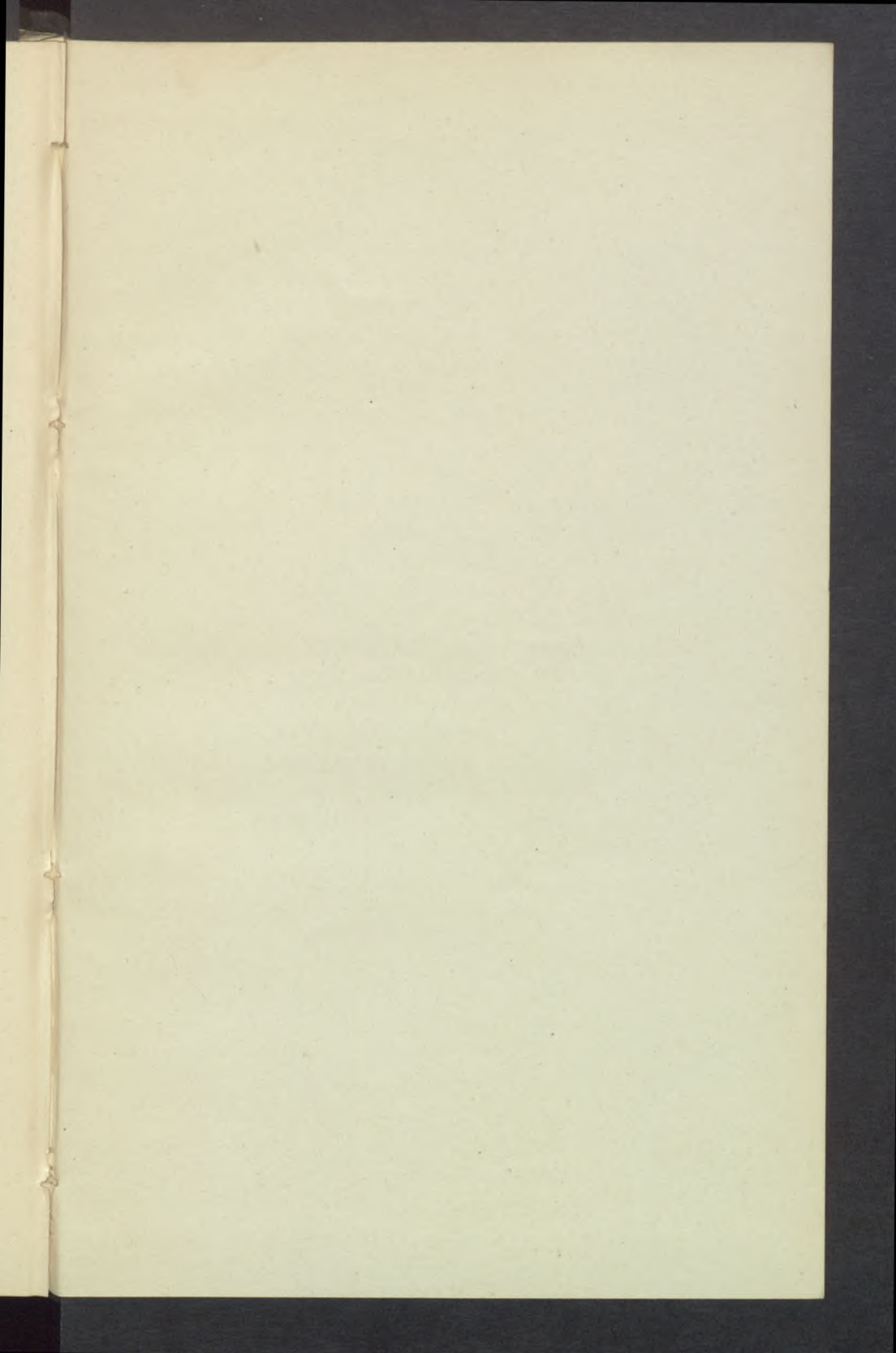

TARTALOM.

	Lap
A farkas	7
Pitlikovics Aladár	23
Egy légy monológja	35
Másodvirágzás	47
A kísértet	53
Egy álmatlan éjszaka	59
A Bor Gazsi esete	67
Egy éj Velencében	73
A piros tojás	93
A tengerparton	103
A Petőfi-szobor	107
Meglepetés	111

⊕

